

Budapest XVI. kerületi Margaréta Óvoda
OM-azonosító: 034617

Székhely

1162 Budapest, Péterke u. 10-12.

☎/☎: 409 16 39

✉: margareta.ovoda@gamesz16.hu

Telephely

1162 Budapest, Monoki u. 58.

☎/☎: 409 28 26

A Budapest XVI. kerületi Margaréta Óvoda PEDAGÓGIAI PROGRAMJA¹

¹Verzió: 8.

Iktatószám:

Készült: 2025. április

Elfogadta: a Budapest XVI. kerületi Margaréta Óvoda nevelőtestülete

Jóváhagyta: igazgató

Tartalomjegyzék

1.	Az óvoda jogi státusza, adatai	4
2.	A pedagógiai program jogi háttere	5
3.	Óvodakép	6
4.	Gyermekkép	8
	Nevelésünk alapelvei	9
6.	A program cél- és feladatrendszere	11
6.1.	Alapvető céljaink	11
6.2.	Általános nevelési feladataink	11
6.2.1.	Harmonikus személyiségfejlesztés	12
6.2.1.1.	Az egészséges életmód alakítása	122
6.2.1.2.	Egészségnevelési és környezeti elvek – egészségfejlesztés	16
6.2.2.	Kultúraátadás	22
6.2.2.1.	Az érzelmi, erkölcsi nevelés és az értékorientált közösségi nevelés biztosítása	22
6.2.3.	A gyermek és környezete	24
6.2.3.1.	A gyermek és társas környezete	24
6.2.3.2.	Befogadás-beszoktatás	26
6.2.4.	Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	29
6.2.5.	Az iskolai potenciális tanulási zavarok prevenciója, az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése	32
6.2.5.1.	A fejlesztés alapja	32
6.2.5.2.	A fejlesztőprogram alkalmazásának alapelvei	33
7.	A nevelés kerete: az óvoda hagyományos ünnepei és egyéb rendezvényei	35
8.	Az óvodai élet tevékenységformái	37
8.1.	A játék – mint természetes gyermeki megnyilvánulás	37
8.2.	A tevékenységekben megvalósuló tanulás	42
8.3.	Szervezeti és időkeretek	42
8.4.	A mozgás – mint természetes gyermeki megnyilvánulás	49
8.5.	A külső világ tevékeny megismerése (természeti és társadalmi környezet)	56
8.5.1.	Környezet- és természetvédelem	58
8.5.2.	A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal	59
8.6.	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka (a környezet és esztétika összefüggése)	62
8.6.1.	A rajzolás, festés, mintázás, kézi munka csoportosítása	62
8.7.	Verselés, mesélés	65
8.8.	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	68
8.9.	Munka jellegű tevékenységek	71
9.	A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek integrált nevelése	74
10.	Gyógypedagógiai Hálózat	79
11.	Az óvodapedagógus és a gyógypedagógus tervezőmunkája, a tanügy-igazgatási dokumentumok vezetése	89
12.	Feltételrendszer	92
12.1.	Személyi feltételek	92
12.2.	Tárgyi feltételek	97
13.	Az óvoda kapcsolatrendszere	99
13.1.	A szülő, a gyermek és a pedagógus együttműködésének formái	99
13.2.	Az óvoda és a bölcsőde kapcsolata	101
13.3.	Óvodánk és a XVI. kerületi önkormányzati fenntartású óvodák kapcsolata	101
13.4.	Az óvoda és az általános iskola kapcsolata	101

13.5.	Egyéb kapcsolatok	103
13.5.1.	A Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XVI. Kerületi Tagintézménye	103
13.5.2.	Óvodapszichológus	103
13.5.3.	Napraforgó Család- és Gyermejjóléti Központ.....	103
13.5.4.	Göllesz Viktor Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	103
13.5.5.	Egészségügyi intézmények – gyermekorvos, védőnő, fogorvos	103
13.6.	Kapcsolattartás a fenntartóval	103
14.	A gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai tevékenység, a szociális hátrányok enyhítése, esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések.....	105
15.	Szolgáltatások.....	108
16.	Felhasznált szakirodalom.....	111
17.	Érvényességi rendelkezések.....	112
18.	Legitimációs záradék.....	113
	Mellékletek	114

1. Az óvoda jogi státusza, adatai

A költségvetési szerv neve:	Budapest XVI. kerületi Margaréta Óvoda
A költségvetési szerv OM-azonosítója:	034617
A költségvetési szerv székhelye:	1162 Budapest, Péterke u. 10-12.
A költségvetési szerv telephelye:	1162 Budapest, Monoki u. 58.
A költségvetési szerv alapító szerve:	Budapest Főváros XVI. Kerületi Önkormányzat 1163 Budapest, Havashalom u. 43.
A költségvetési szerv fenntartója:	Budapest Főváros XVI. Kerületi Önkormányzat 1163 Budapest, Havashalom u. 43.
A költségvetési szerv típusa:	ÓVODA
A költségvetési szerv jogállása:	önálló jogi személy
A költségvetési szerv illetékessége és működési köre:	Budapest Főváros XVI. kerületének a fenntartó által kijelölt körzete
A költségvetési szerv jogszabályban meghatározott alaptevékenysége:	<ul style="list-style-type: none">• Óvodai nevelés, mely a gyermek 3 éves korában kezdődik, és addig az évig tart, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, ekkor tankötelessé válik.• Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátása – az Alapító okiratban megfogalmazottak szerint, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése.• Pedagógiai szakmai szolgáltatások szakmai és működtetési feladatai
A költségvetési szervbe felvehető maximális gyermeklétszám:	252 fő
A csoportok száma:	9 csoport (Péterke utca: 4 csoport, Monoki utca: 5 csoport)

2. A pedagógiai program jogi háttere

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- 401/2023. (VIII. 30.) Korm. rendelet
- A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Kormányrendelet
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VII. 31.) EMMI-rendelet
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 77/2025. (IV. 15.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet, valamint egyes köznevelési tárgyú kormányrendeletek módosításáról
- Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló Kormányrendelet 77/2025. (IV. 15.) Korm. rendelet 1. melléklet
- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvééről szóló 32/2012. (X. 8.) EMMI-rendelet
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1977. évi XXXI. törvény
- A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI-rendelet

3. Óvodakép

Óvodánk Árpádföldön szép kertvárosi környezetben található. Óvodásaink többsége családi házas zöldövezetből érkezik. Felvételi körzetünk igen nagy, ezért rendszeres a túljelentkezés. Dinamikusan fejlődik környezetünk infrastruktúrája, lakóparkok épülnek, gyermekes családok költöznek ide. A családok szerkezete hagyományos. Nem ritka a nagyszülők, szülők, gyermekek együttélése. A szülők többsége jó körülményekkel rendelkezik. A felgyorsult életritmus és az átalakult értékszemlélet következtében a családok kevesebb időt tudnak fordítani a gyermekeik nevelésére. A szülők igénylik, hogy gyermekük jól érezze magát az óvodában és széleskörű fejlesztést kapjon.

A gyermekek nevelésének elsődleges színtere a család.

Az óvoda a családi nevelés kiegészítője, esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be.

Mivel óvodánk szép természeti környezetben, tágas, jól felszerelt udvarral rendelkezik, biztosítani tudjuk a lehetőséget a gyermekek mozgás- és játékgigényének kielégítésére. Árpádföld helyi sajátosságait kihasználva arra törekszünk, hogy a gyermekek minél jobban megismerjék természeti és társadalmi értékeinket, és kialakítsuk bennük a szülőföld megismerését, szeretetét és megbecsülését. Az óvodánkba járó migráns gyermekek számára biztosítjuk a társadalmi integráció lehetőségét.

Gondoskodunk a gyermeki szükségletek kielégítéséről, érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes óvodai légkört törekszünk létrehozni, ahol célunk a gyermekek testi, a szociális és értelmi képességek egyéni és életkorspecifikus alakítása; a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységei, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játék lehetősége; e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségterületek, emberi értékek közvetítése; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

Pedagógiai programunkat az Óvodai nevelés országos alapprogramja és Porkolábné dr. Balogh Katalin: Komplex prevenciós óvodai program című alternatív programja alapján dolgoztuk ki. Gyermekközpontú fejlesztő programunk a gyermekek természetes megnyilvánulási formáira, a mással nem helyettesíthető szabad játékokra és a mozgásra épül.

Nevelésünk során fő hangsúlyt kap az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlesztése, a gyermeki személyiség elfogadása, tisztelete, megbecsülése és bizalom, a személyiségfejlődés, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatásának elősegítése, a hátrányok csökkentése az egyéni és életkori

sajátosságok, továbbá az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével. Óvodánkban, miközben teljesülnek az óvó-védő, szociális és nevelő-személyiségfejlesztő funkciók, megteremtjük a következő életszakaszba – a kisiskoláskorba – való átlépés belső pszichikus feltételeit. Fontos számunkra a gyermeki fejlődésbe vetett bizalom, a különbözőségek elfogadása, a diszkrimináció tilalmának érvényesítése. Óvodánk pedagógiai tevékenységrendszer és tárgyi környezete biztosítja az óvodás gyermek fejlődésének és nevelésének feltételeit.

Óvodánk 2007-ben megkapta a „Minőségi nevelési-oktatási intézmény” védjegyet.

4. Gyermekkép

„Csináljon bármit, ami nyitogatja szemét és eszét,

Ő azt hiszi: csak játszik.

De mi már tudjuk, mire megy a játék.

*Arra, hogy e világban otthonosan mozgó,
elevenesű és tevékeny ember váljék belőle.”*

(Varga Domokos)

Nekünk, akik kisgyermekek nevelését választottuk hivatásunkként, érdeklődésünk középpontja a gyermek, aki szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben megismételhetetlenül egyedi személyiség és szociális lény. Az óvodában az egyik legizgalmasabb feladat, hogy a családi védett fészekből érkező vidám, örökmozgó kis „kíváncsit” olyan szeretettel és türelemmel fogadjuk, hogy a kezdeti idegenkedés, bizonytalanság, sőt félelem hamar feloldódjon. Minden gyermek mást hoz a „batyuban”, amit óvatosan, törődéssel bontogatunk, azaz ismerkedünk egymással. Tudjuk, a gyermekek fejlődési üteme, életkori és egyéni sajátossága más és más, de mindegyiküknek lehetőséget kell biztosítanunk a derűs, kiegyensúlyozott, élmény teli óvodai életre harmonikus fejlődésük érdekében.

A gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszünk, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, önmagához képest fejlődjön, és meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának. Arra törekszünk, hogy szeretetteljes, jó hangulatú, befogadó óvoda legyünk, ahová a gyermek örömmel jön, mert mindig valami érdekeset játszunk, minden csoportban magas színvonalú és szeretetteljes nevelést kapjon, meglévő hátrányai csökkenjenek. Ahol biztonságban érezheti magát, mindig meghallgatja valaki, ahol megtapasztalhatja az együttlét örömét, rácsodálkozhat a világ dolgaira. A gyermekek tapasztalataikat, érzelmeiket, vágyaikat tevékenységeiken keresztül fejezik ki, ezért a gyermeki tevékenységek a teljes nevelési időben érvényesülnek. Nagyszerű feladat részt venni abban a folyamatban, amikor a gyermekek között egymásnak örülő, egymást segítő barátságok alakulnak ki. Nevelésünkkel segíteni kívánjuk, hogy a gyermek megtalálja helyét, tapasztalatai birtokában jól eligazodjon a világban, nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának. Felkészülve induljanak az iskolába egyéni adottságaikhoz mért maximális fejlettségi szinttel.

5. Nevelésünk alapelvei

- A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, és ebben óvodánk kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be.
- Biztosítjuk a kisgyermek emberi méltóságának, jogainak érvényesítését.
- Fontosnak tartjuk a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak fejlesztését, szokás- és normarendszerének megalapozását.
- Tiszteletben tartjuk a családok belső szokásait, biztosítjuk a szülői jogok érvényesítését.
- Szem előtt tartjuk a pedagógiai etika szabályait, a titoktartási kötelezettség törvényben meghatározott előírásait.
- Tiszteletben tartjuk a gyermekek közti egyéni különbségeket, és kerüljük a hátrányos megkülönböztetést. Minden segítséget biztosítunk képességeik, tehetségük kibontakozásához, személyiségük fejlődéséhez az esélyegyenlőség megteremtéséhez, a meglévő esetleges hátrányok csökkentéséhez.
- Figyelembe vesszük a gyermek mindenek felett álló érdekeit.
- Óvodánk lehetőséget biztosít a sajátos nevelési igényű, kiemelt figyelmet igénylő gyermekek befogadására.
- Érvényesítjük az óvoda inkluzív, óvó-védő, nevelő és személyiségfejlesztő funkcióját.
- Az eddig elért nevelési értékeinket megőrizzük. Kiemelt tevékenység a szabad játék, a mozgás és az egyéni képességfejlesztés, mindezek lehetővé teszik az iskolai életbe való beilleszkedést.
- Értékeléseinkkel, visszajelzéseinkkel a gyermekek fejlődését segítjük, és önmagához képest figyeljük meg fejlődését, melyben a spontán és tudatos nevelői hatások is közreműködnek.
- Nagy hangsúlyt fektetünk gyermekeink erkölcsi és közösségi nevelésére, melyek az emberi élet kulcsfontosságú területei.
- Szeretetteljes biztonságot adó, érzelemben gazdag óvoda megteremtésére törekszünk, ahol a befogadó attitűd természetes, a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy tartást, önállóságot, boldogságot ad a gyermekeinknek. Minden gyermek ismerje meg értékeit és hiányosságait. Ezt fogadja természetesen, minden lelki feszültség nélkül. A

felnőttek tetteikkel sugározzák: Tisztellek Téged, fontos vagy nekem, csakis Rád figyelek, és segítek Neked, ha szükséged van a segítségemre.²

² Nagy Jenőné (2002): Csak tiszta forrásból. Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel. ÓNME Óvodapedagógusok Országos egyesülete, Szolnok

6. A program cél- és feladatrendszere

6.1. Alapvető céljaink

Programunk alapjául az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet, valamint a 77/2025. (IV. 15.) Korm. rendelet és Porkolábné dr. Balogh Katalin: Komplex prevenciós óvodai program című alternatív programja szolgál.

Céljaink:

- Az óvodások nyugodt, élményekben gazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése a magasabb rendű érzelmek kibontakoztatásával, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével, hátrányok csökkentése.
- Sokoldalú képességfejlesztés segítségével a gyermeki személyiség egészére irányuló fejlődés biztosítása, elősegítése, a gyermek eltérő fejlődési ütemének (érési jellemzőik) szem előtt tartásával.
- Az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése az alap kultúrtechnikák elsajátításához.
- Pedagógiai tevékenységrendszerünkkel és a tárgyi környezet biztosításával a gyermek környezettudatos magatartásának alakítása.
- Olyan tapasztalatok, élmények nyújtása, melyek során a gyermekek életkoruknak, egyéni fejlettségüknek megfelelően képesek tájékozódni az őket körülvevő természeti és emberi-tárgyi világban, mely alapja a szülőföldhöz való kötődés, erkölcs, hazaszeretet.
- Óvodánk a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény, amely a gyermekeket fokozatosan, de különösen az utolsó évében az iskolai nevelés-oktatásra készíti fel.

6.2. Általános nevelési feladataink

A gyermekek alapvető joga testi-lelki szükségletének kielégítése, szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg, melyre programunk messzemenően törekszik. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- – az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösség nevelés,
- – az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

6.2.1. Harmonikus személyiségfejlesztés

6.2.1.1. Az egészséges életmód alakítása

Cél: az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermekek testi fejlődésének elősegítése.

Feladat:

- A gyermekek gondozása, testi szükségleteik, mozgásigényük kielégítése
- A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése
- A gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása és megőrzése
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlenzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása
- életvezetési készségek fejlesztése, amelyek szükségesek a problémamegoldáshoz, a rugalmas alkalmazkodóképességhez, a nehézségek leküzdéséhez, a mérlegelő gondolkodáshoz, a hatékony kommunikációhoz. Az életvezetési készségeken alapuló nevelés hozzásegíti a gyermekeket azon ismeretek, készségek, képességek megszerzéséhez, amelyek szükségesek az egészséges életmód kialakításához;
- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet megteremtése
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása
- Megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki és értelmi nevelési feladatok ellátása.

Az optimális, a gyermek életkorának megfelelő óvodai életritmus kialakításánál figyelembe kell venni a családi szokásokat. A rendszeresen végzett tevékenységek visszahatnak az életfolyamatokra, feltételei az egészséges testi és szellemi fejlődésnek. Fontosnak tartjuk felhívni a szülők figyelmét a gyermekek otthoni életritmusának megfelelő kialakítására.

A gyermekek gondozása, testi szükségleteik, mozgásigényük kielégítése

A testi, lelki, szellemi egészség egyik alapvető feltétele a **gyermek testi komfortérzetének kielégítése**. A gondozási feladatok teljesítése bensőséges gyermek-felnőtt kapcsolatot feltételez. Az önkiszolgáló feladatok elvégzése, a tevékenységek többszöri gyakorlását teszi lehetővé, alakítja a gyermek énképét, segíti önállóvá válásukat. A felnőtt (szülő, óvodapedagógus, dajka) tanítja és gyakoroltatja a napi élethez szükséges szokásokat, melyek egy része az óvodáskor végére szükségletté válhat. Testápolás, öltöztetés, étkezés, önkiszolgálás közben **természetes módon fejlődik és fejleszthető a gyermek**.

Mivel minden tevékenységet fokozott szóbeli megerősítés kísér, ezzel elősegítjük anyanyelvük-kommunikációjuk fejlődését. A napi életritmus megtervezésénél *erre is* elegendő időt kell biztosítani, hogy mindez nyugodt, kiegyensúlyozott, türelmes légkörben valósulhasson meg. Így nyílik lehetőség a gondozási teendők során azon szokás-, szabályrendszer *közvetítése*, amely az egészséges életvitel kialakulásához vezet (pl. igényükké váljanak a testi és egészségügyi szokások, a tiszta, esztétikus, rendezett megjelenés és környezet, kulturált étkezés).

A testi nevelés átfogó tevékenység- és feladatrendszerét elsősorban a gondozás és a mozgás által kívánjuk megvalósítani. E két tevékenység az egész óvodai életet átszövi. A testi nevelés, egészséges életmódra nevelés hatékonysága maradéktalanul akkor érvényesül, ha a fejlődéshez szükséges optimális környezet lehetőség szerint biztosított (pl. udvar, megfelelő játéktér, játékeszközök, idő).

A gondozás az óvodapedagógus és a dajka feladata. Folyamatos odafigyelésével biztosítja a gyermekek komfortérzetét. A gyermek jó közérzete adhat alapot az összes óvodai tevékenységhez. A gyermek legalapvetőbb természetes megnyilvánulási formája a mozgás is csak akkor lehet fejlesztő hatású, ha azt a gyermek kellemes, nyugodt, biztonságos környezetben, jó közérzettel, örömmel végzi.

Feladatunk:

- Sokirányú gondozási tevékenységgel a gyermek komfortérzetének biztosítása, a gyermek ilyen irányú igényeinek felkeltése, jó szokások kialakítása
- A természetes mozgáskedv fenntartása, a mozgás megszerettetése
- Rendszeres mozgással egészséges életvitel kialakítása
- Testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése.

A mozgás jelentős szerepet tölt be az egészséges életmódra nevelésben. A sokféle mozgáslehetőség, melyet a programban biztosítunk, **kedvezően befolyásolja az egész**

szervezet fejlődését. Az óvodai nevelés minden napján, spontán vagy szervezett formában, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk a mozgásra.

Hozzájárul a légző- és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont- és izomrendszer teherbíró-képességének növeléséhez. Elősegíti a harmonikus testi-lelki fejlődést, a biológiai egyensúly fenntartását, az egészség megóvását. Megfelelő terheléssel az aktivitási szintek változtatásával a testi képességek fejlődését segíthetjük.

A különböző mozgásformák sokszori gyakorlásával a mozgásokhoz kapcsolódó szabályok megtanulásával egyre biztonságosabban használják a szereket, eszközöket, egyre jobban eligazodnak a térben, így a baleseteket is megelőzhetjük.

A mozgásokhoz kapcsolódó gondozási feladatok elősegítik a helyes higiénés szokások kialakítását is. Az óvodapedagógus feladata biztosítani, hogy jó levegőjű, tiszta, biztonságos környezetben mozogjanak. Lehetőség szerint mozogjanak a szabadban.

Fontos a megfelelő, kényelmes öltözk a szabadban és a csoportszobában egyaránt.

A rendszeres, örömmel végzett mozgással a gyermekeket az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk, és mintát adunk a szülőknek is. Jó, ha alkalmanként a szülőkkel közösen mozgásos programokat szervezünk, ezzel is pozitívan befolyásoljuk a családi nevelést.

A gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása és megőrzése

A gondozási, a testi nevelési és a mozgásfejlesztési feladatok megfelelő ellátása, megvalósítása elősegíti a **gyermek egészségének megóvását**, megőrzését. Nagy hangsúlyt fektetünk a **higiénés szokás-, szabályrendszer betartására.**

Az óvodapedagógus **fontos feladata** az anamnézis-felvétel közben felderített, ritkán előforduló, az óvodai közösségbe kerülést nem feltétlenül akadályozó betegségek (pl. krupp, allergia, asztmatikus tünetek, lázgörcs, epilepszia, cukorbetegség) regisztrálása, figyelemmel kísérése, alapvető tennivalók elsajátítása és a gyermek fiziológiás szükségletének biztosítása (pl. étrend betartása), az egészségi állapot egyensúlyban tartásához szükséges környezet megteremtése.

Az egészségvédelemben segítségünk a védőnői szolgálat, a gyermekorvos és az évi rendszeres fogorvosi ellenőrzés.

A szülő kötelezettsége, hogy a nevelési-oktatási intézménnyel óvodai vagy tanulói jogviszonyban álló, cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes, fokozott

kockázatos allergiás betegséggel diagnosztizált gyermeke fokozott figyelmet igénylő egészségi állapotáról és a megteendő sürgősségi intézkedésekről

a) a beiratkozással egyidejűleg, vagy

b) a diagnózis ismertté válását követően haladéktalanul

tájékoztassa a nevelési-oktatási intézményt, továbbá köteles gondoskodni arról, hogy az életmentő gyógyszert a gyermek, tanuló mindig tartsa magánál.

A gyermek testi épségének védelme és a baleset-megelőzés magába foglalja a személyi és tárgyi feltételek biztosítását, az eszközök, használati tárgyak ellenőrzését és karbantartását, a hibaforrások megszüntetését.

Önmaguk és társaik testi épségének, egészségének megóvására neveljük a gyermekeket (konfliktuskezelés, tolerancia).

A levegő, víz, napfény együttes hatása biztosítja a gyermekek testi edzettségét. Ennek érdekében lehetőség szerint minél több időt kell a szabadban tölteni az időjárásnak megfelelő ruházatban. A szabadban töltött idő alatt óvni kell őket a nap káros hatásaitól (sapka és napvédő krém használata, árnyékos helyen játszának).

Az egészséges életmód kialakításánál figyelembe kell venni a gyermekek közötti egyéni különbségeket, egészségi állapotukat (ételallergiások, speciális táplálkozást igénylő gyermekek). A prevenciós és korrekciós, testi, lelki nevelési feladatok ellátása során segítségül hívjuk a megfelelő szakembereket (pl. pszichológus, gyógypedagógus stb.).

A fentiek megvalósítása hozzájárul a derűs, érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtéséhez, így kialakulhat az igény a későbbi egészséges életvitelre.

Levegőzés

A levegőztetés **élettani hatásán** túl elősegíti többek között a hangképző szervek fejlődését, a helyes légzés kialakítását. Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy a mindennapok során lehetőség szerint a **gyermekek minél több tevékenységüket a szabad levegőn végezzék**. A helyi adottságok szerint a játék, étkezés, pihenés, mozgás és az ismeretszerzés/tanulási tevékenységek is a szabadban történjenek.

Pihenés

Legfontosabb a pihenéshez szükséges **nyugodt légkör** biztosítása (az altatás hangulatához illő mese, halk zene), a gyermekek **egyéni alvási igényének** és szokásainak figyelembevételével a szükséges tárgyi és személyi *feltételek megteremtése*.

Az egészséges táplálkozás szokásrendszerének kialakítása

A program lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek a közösségben megismerkedjenek különböző, számukra eddig ismeretlen ételek ízével, elkészítési módjával, **modellt** nyújtva ezzel a családoknak is a korszerűbb táplálkozás kialakításához.

6.2.1.2. Egészségnevelési és környezeti elvek – egészségfejlesztés

- Testi – lelki egészség elve

Célunk: annak tudatosítása, hogy az egészség érték, tenni kell érte.

- Társas készségek fejlesztésének elve

Célunk: gyermekeinkben a társas környezetükre és önmagukra irányuló helyes, cselekvésre és aktivitásra készítő érzelmek kialakítása; a konfliktuskezelés, együttműködési készség, döntési képesség, érzelmi, indulati állapot, kapcsolati zavarok megfelelő kezelésére irányuló tapasztalatok elsajátítása.

- Rendszerszemléletre nevelés elve

Célunk: képessé tenni a gyermekeket arra, hogy a megszerzett, ismereteiket össze tudják kapcsolni az életben tapasztalt valós dolgokkal, lássák meg a problémákat és az azok közötti összefüggéseket, keressenek választ, megoldást azokra.

- A természet és társadalom harmóniájának elve

Célunk: a természet, az épített és társadalmi környezet (benne az ember) harmóniájának megőrzését szolgáló szokásrendszer (értelmi, érzelmi, erkölcsi, esztétikai) megalapozása

- Fenntarthatóság elve

Célunk: a jövőre, fenntarthatóságra irányuló személyes attitűdök, a szűkebb és tágabb környezetért felelős, aktív, együttműködésre alapozott magatartásformák kialakítása

- Hitelesség elve

Célunk és feladatunk: az intézmény minden dolgozója személyes magatartásával törekedjen a komplex testi – lelki – szociális értékek megteremtésére és azok védelmére.

Feladataink:

- Az egészséges életmód alakítása, az egészség megtartása
- Az egészséges életvitel, a testi fejlődés megalapozása és elősegítése, a gyermekek egészségének védelme, óvása, megőrzése változatos tevékenységek biztosításával, a higiénés szabályok betartásával
- A fejlődéshez szükséges egészséges és biztonságos környezet megteremtése (portalanítás, fertőtlenítés, zöld növények elhelyezése, megfelelő friss levegő és páratartalom biztosítása)

- **Prevenció:** a betegségek, balesetek megelőzése
- **Egészséges és biztonságos környezet megteremtése:** a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások, a környezettudatos magatartás megalapozása (szelektív hulladékgyűjtés, madárbarát kert kialakítása, „zöld napok” világnapok megünneplése, pl.: víz, állatok, föld, madarak és fák napja)

A gyermekek egészséges és környezettudatos életmódra nevelése megjelenik a tervezésben és a tevékenységekben, nyomon követhető a gyermeki dokumentumokban. Az óvodán kívüli tevékenységek (megfigyelések stb.) alkalmával a gyermekek a gyakorlatban tevékenységhez kötötten alkalmazzák a téma elemeit.

Az egészségfejlesztés területei

Egészséges táplálkozás, prevenció

- A táplálkozás helyes szokásainak kialakításához elegendő, a gyermekek méreteihez, életkori adottságaihoz, egyéni fejlettségéhez igazodó eszközök, megfelelő idő és szokás-szabályrendszer biztosítása
- A magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlenzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése
- Józan reform elemek beépítése az étkezésbe (gyümölcs, zöldség fogyasztása a hét minden napján; egészséges ételek készítése a gyermekekkel közösen)
- A zöldségek és gyümölcsök fogyasztásának ösztönzése lehetőség szerint napi szinten
- A tejtermékek fogyasztásának ösztönzése
- A gyermekek folyadék szükségletének kielégítése az egész nap folyamán
- Az egészséges táplálkozás és a prevenció érdekében együttműködés a szülőkkel, a védőnőkkel és lehetőség szerint dietetikussal
- Folyamatos konzultálás, együttműködés az étkeztetést végző konyhával
- Az ételallergiás gyermekek megfelelő étkeztetésének folyamatos figyelemmel kísérése

Mindennapos testnevelés, mozgás

- A gyermekek mozgásigényének kielégítése (Megfelelő hely, idő, eszközök biztosítása a szabadban és a csoportszobában egyaránt)
- A gyermekek harmonikus, összerendezett mozgásfejlődésének elősegítése

- A gyermekek testi képességeinek fejlesztése
- A gyermekek egészségének megőrzése, védelme, edzése, óvása
- Séták, kirándulások szervezése

Személyi higiéné

A jól fejlődő, egészséges, boldog gyermeknek jó ételre, tiszta levegőre, tiszta vízre, testi, lelki biztonságra, érzelmi intimitásra, mondókázásra, éneklésre, utánozható mintákra, mozgásigényének kielégítésére van szüksége. A család mellett az óvodának is nagy szerepe van mindezek megvalósulásában. Törekszünk az általános higiéniai szokások kialakítására, a tisztaság iránti igény fokozására. Nagy gondot fordítunk a fog, haj, érzékszervek ápolására, a kézmosás helyes technikájára. Nagy hangsúlyt fektetünk a kényelmes, réteges öltözködésre.

Az egészséges növekedés, fejlődés feltétele a megfelelő mennyiségű alvás és pihenés. Biztosítjuk a nyugodt pihenés feltételeit, a nyugodt légkört, melyben figyelembe vesszük az egyéni sajátosságokat és igényeket is (alvótárs, mese, ének, zenehallgatás) Mindezek fontosságára rendszeresen felhívjuk a szülők figyelmét. Évről évre tapasztaljuk, hogy az otthoni napirend kialakulatlansága miatt sok kisgyerek nem pihen eleget. Szükség esetén tanácsot adunk a családoknak, segítve az otthoni napirend kialakítását.

A környezeti higiénia nevelés magában foglalja óvodánk tisztaságának megővését, esztétikáját, a termék szellőztetését, az ivóvíz higiéniaját, a helyes fűtés és világítás biztosítását, az udvar tisztán tartását, a növények megővését, gondozását.

Testi, lelki és mentális egészség fejlesztése

Célunk, hogy elősegítsük a kiegyensúlyozott fejlődést testben és lélekben egyaránt, segítsük a környezethez történő alkalmazkodást, a pozitív személyiségfejlődést.

Feladataink:

- Példamutatás, együttműködés az egészséges életmódra nevelésben
- Változatos és megfelelő idejű mozgás biztosítása
- balesetvédelmi előírások betartása, betartatása, ezáltal a biztonságérzet fokozása
- Derűs, jókedvű, szeretetteljes mindennapok biztosítása
- Beteg gyerekek elkülönítése a szülő érkezéséig

Bántalmazás, erőszak megelőzése

Feladataink:

- Az egészséges lelki fejlődést és társas kapcsolatokat támogató, szerető, érzelmi biztonságot nyújtó, pszicho-szociális légkör megteremtése
- A gyermekek társas, érzelmi képességeinek fejlesztése
- Követhető, pozitív minta mutatása a konfliktusok lehetséges megoldásaira (Konfliktuskezelés eszköztárának megismertetése, gyakoroltatása)
- Speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása a szakemberek együttműködésével.

Balesetmegelőzés és elsősegélynyújtás

Feladatunk:

- Biztonságos környezet megteremtése
- Intézményi védő-óvó előírások alapidokumentumokban való rögzítése
- Baleset esetén, elsősegélynyújtást követően azonnal mentőt, orvost kell hívni, illetve a szülőt értesíteni kell
- A gyermekbaleseteket nyilván kell tartani, ki kell vizsgálni
- Intézkedéseket kell tenni a hasonló esetek megelőzésére

Apróbb sérülések, horzsolások ellátása, az ehhez szükséges eszközök biztosítása, a felhasználhatóság idejének figyelemmel kísérése az egészségügyi felelősök feladata.

A gyermekek egészségére, testi épségére vonatkozó szabályokat a következő intézményi szabályzatok tartalmazzák:

Tűz és munkavédelmi szabályzat

Házirend

Szabályok megtanítása, gyakoroltatása.

Veszély észlelése esetén a gyermektől elvárható magatartás. (Figyelmeztetni társát, szólani az óvodapedagógusnak, a legközelebbi felnőttnek, kiabálni stb.)

Az óvoda dolgozóitól és a szülőktől elvárható magatartás:

- A szabályok mindenkor betartásával ügyelnek a gyermekek testi épségére, egészséges fejlődésére.
- Az óvoda területén felügyelet nélkül nem engedik a gyermeket játszani.

- Az ajtókat, kapukat mindig csukják, zárják.
- Rendellenes helyzetet észlelve cselekvően segítenek (bombariadó, tűzriadó).
- Az eszközök, felszerelések, használati tárgyak, udvar rendszeres ellenőrzése a balesetmentes használat szempontjából. Hiba észlelése esetén annak elhárításáig az eszköz használat alól kivonandó.

Az óvodai dolgozók feladatai baleset bekövetkeztekor

A gyermek elsősegélyben részesítése, szükség esetén orvosi ellátás biztosítása, gondoskodás a többi gyermek biztonságos, megnyugtató elhelyezéséről, a szülő tájékoztatása, értesítése. Bekövetkezett baleset esetén jegyzőkönyvet állítunk ki és azt az előírásoknak megfelelően, továbbítjuk.

Az egészséges életmódra nevelés területein a nevelési feladatokba természetes módon integrálhatók a prevenció program alábbi feladatai:

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. járás, futás, mászás)
- Finommotorika fejlesztése (pl. gombolás, evőeszközök, körömkefe használata, vágás)
- Szem- kéz koordináció fejlesztése (pl. folyadéktöltés, kenyérkenés, fésüklődés, gombolás, kötés)

Testséma fejlesztés

- Testséma kialakítása, testrészek ismerete (pl. öltözés, simogatás)
- Meghatározott testrészekre koncentráció (pl. mászókázas, csúszdázás)
- A test személyi zónájának alakítása (pl. tisztálkodás, öltözködés közben a testrészek tudatos megnevezése).

Percepció fejlesztés

- A környezeti ingerek teljes körű megtapasztalása, az érzékszervek működésének finomítása (pl. ételek íze, színe, illata, tapintása, ruházat tapintása)
- Térpercepció fejlesztése a rendelkezésre álló tér kihasználása a környezet bemozgásával (pl. mozgásos játékok)
- Térirányok fejlesztése (pl. terítés, ruhaneműk felvétele, fogkefe helyes irányú használata).

Verbális fejlesztés

A fentieket tudatosan kíséri a verbális megerősítés. (pl. a testrészek, ruhadarabok megnevezése, használati tárgyak ismerete)

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- Igényükké válik a testi és egészségügyi feladatok önálló elvégzése.
- Felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak, zsebkendőt használnak, fésülködnek. Használják a WC-t. Vigyáznak a mosdó tisztaságára, rendjére.
- Képesek a kulturált étkezési szokások alkalmazására.
- Igénylik az egészséges táplálékok (az alacsony cukortartalmú ételek és italok, az alacsony só- és telítetlensír-tartalmú ételek, a zöldségek, gyümölcsök és a tejtermékek) fogyasztását.
- Önállóan eldöntik mennyi ételt, fogyasztanak vizet, töltenek.
- Készség szinten használják a kanalt, villát, kést.
- Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek.
- Étkezés közben halkán beszélgetnek.
- Képesek önállóan megfelelő sorrendben öltözni, vetkőzni.
- Érzékelik, ha melegük fáznak és segítenek magukon.
- Ruházatukat rendben tartják, esztétikusan helyre teszik.
- Tudnak cipőfűzőt kötni szükség esetén cipőjüket, letörlik.
- Környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani.
- Ügyelnek saját külsejükre, melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés.
- Igényükké válik a szabadlevegőn való rendszeres mozgás
- Bátran kipróbálják testi erejüket a különböző játék, torna eszközökön.
- Szomjúságérzetüket önállóan csillapítják.
- Pihenőidőben képesek nyugodtan ellazulni, pihenni.
- Nyári forróságban keresik az árnyékos helyeket, tudatosan használják a napvédő sapkát, kendőt.

6.2.2. Kultúraátadás

Kultúraátadás, mely a **gyermek természetes megnyilvánulásaira építve tudatosan átörökíti, közvetíti az örök emberi értékeket.** Komplexitását elsődlegesen a környezet megismerésén keresztül biztosítjuk. Ebben a folyamatban az óvodapedagógus kiindulópontnak tekinti a természeti és társadalmi környezetből szerzett gyermeki tapasztalatokat, hiszen a környezet a fejlődés forrása. A környezet megismerése, a hagyományok ápolása alapja szülőföldhöz való kötődésnek, a hazaszeretetnek.

Ezekre, a tapasztalatokra építve, ezeket új élményekkel, ismeretekkel gyarapítva juttatja el a gyermeket egyéni és életkori fejlődési ütemét figyelembe véve magasabb szintre.

A családdal való együttnevelés során az óvodapedagógus figyelembe veszi, hogy különböző otthoni környezetből érkeznek óvodai környezetbe a gyermekek. Tekintettel van a családban kialakult kulturális, világnézeti, etnikai hagyományokra. Biztosítja az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, a nem magyar anyanyelvű, kultúrájú gyermekek szocializációját is.

6.2.2.1. Az érzelmi, erkölcsi nevelés és az értékorientált közösségi nevelés biztosítása

A harmonikus személyiségfejlesztésben a 3-7 évesekre jellemző pszichoszociális fejlődés összetevőit vesszük alapul.

Az óvoda családias, bizalmat közvetítő, szeretetteljes légköre ösztönöz, és hatással van a gyermek érzelmi kötődésének alakulására.

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Mindezt szükséges, hogy a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érhék; a gyermek és az óvoda alkalmazottai, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;

Az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek.

Az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például az együttérzés, a

segítőkézség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás- és normarendszerének megalapozása.

- Alapvető feladat a **társas kapcsolatok** formáinak alakítása, a közösségi nevelés, mely egyaránt értendő a **gyermek- óvodapedagógus, gyermek - dajka és gyermek-gyermek** kapcsolatra, hogy értelmes együttműködésre alkalmassá váljanak. Ehhez szükséges a kapcsolat érzelmi igényének és kapcsolatfelvétel képességének folyamatos fejlesztése, pozitív érzelmi töltés, egymásra figyelés, együttérzés, egymáshoz alkalmazkodás, egymás segítése. Elsősorban az óvodapedagógus modellhatása és a szoktatás révén.
- Az énkép- önismeret- önértékelés fejlesztése, a gyermek természetes társas szükségletei megnyilvánulásaira és teljesítményére adott konkrét és pozitív megerősítések által.
- Az intézményben a gyermekek teljesítményének értékelése a törvényi előírások, a pedagógiai programban megfogalmazottak alapján egyedi és fejlesztésközpontú.
- Arra neveljük őket, hogy fogadják el, értsék meg, hogy az emberek különböznek egymástól. Ennek eredményeként képesek felmérni saját helyzetüket a csoportban, képesek az önálló helyzetmegoldásokra (autonómok) hatékonyan (kompetensnek) érzik, észlelik magukat így önkifejezésük, önértékelésük szociálisan, elfogadható módon, teljesítményen keresztül történik.
- Az erkölcsi értékek alakítása, a szociális erkölcsi normák felfogásán, beépülésén keresztül: a jó - rossz felismerése, az őszinteség, az igazmondás, igazságosság, felelősségvállalás, a gyengébb védelme, segítése - saját élethelyzeteikben való megtapasztalása, s a nevelő személyes példája alapján. A kiemelt figyelmet igénylő gyermek speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek bevonását, jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberrel.
- Új attitűdök, értékek, erkölcsi normák kialakítása: alapvető, hogy a gyermekek megismerjék és gyakorolják a társas együttélés, önértékelés alapvető szabályait: egymásra figyelés, együttérzés, egymáshoz alkalmazkodás, egymás segítése, különbözőségek elfogadása, tisztelete.
- A hazai tradicionális nevelési értékekre építünk.

- A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modellértékű szerepet tölt be.
- Kialakítjuk a saját óvodánkra, a saját csoportunkra jellemző értékeket, melyek között hangsúlyozzuk a pozitív kapcsolatokat, a bizalom, a biztonság megteremtését, az óvodapedagógusok irányító szerepét. Az irányító szerep során a felnőtt egyúttal társa is a gyermekeknek.
- Minden óvodapedagógus nevelőmunkája a feltétel nélküli szereteten alapul. A nevelés során a határokat és a csoport értékeit a gyermekekkel közösen alakítjuk ki. A valahová tartozás érzését mélyítjük a csoportnév használatával és a pozitív, csoporton kívüli és csoporton belüli szokások, kapcsolatok, értékrend kialakításával.

6.2.3. A gyermek és környezete

A gyermek környezetével való kapcsolata mindig a felnőtt közvetítésével valósul meg. Nem elég csak a kapcsolat, hanem a viszony minősége is fontos tényező.

A környezet az öröklés mellett a fejlődés egyik potenciális forrása. A környezetet pontosan, valósághűen megismerni a cselekvés, a kép, a szó egységében lehet. Ez lehetővé teszi, hogy az évszázadok alatt felhalmozott egyetemes, nemzeti, etnikai értékeket, hagyományokat, szokásokat átadjuk, közvetítsük a gyermekeknek, alapozva aktivitásukra, érdeklődésükre. Alapvetőnek tekintjük a gyermek társas környezetével és természeti környezetével való kapcsolatát.

A gyermekek nyitottságára építünk, és ahhoz segítjük hozzá a gyermekeket, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja.

6.2.3.1. A gyermek és társas környezete

- **Elsődleges szocializáció**

Az óvodai nevelés messzemenően támaszkodik a **családi nevelésre**, a család és óvoda **szoros együttműködésére törekszik**.

A programban fontos a gyermek korai óvodáskort megelőző testi- lelki fejlődésének alapos ismerete. Ennek egyik eszköze a fejlődésnapló és a családlátogatás. Ezekből információt kapunk az óvodába lépés előtti anya-gyermek és család-gyermek kapcsolatáról, a gyermek

élettörténetéről. A későbbiek során – napi tapasztalatokkal kiegészítve - hasznosítja az óvodapedagógus a gyermek jobb megismerésének érdekében, a fejlesztési feladatok megtervezésében.

- **Másodlagos szocializáció**

Az óvoda felvállalja a 3-7 évesek **szocializációs folyamatának tudatos, szakszerű irányítását, annak intézményes keretét.**

Az óvodában az érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtéséhez az óvodapedagógus empatikus, meleg, elfogadó, szeretetteljes kapcsolatot alakít ki a gyermekekkel.

A személyiség alakításának legfontosabb tényezője a társas kölcsönhatások milyensége. A környezetből felé irányuló reakciókból a gyermek megerősítést vagy elutasítást kap saját viselkedésére vonatkozóan. Az együttéléshez szükséges **erkölcsi normák és tulajdonságok** csak akkor fejlődnek ki, ha a gyermek állandóan gyakorolja a társaihoz, környezetéhez való helyes viszonyulást. Az óvodás korosztály számára meghatározó a gyermek és az óvodapedagógus kapcsolatának minősége. A felnőtthez fűződő viszony nyújtja azt az **érzelmi biztonságot** a gyermek számára, **amely jó közérzetet, nyugodt, harmonikus tevékenységet tesz lehetővé.**

Az óvodapedagógus első számú **modell**, példakép a társas viselkedés alakulásában, ő szervezi meg a gyermekek életrendjét és azokat a közös tevékenységeket, amelyekben a társas kapcsolatok alakulnak.

Az óvodapedagógus és a munkáját segítők feladata a közvetlen testi- érzelmi kapcsolat megteremtésén, és a példaadáson kívül a csoport közös életének megszervezése, a szokás- és szabályrendszernek a gyermek fejlettségéhez alkalmazkodó kialakítása. Ismétlődő közös, örömteli tevékenység a csoport és az óvoda hagyományrendszerébe épül és **mélyíti az összetartozás élményét.** A gyermek- gyermek kapcsolat kezdetben kisebb érzelmi töltésű. A gyermekcsoportban kialakulnak a közösségi együttélés szabályai, normái. Alkalom nyílik az egymáshoz viszonyításra, amely szükséges a reális énkép kialakításához, az énhatárok megtapasztalásához.

A gyermekek egymás közötti kapcsolatában így válik rendszeressé, hogy minden gyermek más, egyéni külső és belső tulajdonságokkal rendelkezik és így másságával együtt elfogadható és szerethető. Társas együttműködés közben tanulják meg az egymás felé fordulást, egymás segítségét, vagyis az értelmes szeretetet.

Tágabb társadalmi környezet

A gyermek szocializációját befolyásolják tágabb társadalmi környezetének hatásai is (pl. rokonok kapcsolatok, óvoda- és lakókörnyezet, média hatásai, kulturális hatások) A

gyermeki hatások nagymértékben befolyásolják majdani felnőtt életét. Az együttműködés, kommunikáció elősegítésére követendő mintát mutat a gyermekek és szülők számára a digitális eszközök funkcionális használata terén is.

6.2.3.2. Befogadás-beszoktatás

Előzmény, feltételek:

Nyílt napon, valamint a beiratkozáson kiemelten figyelünk arra, hogy pozitív benyomás és kellemes hangulat alakuljon ki a család és az intézmény között. A gyermek felvételét követő első szülői értekezleten a befogadás menetét készítjük elő, beszéljük meg a szülőkkel. A gyermekek **óvodába érkezése előtt**, de legkésőbb az óvoda megkezdését követő **egy hónapon belül** kerül sor lehetőség szerint a családlátogatásra.

A tevékenység célja:

A gyermekek szeretetteljes fogadásával családi légkör megteremtése annak érdekében, hogy biztonságban érezzék magukat, szívesen jöjjenek óvodába. Az óvodai szokásrendszer megismerése, elsajátítása az egyéni és életkori sajátosságok figyelembevételével.

A tevékenység szokásrendszerének részletes leírása:

A befogadás kiemelten fontos időszak a kisgyermek óvodai életében, mert az első élmények maradandóan meghatározzák a gyermek egész óvodai életét. Álláspontunk szerint fél év a befogadási időszak, ezért a tanulási tevékenység tervezésénél is az egyéni képességeket vesszük figyelembe. Az intézményben dolgozó összes munkatárs feladata a befogadás, beszoktatás elősegítése.

Minden gyermek részére óvodába lépés előtt elkészítjük az óvodai jelét nyaklánc formájában, amit a gyermek a befogadás után haza is vihet. Fontosnak tartjuk, hogy a szülőkkel szorosan együttműködve, együtt teremtsük meg a gyermekek érzelmi biztonságát nyújtó beilleszkedést. A gyermek a befogadás alakulásától függően (pl. járt-e bölcsődébe) 2-5 napon át délelőtt tartózkodik az óvodában. Az első napokban a szülő lehetőséget kap, hogy együtt ismerkedjen az óvodával, és sajátítsa el az óvoda szokás-, szabályrendszerét. A szülő fokozatosan csökkenti a csoportban töltött idejét a gyermekétől függően. A befogadás 3-4 hetes időintervallumban történik, hetente 6-8 gyermeket fogadunk egyszerre, 9,00 – 11,00 óra között az első napokban, majd kitolódik ebéd utánra. A bölcsődések az egész délelőttöt ott tölthetik, de az első héten még lehetőség szerint ne aludjanak az óvodában. (Kivétel, ha a szülő munkahelyét veszélyezteti az ebéd utáni hazamenetel.) A gyermekeknek a szülő jelenléte biztonságot ad az új környezet

elfogadásához, ugyanakkor a szülő is megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, tevékenységeit, szokásait. A beszoktatásban mindkét óvodapedagógus részt vesz, és a pedagógiai asszisztenssel, dajkával együtt gondosan előkészítik ezt az időszakot. A sok változatos játék mellett mesével, ölbéli játékokkal, sok érintéssel, mondókákkal kedveskedünk a gyermekeknek. A gyermekek már a befogadás ideje alatt a szokásoknak megfelelően végzik a mindennapi tevékenységet, amit sok-sok pozitív érzelmi megerősítéssel, játékos módszerrel gyakoroltatunk, figyelembe véve a gyermekek egyéni képességeit, tempóját, otthonról hozott szokásait.

Nevelési feladatok a gyermek és társas kapcsolatának alakításában

Közös tevékenység, játék, munka során **alakulnak ki** a társas kapcsolatok és bontakoznak ki a csoportra jellemző **erkölcsi szabályok, normák**.

Cél: *az erkölcsi tulajdonságok kialakítása, erősítése, fejlesztése az óvodapedagógus példaadásával és helyzetteremtésével.*

Az együttes tapasztalatok, élmények, tevékenységek a gyermekek között kapcsolatokat hoznak létre: barátságokat, szimpátián alapuló kisebb csoportokat. Megtanulják figyelembe venni a másikat, szocializációjuk felgyorsul, fejlődik felelősségérzetük, kötelességérzetük, toleranciájuk. Konfliktushelyzeteiket egyre inkább képesek egymás között igazságosan elrendezni. az igényes türelem, a következetesség, az elvárás, a bizalom, az elismerés nem csak az egyes gyermekeket formálja, hanem általa az egész csoportot.

A **közösségi élet** biztonsága és nyugalma nagymértékben függ a csoport életét szabályozó szokásrendszer kialakításától. A szokások segítségével válik gördülékennyé a csoport élete. Fontos, hogy szabályaink ne merevedjenek meg. Egy-egy szokás megszűnését, változását elsősorban a gyermekek fejlődése, a körülmények változásai kell, hogy meghatározzák (pl. alvási igény fokozatos csökkenése, évszakváltás...).

Az óvodapedagógus feladata, hogy olyan szokásrendszert és napirendet alakítson ki, mely minden tevékenység elvégzésére megfelelő időt és helyet biztosít. A csoportszoba és az udvar játszórészének, életterének olyan elrendezése szükséges, amely lehetővé teszi a szabad mozgást, a tevékenységi formák sokszínűségét, ugyanakkor elvonulásra, "kuckójátékokra" is lehetőséget nyújt. Ilyen keretekben, kulturált körülmények között elkerülhetővé válik, hogy időzavarral küzdjön a csoport.

A felnőtt őszinte, természetes magatartásával mutat mintát és viselkedésével jelzi elvárásait.

A gyermek és társas környezetének kapcsolatát alakító nevelési feladatok az alábbi területek fejlesztésére adnak lehetőséget

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. tárgyak mozgatása közben változatos tempójú, ritmusú, irányú mozgások, dramatizálásnál állatok mozgásának utánzása).
- Egyensúlyérzék fejlesztése (pl. terítés, tárgyak hordozása).
- Fimommotorika fejlesztése (pl. különböző fogások gyakorlása, bábkészítés)
- Szem- kéz, szem- láb koordináció fejlesztése (pl. terítés, környezet rendjének helyreállítása, bábok mozgatása).

Testsémafejlesztés

- Testrészek ismerete (pl. népi mondókák, simogatók, szoborjáték)
- Test koordinációja, oldaliság tanítása (pl. adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzet, evőeszközök helyes elrendezése)

Percepciófejlesztés

- Vizuális fejlesztés (pl. játékpolicok elrendezése)
- Tapintásos észlelés fejlesztése (pl. minden munkajellegű tevékenységben a kéz szerepe.).
- Hallási észlelés fejlesztése (pl. a tevékenységek és eszközök jellemző hangjai.).
- Auditív ritmus fejlesztése (pl. "kakukktójtás " játék, mondókák)
- Auditív memória fejlesztése (pl. állathangok felismerése, utánzása).
- Auditív zártság fejlesztése (pl. " Mi hiányzik?" játék.)
- Térpercepció fejlesztése (pl. tér mozgásos észlelése munkavégzés közben)
- Jobb-bal térbeli irányok kiemelt gyakorlása (pl. terítés, rendrakás.)
- Keresztcsatornák fejlesztése (pl. a hallott feladat megvalósítása cselekvésben, finommotoriak összekapcsolása beszéddel).

Verbális fejlesztés

Természetes módon a kommunikáció, az anyanyelvi és irodalmi nevelés célja és egyben eszköze is a verbalitás. Szóbeli kifejezése minden tevékenységnek, élménynek a gyermek és társas környezete kapcsolatában.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- Az eddig kialakult szokások a gyermekek igényévé válnak.

- Érdeklődőek, meghallgatják egymást.
- A közösségért szívesen dolgoznak, bíznak önmagukban, képességeikben.
- Türelmesek egymás iránt, képesek figyelni egymásra és a felnőttre.
- Együtt éreznek társaikkal, érdeklődnek egymás iránt, segítenek egymásnak.
- Érzelmileg és értelmileg egyaránt elfogadják és követik az óvodapedagógus kérését, útmutatását, felfogják az alapvető metakommunikatív jelzéseit (elismerés, öröm, biztatás, szomorúság).
- Adott tevékenység által megkívánt magatartási formát elfogadják.
- Értékelik saját tetteiket és az eléjük tárt magatartási példákat.
- A közösség számára hasznos feladatot végeznek, az elkezdett munkát befejezik, felelősséget éreznek a vállalt feladatért.
- Együttműködnek, és kapcsolatot tartanak a felnőttel és társaikkal.
- Tudnak alkalmazkodni, késleltetni tudják szükségleteik kielégítését.

6.2.4. Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelés egészében jelen van.

Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

A nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó, valamint a hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeit is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

Feladatok az anyanyelvi és a kommunikációs készségek kialakítása területén

A program lényeges része a **beszéd, az anyanyelv és a kommunikáció** fejlesztése. Csak kellő nyelvi fejlettséggel rendelkező gyermekek lesznek képesek az alap kultúrtechnikák elsajátítására. A kommunikáció a beszéd és a gondolkodás egyik eszköze. A kommunikáció egyszerre cél és eszköz a társas kapcsolatokban.

Célja *a kapcsolat felvétele, az információ eljuttatása a másikhoz, a társ reakcióiból (kommunikációs és metakommunikációs) a megértés ellenőrzése, a kapcsolat valamilyen szintű mélyítése.*

A kommunikáció és metakommunikáció elválaszthatatlan egymástól, a jelzések kiegészítik, helyettesítik, mélyítik, vagy semlegesítik a szóbeli közlést.

Az egyéni fejlődés biztosításához szükséges, hogy az óvodapedagógus, és az óvoda valamennyi dolgozója személyes példájával (odafigyelés, meghallgatás, beszélgetés), kommunikációs helyzetek, megteremtésével **ösztönözze a gyermekek közötti kommunikációt**, teremtsen lehetőséget a monologikus beszédre, ennek fejlesztésére, bővítse szókincsüket, gazdagítsa metakommunikációs ismereteiket (pl. érzelmeket jelző gesztusok, arckifejezések, testtartások).

A gyermekek beszéd és kommunikációs képessége elsődlegesen függ a családi szocializációtól, mely előnyös, vagy hátrányos helyzetet teremt a gyermekek számára a közösségben

Az óvodapedagógusoknak **differenciáltan** kell foglalkoznia a nyelvileg hátrányos helyzetű, a fejlesztendő és a kiemelkedetten fejlett gyermekekkel.

Szükséges, hogy a **gyermek számára hiteles és elfogadható legyen a felnőtt mondanivalója**, mivel életkori sajátosságából adódóan elsősorban a metakommunikációra figyel.

Az anyanyelv használata végigkíséri az óvoda egésznapis életét, a gyermekek minden megnyilatkozását, a felnőttek és gyermekek kapcsolatát. A gyermekre figyelő, jó beszédpéldát adó, jól artikuláló, választékosan beszélő környezet a gyermekek nyelvi fejlődését jól befolyásolja. Később a beszéd és gondolkodás fejlődésével párhuzamosan alakul ki figyelmük a közlés verbális tartalmára

A beszéd az önkifejezés fontos eszköze, ezért az anyanyelvi nevelésnél a szókincs bővítése, a sajátos nyelvi formák elsajátítása, a nyelvtanilag helyes beszéd, a mondanivaló árnyalt megfogalmazása a cél. Így az óvodáskor végére az önálló, rövid történet elmondása lehetővé válik.

Az óvodai anyanyelvi nevelés területén célszerű óvodapedagógus és logopédus olyan együttműködése, melynek során az érdekeltek pontosan ismerik saját és egymástól jól elkülöníthető, de azonos cél érdekében folyó feladataikat, munkamódszereiket.

Programunkban az anyanyelvi játékok számára külön időt biztosítunk korcsoporttól függetlenül, de alkalmazkodva a gyermek életkori sajátosságához és ezeket, a játékokat beépítjük a mindennapi életbe

A **mese, vers** ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek, régi értékeket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermeknek a közösen átélt örömök és élmények elszakíthatatlan szálakkal, kötik össze az óvodapedagógust és a gyermekeket egymással és anyanyelvükkel. A mese és a versmondás lényeges elemeit- testbeszéd, tekintettartás, verbális emlékezet- az óvodapedagógus személyes példáján keresztül sajátítja el és gyakorolja a gyermek.

Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak egyaránt szerves része a **bábozás, dramatizálás**, melyen keresztül tükröződnek a gyermekek irodalmi élményei, kiegészülve hangulatukkal, kreativitásukkal, fantáziájukkal. A gyermek kifejezheti, átélheti, eljátszhatja saját érzéseit, érzelmeit, ezáltal fejlődik személyisége. A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, díszleteket, kiegészítőket saját maguk is elkészíthetik barkácsolás keretében, ezzel a játék örömét az önálló alkotás élményével fokozva.

Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára - mint életkori sajátosságra -, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Az **értelmi nevelés** feladata a kultúraátadás hatásrendszerében az óvodai nevelési módszerek segítségével a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek a rendszerezése, célirányos bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása *oly módon, hogy* ezen keresztül fejlődjenek *kognitív képességei*, továbbá lehetőséget teremteni egy következő életszakaszba való átlépésre.

Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára – mint életkori sajátosságra –, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, alkotóképesség) fejlesztése, valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

Az értelmi fejlesztés az alábbi területeken valósul meg:

- egyre pontosabb, valósághű észlelés
- figyelemösszpontosításra való képesség feladattudat, feladattartás
- valósághoz közelítő képzeleti működés,
- reprodukív emlékezet,
- problémamegoldó és kreatív gondolkodás,
- alakuló fogalmi gondolkodás
- alkotóképesség
- gondolataik, érzéseik, kérdéseik önálló megfogalmazása
- beszédkedv fenntartása
- valamennyi értelmi képesség fejlődését elősegítő ösztönző környezet kialakítása

6.2.5. Az iskolai potenciális tanulási zavarok prevenciója, az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése

A programunk tudatosan felvállalja a tanulási képességeket meghatározó funkciók-kompetenciák fejlesztését, a hiányzó készségek, képességek kiszűrését.

E pszichikus funkciók az észleléses és finommotoros struktúrákat érintik, melyek intenzív fejlődése 3-7 éves korra jellemző, így kibontakoztatásukhoz és begyakoroltatásukhoz is ez a szakasz a meghatározó periódus, itt nyílik mód optimális támogatásukra.

A program a fő nevelési területeken végzett feladatokba beépítve, indirekt nevelési módszerekkel valósítja meg a pszichikus funkciók fejlesztését, a gyermeki spontán aktivitásra épít.

6.2.5.1. A fejlesztés alapja

- A 3-7 éves korosztály alapvető legtermészetesebb megnyilvánulási formája, önérvényesítési módja a mozgás, a szabad játék és az óvodapedagógus által irányított tapasztalatszerzés.
- A mozgásos tapasztalatokból gyökerezethetőek az értelmi műveletek, egyben az önmagukról kialakított testséma is.
- A mozgás, finommotorika célzott fejlesztésén keresztül több struktúrát is kedvezően befolyásolhatunk, így a testséma, lateralitás, testdimenziók, térpercepciók alakulását is.

- A mozgás és a játék, szocializációs hatása az alábbi területeken igazolható:
A sikeresen végzett mozgásos tevékenység növeli a hatékonyság érzését. A mozgás feletti kontroll, az én-kontroll funkciókat, a figyelemkoncentrációt, a kitartást és az erőfeszítésekre való képességet erősíti.

A társakkal végzett együttmozgás konkrét tapasztalatokat hordoz a gyermek én határainak, a másik észlelésének megtanulásához, végső soron a kooperáció kialakulásához.

A gazdag mozgásos tapasztalat és a kommunikáció segíti a gondolkodás gazdagodását, fejlődését.

6.2.5.2. A fejlesztőprogram alkalmazásának alapelvei

- szervesen illeszkedjen a nevelési programba,
- messzemenően építsen a gyermek érzelmi - belső motivációjára,
- lehetőség szerint kapcsolódjon a gyermek spontán tevékenységéhez,
- az óvodai nevelés egész időtartamára elosztott, folyamatos - következetes alkalmazást igényel,
- az óvoda egész napos életrendjének minden mozzanatához kapcsolható legyen,
- alapvető követelmény a gyermek jó közérzetének biztosítása, ezért a fáradás jeleit észlelve - módszerváltás, vagy teljes elhagyása az ésszerű.

Az iskolakezdés feltételei

A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában az óvodásból iskolássá szocializálódik. Az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény, amely a gyermeket fokozatosan, de különösen az utolsó évében az iskolai nevelés-oktatásra készíti fel. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki, és szociális érettség, amelyek mindegyike egyaránt szükséges a sikeres iskolai munkához.

Testi:

- Első alakváltozás
- Fogváltás
- Mozgás összerendezettebb: mozgáskoordináció, finommotorika
- Szándékos mozgás és viselkedésirányítás

Lelki:

- Érzékelése észlelése differenciálódik
- Nyitott érdeklődésű
- Szándékos figyelem, bevézés, felidézés erősödése
- Kialakul az osztott figyelemre való képesség
- Elemi fogalmi gondolkodás kialakulása
- Beszéd, kommunikációs készség fejlődése
- Kialakul feladattudata, feladattartása
- Lelkileg kiegyensúlyozott, alkalmazkodó és kudarcűrő képessége alakul.

Szociális:

- Kedvező iskolai légkörben készen áll a tanító és az iskolai élet elfogadására.
- Együttműködésre képes.
- Kapcsolatot tud kialakítani felnőttel és gyermekkel egyaránt
- Késleltetni tudja szükségleteit.
- Munkatempó, önfegyelem, önállóság kialakulása

7. A nevelés kerete: az óvoda hagyományos ünnepei és egyéb rendezvényei

Az ünnepek jelentős alkalmak a gyermekek, az óvodapedagógusok, és a család életében. Perspektívát adnak, megerősítik a néphagyományokat, nemzeti értékeket, alakítják az ünnepelni tudás képességét. Közel hozzák a természeti, társadalmi környezet eseményeit. Az ünnep hangulatát a megelőző közös készülődések, az összetartozás érzése hatja át. Az ünnep fényét emeli a feldíszített óvoda, a gyermekek és a felnőttek ünneplő ruhája, a hangulatos zene, az alkalomhoz illő „ünnepi műsorok” (vers, mese, játékok) és a kölcsönös ajándékozás. A közös séta, a színek, formák és hangulatok által közvetített mélyebb tartalom is megérintheti a gyermekeket. Érezzék jól magukat, legyenek kellemes benyomásaik. Az ünneplés lényege sokszor nem csak maga az ünnep, hanem az a sok-sok előkészület, ami rengeteg tevékenységre, ötletek kidolgozására, önálló elképzelések megvalósítására ad lehetőséget.

Óvodánk ünnepei

Szeptember:	szüret
Október 4.	Állatok világnapja (állatkerti látogatás)
December:	Adventi készülődés
	Mikulás
	Karácsony
Február:	Farsang
Március 15.	Nemzeti ünnep
Március 22.	A víz világnapja
Április:	Húsvét
Április	Margaréta-nap
Április 22.	A Föld napja
Május 10.	Madarak és fák napja
Május:	Anyák napja
	Gyermeknap
	Évzáró kerti mulatság

Születés- és névnapok megünneplése a csoport szokásai szerint.

Ünnepeinket az óvoda és a csoportok hagyományai alapján zárt vagy nyitott formában tartjuk, ennek eldöntéséhez figyelembe vesszük a csoport életkori sajátosságait és a férőhelyet.

Nevelésünket az ünnepek keretbe foglalják. Tevékenységi terveinket a hagyományokra építve, a magyar népszokások jeles napjait megtartva állítjuk össze. Ezek a napok a kiindulási pontjai terveinknek, a tevékenységi területek közötti koncentrációt is a hagyományörző jeles napokhoz kapcsolódó mondókák, énekek, énekes játékok, versek, mesék, a vizuális technikák gyakorlásához kapcsolódó témakörök és játékos tartalmak által biztosítjuk.

8. Az óvodai élet tevékenységformái

Programunk kidolgozásánál a gyermek legfontosabb és alapvető megnyilvánulási módjára és fő tevékenységi formájára a mozgásra és a szabad játékra alapozva szervezzük a főbb nevelési területeken végzendő feladatokat. Programunk nevelési keretét egyfelől a gyermek természetes megnyilvánulási formái, másfelől az óvoda kultúraátadó szerepének együttese határozza meg.

8.1. A játék – szabad képzettársításokat követő szabad játékfolyamat, mint természetes gyermeki megnyilvánulás

A játék szerepe a fejlődésben

Cél: A gyermek intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatainak, élményeinek többszöri átélése, nagyfokú örömmélmény biztosítása. Minél sokrétűbb tájékozódó tevékenységgé váljon a játék, s a játékba integrált tanulás.

A természetes gyermeki megnyilvánulások sorában a két legfontosabb a mozgás és a játék látszik óriási dominanciával uralni a gyermek kisgyermekkori fejlődését. A játék fejlődése a fejlődés egészének a tükré. A mozgás a testséma és az én megismerése, a percepció, a gondolkodás, azon belül a fogalmi gondolkodás és a beszédfolyamatok, a kommunikáció fejlődése mind-mind játékba ágyazódik.

A játék a 3-7 éves korú gyermek alapvető pszichikus, mindennapjait átszövő szükséglete és tevékenysége. A játék nemcsak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa szinte észrevétlenül tanul a gyermek, hanem azért is, mert a játékban kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. Ugyanakkor megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit, és újraélheti kellemes élményeit. A környező világról, sőt a világegyetem egészéről is a játékon keresztül közvetíthetjük a legtöbb ismeretet a kisgyermek felé.

Az óvodában előtérbe helyezzük a szabad játék érvényesülését. A játék kiemelt jelentősége az óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenységszervezésben is megmutatkozik.

A játék tehát olyan **komplex tevékenységforrás**, melyet az óvodapedagógusnak tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában, céljai eléréshez. A gyermeki tevékenységet – különösen a játékban – nem szabad szűken értelmeznünk. A játéktevékenység tág értelmezése lehetővé teszi, hogy nemcsak a tárgyi, manuális, vagy mozgáshoz kapcsolt tevékenységeket ismerjük el, hanem a „szellemi alkotást” is tevékenységként fogjuk fel a játék során. A gyermek gondolatban megalkotja, kitalálja a játék szereplőit, és bármilyen eszközzel vagy tárggyal helyettesíti azokat.

Minden gyermeki tevékenység – beleértve a játékot is – felosztható spontán és az óvodapedagógus által irányított tevékenységre. Nagyon fontosnak tartjuk olyan hangulatok, ingerek, tárgyi lehetőségek megteremtését, melyeknek hatására a gyermekek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincs szükség a pedagógus által kezdeményezett vagy irányított játéktevékenységre, hiszen köztudott, hogy 3 éves kor táján még kifejezetten igényli a gyermek a felnőttel való együttjátszást. Csupán a helyes arányok megtalálására kívánjuk a figyelmet felhívni. A játékon belül meghatározott eredmény elérését célzó öntevékenység a legfőbb biztosíték arra nézve, hogy az **öntevékenység, az önfejlődés, az önfejlesztés** motívumait, képességeit és készségeit is létrehozza. Jót és jól játszani – ez a gyermek dolga az óvodában. Az óvodapedagógus feladata megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt saját nevelési céljai elérése érdekében, és szükség esetén indirekt módon befolyásolni. Az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.

A játék kicsiben maga az élet, az, amit a kisgyermek felfog, és rekonstruálni képes az őt körülvevő világból. Éppen ezért az életre nevelés is a játékból indul ki és a játék segítségével teljesebbé válik.

Alapelvünk, hogy a játék mindennap visszatérő módon, hosszan tartóan és lehetőleg zavartalanul valósulhasson meg, ezért törekszünk, hogy minél több időt, alkalmat és lehetőséget biztosítsunk a gyermekeknek az elmélyült játékra. A játéktevékenységhez szükséges feltételeket, ötleteket és eszközöket azonban az óvodapedagógusnak kell biztosítania. Külön szót érdemel az élmények szerepe a gyermek játékában. Az élmény, legyen az a gyermek egyéni élménye, melyet a családból, a környezetéből hoz az óvoda, vagy legyen az az óvodai társakkal átélt élmény, amely rendkívüli jelentőséggel bír az életre való felkészítés folyamatában. A különböző szituációk megteremtése, az

élménynyújtás, az **óvodapedagógus tudatos, átgondolt munkáját** feltételezi. Indirekt módon így lehet a gyermeki világot befolyásolni. Természetesen a gyermek spontán élményszerzése éppen olyan fontos, mint a pedagógus által irányított, megtervezett. A lényeg, hogy a gyermekek élményeiket tevékenységekben éljék meg. A gyermek spontán szerzett élményei és tapasztalatai kellő figyelmet kapnak, s az ilyen pedagógiai alaphelyzet már valóban a gyermekek képességeire épít, azt alapul véve fejleszti az egyént épp úgy, mint a csoportot.

A játék tehát, mint az óvodás korú **gyermek alaptevékenysége**, olyan lehetőséget jelent az óvodapedagógus számára, amit **tudatosan felhasználhat a gyermekek fejlesztése érdekében.**

A kisgyermekek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt: a szülő és az óvodapedagógus.

A gyermekek a sokszori próbálkozás és mintaátadás közben megtanulják a játékszerek használatát, megismerik sajátosságaikat. A 3-4 éves gyermekek tevékenységét **a gyakorló játék** és a szerepjátékból kiemelt művelet jellemzi. Tárgyi cselekvésük tartalma a saját személyükkel és közvetlen környezetükkel kapcsolatos tapasztalatokat tükrözi. A környezetünkben lévő játékeszközöket, tárgyakat is felhasználják a játékhoz. A gyakorlójáték keretei között már kiscsoportban is kialakulnak a szerep- és **konstruáló játék** elemei.

A szimbolikus **szerepjátékban** a gyerekek különböző személyek és állatok, dolgok szerepét vállalják magukra. Játékukban sajátos módon tükrözik ezek tevékenységét, funkcióját és a köztük lévő kapcsolatokat. A szerepjáték fejlődése a játszó gyermekek közötti kapcsolatok bonyolultabbá válásában, az együttműködés kialakulásában, a játék témájának és tartalmának bővülésében, gazdagodásában, színvonalának emelkedésében, időtartamának növekedésében és az eszközök felhasználási módjában mutatkozik meg.

A szerepjátékban jelentkező – többnyire rejtett – játékszabályok elfogadása, megtartása, az ezeknek való megfelelés szándéka teremti meg a szabályjáték előfeltételeit. A korábban kialakult játékfajták továbbra is részei maradnak különböző, egymást követő, egyre fejlettebb játékoknak. Egyszerű **szabályjátékokat** a szerepjáték megjelenésével, kifejlődésével egy időben is játszanak a gyerekek, a szerepjáték pedig még a kisiskolás korban is él. A megfelelő feltételek, és irányítás segíti, hogy az egyes játékfajták a különböző életkorokban megjelenjenek, és tovább fejlődjenek.

Legfőbb célkitűzéseinket szem előtt tartva olyan tulajdonságok fejlődhetnek ki a gyermekben, a játék folyamatában, amik később a társadalomba való beilleszkedését nagymértékben elősegítheti. Gondoljunk például a társakkal való együttjátás kialakulására, vagy a játékon belüli önállóságra, a másik gyermek játékának tiszteletben tartására, a kezdeményezőkézség kibontakoztatásának lehetőségeire, vagy olyan tulajdonságok szükségességére, mint a mások mozgósításának képessége, vagy az alá-, fölérendeltségi viszonyok önkéntes kialakítására, egy-egy játéksituációban.

Játékfajták

1. Gyakorlójáték

A gyakorlójáték során a véletlen mozgásból, cselekvésből fakadó siker ismételésre készíti a gyermeket és ezek nagy örömet szereznek számára. A gyakorlójáték lehet mozgásos, manipulációs, és verbális.

2. Építő-, konstruáló játék

E tevékenység közben a gyermekek különböző játékszerekből összeraknak, létrehoznak valamit. Eleinte spontán építenek, de később az átgondolt, elrendezett meghatározott céllal végzett építés dominál.

3. Szerepjáték

A szerepjáték a gyakorlójátékból bontakozott ki. A szerepjátékban a gyermek tapasztalatait, ismereteit, elképzeléseit, érzelmeit, pozitív és negatív élményeit fejezi ki, környezetük jelenségeit sajátos módon újra alkotják. Ez a játék tükrözi a gyermek egész eddigi életét, személyiségét, tehát nagyon sok egyedi vonás van benne. A szerepjáték a gyermek legintimebb tevékenysége, ezért az óvodapedagógusnak feltétlenül figyelemmel kell kísérnie és tiszteletben kell tartania.

4. Szabályjáték

Ennél a játékfajtánál a sok lényeges elem közül a legfontosabb a szabályokhoz való igazodás igénye.

A szabályjáték lehet mozgásos és értelemfejlesztő.

5. Barkácsolás

A barkácsolás mindig a játék igényéből indul ki és kötetlen, fontos, hogy ne legyen öncélú. Az elkészített eszközökkel játszhatnak, legyen azoknak funkciójuk.

6. Bábozás

A gyermek belső világának egyik legkifejezőbb eszköze, ezáltal feleleveníti tapasztalatait, elképzeléseit, esztétikai, szociális élményeit.

A bábozás egyik lényeges eleme a beszéd, így nagyon sok fogalmat, kifejezést gyakorolhat a gyermek.

7. Dramatizálás

Dramatizáláskor a gyermekek saját vagy irodalmi élményeiket játsszák el kötetlen módon.

Az óvodapedagógus feladata

- nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése;
- a napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára;
- a játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása;
- ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához;
- az egyéni élményeken túl közös élményszerzési lehetőségek kihasználása a játék fejlesztése érdekében;
- a gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása;
- szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együtt játszás a gyermekekkel;
- a választásra felkínált tevékenységek listáját bővítse, időszakonként gondolja át a változtatások lehetőségét és szükségességét;
- egyszerű, saját maga és a gyermekek, alkotta eszközökkel, segítse elő a gyermekek fantáziájának, kreativitásának fejlődését;
- keressen és kínáljon lehetőséget az egyéni képességek fejlesztésére, a differenciált gyakorlásra, a gyermekek egyéni kéréseinek teljesítésére.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- Szívesen játszanak, elképzeléseiket társaikkal is megosztják.
- Alkalmazkodnak a játék szabályaihoz, le tudnak mondani egy-egy kedves játékszerről.
- Megértik és elfogadják játszótársaik elgondolásait, tevékenységük logikáját.
- Vállalják a számukra kevésbé érdekes szerepeket is, tudnak vezetni és alkalmazkodni.
- Játékelemekből tudnak építeni, képesek bonyolultabb alkotások létrehozására, saját ötleteik alapján.
- Önállóak a játék tervezésében, szerepek kiválasztásában, a játékszerek megválogatásában, szabályok betartásában, a már nem használt eszközök összerakásában.

- Játékukhoz saját maguk is létrehoznak, elkészítenek eszközöket és azt használják is.
- Játzócsoporthoz tagjai között tartós és szoros kapcsolat alakul ki.
- Szívesen, bátran báboznak, és készítenek maguk is egyszerű bábokat.
- Örömmel, kedvvel vesznek részt a versenyekben, a szabályokat betartják, társaikat figyelmeztetik a szabályokra, elviselik a vereséget.

8.2. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik óvodás korban. A gyermek esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul. Játék közben szinte észrevétlenül tanul, tehát **a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb színtere**, de nem kizárólagosan az. A játékon belül a motoros, a szociális és a verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik meg.

Az óvodai tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggéseinek keresztül értelmezzük. A gyermek tanulási képességeinek kibontakoztatása és fejlesztése a teljes óvodai életet átfogó, folyamatos és alapvető feladat. A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanata alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül, **spontán vagy irányított módon tanuljon** a kisgyermek. Legfőbb célkitűzésünk, hogy egyszerre, egy időben kevesebbet, de minőségben és használhatóságában mégis több ismeretet kapjanak a gyermekek. A több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás és a sokoldalú cselekedtetés mindennél fontosabb a 3-7 éves korú gyermek fejlődésének szempontjából. Miután a gyermek a világot **komplex módon érzékeli, észleli és éli meg**, ezért a tanulás során is ebből indulunk ki. Ez az oka annak, hogy komplex foglalkozások rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet, tapasztalatot jelent.

Egyáltalán nem mellékes az a szempont sem, hogy azok a tanulási tapasztalatok, melyeket óvodás korban szereznek a gyermekek, hatással lehetnek az iskolai tanuláshoz való viszonyukra is. Nem mindegy, milyen érdekeltség fejlődik ki a gyermekben a tanulással kapcsolatban, hiszen már óvodás korban kialakulnak annak csírái, hogy később örömmel tanul-e a gyermek. Képes lesz-e saját motiváltságból kiinduló erőfeszítésre a tanulás során. Ennek a belső motiváltságnak a kialakítását kezdjük meg az óvodában. Azt szeretnénk elérni, hogy örömmel és önként vegyen részt ebben a folyamatban a gyermek, ne csupán külső motiváció (jutalom) készítse erre.

Cél: az óvodás gyermekek kompetenciáinak fejlesztése, attitűdök erősítése és a képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendszerezése, mely során építünk a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire. A követelményeket az egyéni teljesítőképességhez kell mérni. A sikerélmények erősítik a gyermek önbizalmát és bátorságot adnak neki az újabb, nehezebb problémák megoldásához.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, az óvodapedagógus által kezdeményezett párhuzamos tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése, amely elsősorban játékba integrált tevékenységekben, cselekvésekben valósul meg. A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, több érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- a) az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása;
- b) a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- c) a játékos, cselekvéses tanulás;
- d) a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- e) az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- f) a gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során egyéni, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

8.3. Szervezeti és időkeretek

Az óvodai életrend megszervezésénél maximálisan biztosítjuk a gyermeki jogokat. A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket. A napi élet szervezésénél figyelembe vesszük a gyermekek aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését, és hozzájuk mérten növekvő időtartanmú (5-35 perces) csoportos tevékenységek tervezésével, szervezésével

fejlesztjük együttműködő képességeiket, feladattudatukat. Az óvodai élet megszervezése során törekszünk a személyes interakciókra, előszavas mese és közösségi játékélmény biztosításával.

Csoportszervezés

Intézményünkben a **homogén és heterogén** életkorú **csoportok vannak**. A homogén életkor azonban nem jelenti a gyermekek homogén fejlettségi szintjét.

Az óvodapedagógus feladata, hogy az azonos életkor alapján szervezett csoportban az egyéni fejlettségi szintnek megfelelően szervezze meg a gyermekek mindennapi életét.

Napirend

A naprendet úgy tervezzük, hogy igazodjon a gyermekek motiváltságához, aktivitásához és a változó környezethez. A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének. Az egyes korcsoportok napirendjének tervezésénél figyelembe vesszük a gyermekek szükségleteit, esztétikus, higiénikus gondozására fordítható időszükségletet. Az egész nap során érvényesüljön a folyamatosság és a rugalmasság. Az óvodapedagógus teljesítse a gyermekeknek azt az alapvető igényét, hogy személyes kapcsolatot tudjanak felvenni vele, szenteljen elegendő figyelmet minden gyermekre.

Javaslat a gyermekek napirendjének elkészítéséhez

(korcsoportonként, évszakonként módosítható)

Időtartam	Tevékenység
6.00 – 7.30	<ul style="list-style-type: none"> Gyülekezés, szabad játék összevont csoportokban
7.30 – 10.30	<ul style="list-style-type: none"> Gyülekezés, szabad játék, egyéb szabadon választott tevékenység Mindennapos mozgás Étkezés előkészítése, testápolás Tízórai Szabad játék Az óvodapedagógus által szervezett tanulási tevékenység Részképesség fejlesztése egyéni formában
10.30 – 12.00	<ul style="list-style-type: none"> Testápolás, öltözködés Játék a szabadban, séták, kirándulások Mikrocsoportos tapasztalatszerzés
12.00 – 13.00	<ul style="list-style-type: none"> Öltözködés, testápolás, étkezés előkészítése Ebéd Testápolási teendők, előkészület a pihenésre
13.00 – 15.00	<ul style="list-style-type: none"> Mese, pihenés
15.00 – 16.30	<ul style="list-style-type: none"> Testápolási teendők Uzsonna Játék, levegőzés, egyéb szabadon választott tevékenység

Időtartam	Tevékenység
	<ul style="list-style-type: none">• Részképesség fejlesztése egyéni formában
16.30 – 18.00	<ul style="list-style-type: none">• Játék összevont csoportokban

Hetirend

A hetirend megtervezése és megszervezése az óvodapedagógus feladata.

A tevékenységek szervezése a **3-4 éves** korosztályban **kötetlen módon** történik. A mozgás kötött. A **4-5 éveseknél és az 5-6-7 éves korosztályban** a témaköröktől függően kell **kötött vagy kötetlen foglalkozást** szervezni.

A szervezett tanulás formái

Tanulási forma	A tevékenység megnevezése
Kötött tevékenység	Mindennapos mozgás Mozgás
Kötetlen vagy kötött tevékenység	A külső világ tevékeny megismerése A külső világ tevékeny megismerése matematika tartalommal Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka Ének, zene, népi játék, tánc Verselés, mesélés

Javaslat a gyermekek heti rendjének elkészítéséhez

3-4 évesek	4-5 évesek	5-6-7 évesek
Mindennapos mozgás (10 perc) Mozgás	Mindennapos mozgás (10 perc) Mozgás	Mindennapos mozgás (10 perc) Mozgás
A külső világ tevékeny megismerése	A külső világ tevékeny megismerése	A külső világ tevékeny megismerése
	A külső világ tevékeny megismerése matematika tartalommal	A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal
Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
Ének, zene, népi játék, tánc	Ének, zene, népi játék, tánc	Ének, zene, népi játék, tánc
Verselés, mesélés	Verselés, mesélés	Verselés, mesélés

A szervezett tanulás időkeretei

Korosztály	Mindennapos mozgás	Tanulási tevékenységek
3-4 évesek	Naponta 5-10 perc	Naponta 1x 5-15 perc
4-5 évesek	Naponta 10 perc	Naponta 1x 15-25 perc
5-6-7 évesek	Naponta 10 perc	Naponta 1x 45 perc

A tanulás lehetséges formái az óvodában

- a) az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás és viselkedéstanulás (szokások alakítása);
- b) a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- c) a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- d) az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés;
- e) a gyakorlati problémamegoldás
- f) az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységeken megvalósuló tanulás.
- g) játékos, cselekvéses tanulás

A nevelés egészen belül megvalósuló tanulás kötött és kötetlen kezdeményezések, foglalkozások, beszélgetések, tapasztalatszerző séták stb. formájában egyaránt megoldhatók a napi élet bármely mozzanatában. **A szervezett tanulás formái a kötetlen és kötött differenciált tevékenységekben valósul meg.** Mindkettőben érvényesül a nevelői céltudatosság és tervszerűség, a pedagógiai önállóság.

A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó – amennyiben az infrastrukturális adottságok lehetővé teszik, külön térben szervezett – iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt.

Az óvodapedagógus a csoport fejlettsége, aktuális állapota, a tevékenységek tartalma és helyi adottságok alapján eldönti, hogy az adott napon melyik tevékenységi formából szervez kötetlen vagy kötött foglalkozást. Ez teljes egészében az óvodapedagógus kompetenciájába tartozó kérdés, de nem mellőzheti a gyermekek szükségleteit. Szükség esetén rugalmasan változtat előzetes tervein.

A gyermekek elhelyezésében, a tér szervezésében a legfőbb szempont a célszerűség és a nyugodt lebonyolítás és áttekinthetőség. Az óvodapedagógus többféle módszertani megoldásban gondolkodik, és az adott helyzetnek megfelelően rugalmasan alkalmazza módszereit. Az intézmény pedagógusai az intézmény pedagógiai programjával összhangban alkalmaznak korszerű nevelési-oktatási módszereket, eljárásokat, technikákat.

Az **egyéni munkaformában** a gyermekek lehetőleg a saját elképzeléseik szerint, saját eszközeikkel önállóan oldják meg feladatokat.

A **mikrocsoportos** munkaformában társaikkal együttműködve vesznek részt a tapasztalatszerzésben. Gyakorolják a közös tevékenység egyik formáját, a **páros munkát** is.

Frontális munkaformában, közös tevékenység közben az óvodapedagógusra és társukra figyelve a csoport együtt oldja meg a feladatokat, közösen beszélgetnek tapasztalataikról.

A tanulásban felhasznált eszközök kiválasztásánál (tárgyak, képek, munkaasztalok stb.) arra törekszünk, hogy az érdeklődésre, aktivitásra, a gondolkodási műveletek alkalmazására, a feladatban rejlő probléma felismerésére és megoldására ösztönözzenek. A digitális anyagokat és eszközöket az óvodapedagógus ismeri, kritikusan, az óvoda céljainak megfelelően használja.

Az óvodapedagógus feladata

Az iskolai beilleszkedés közvetett segítése, személyre szabott pozitív értékelése, a tanulási készségek, tanulási képességek differenciált fejlesztése.

- Értelmi képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás).
- A gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának, sokoldalú érdeklődésének kielégítése.
- Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömeit.
- A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenység biztosítása.
- A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése.
- Olyan tapasztalatok szerzéséhez nyújtson segítséget a gyermeknek, amelyben saját teljesítőképességét is megismerheti.
- Többféle módszertani megoldásban gondolkodjon, és az adott helyzetnek megfelelően rugalmasan alkalmazza módszereit.
- A gyermekekben igyekszik felkelteni és fenntartani az önálló tapasztalatszerzés, megismerés igényét, a próbálkozás örömét. Ennek érdekében indokolt esetben használja az IKT-eszközöket is.
- A gyermekek hibáit, tévesztéseit, mint a tanulási, fejlődési folyamat részét kezeli, az egyéni megértést elősegítő módon reagál rájuk.

- A pedagógus munkájában olyan munkaformák és módszerek alkalmazására törekszik, amelyek alkalmasak az önellenőrzésre, önértékelésre.

A fejlődés várható jellemzői óvodás kor végére

- A tanuláshoz szükséges képességeik folyamatosan fejlődnek. Érzékelésük, észlelésük tovább differenciálódik (téri észlelés, vizuális és akusztikus differenciálás, téri tájékozottság, térbeli mozgásfejllettség, testséma kialakulása) nyitottságukkal készen állnak az iskolába lépésre.
- Önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama, a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés.
- Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartama, a terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele.
- A cselekvő – szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.
- Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről.
- Képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre.
- Kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja a feladattudat kialakulását. Ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg.

8.4. Mindennapos mozgás

A gyermekek legalapvetőbb szükséglete, természetes megnyilvánulási formája a mozgás.

A rendszeres, örömmel végzett, közösségben történő testmozgás hozzájárul a gyermek optimális személyiségfejlődéséhez, továbbá az egészséges életvitel kialakulásához.

Cél: A gyermekek természetes mozgáskedvét, örömteli tevékenységekkel megőrizni, fejleszteni. A rendszeres testmozgással, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékokkal, feladatokkal a mozgáskultúra alakítása, fejlesztése; a pszichomotoros készségek, képességek alakítása, szocializációs magatartás fejlesztése; és a mozgásigény kielégítése.

A mozgás az óvodáskor egész időszakában jelentős szerepet tölt be a 3-7 éves gyermekek fejlődésében. A mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, ezt segítjük sokszínű, változatos, és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal. Ebben az életkorban leginkább a mozgás, tevékenység által szereznek információt

környezetükről. Programunkban a mozgásfejlesztést igen tágan értelmezzük. Az aktív nagymozgásoktól kezdve a finommotoros manipulációig mindent magába foglal és az egész személyiség fejlődését, elősegíti. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában. Kedvezően befolyásolja az értelmi és a szociális képességek alakulását is.

Hatása az értelmi képességek fejlődésére

- A mozgásos játékok, gyakorlatok téri helyzetek felidézésével, fejlődik a gyermek vizuális memóriája, kondicionális képességei közül az erő és az állóképesség különösen, melyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését.
- A testrészek téri irányok, formák bemozgásával, megismerésével, megnevezésével bővülnek a térről való ismereteik, fejlődik térészlelésük, gyarapodik szókincsük.
- A megnevezett, látott és elvégzett cselekvések, mozgások elősegítik a különböző észlelési területek integrációját, a keresztcsatornák és a fogalomalkotás fejlődését is.

Hatása szociális képességek fejlődésére

- A saját testének és mozgásos képességeinek megismerése segíti az „éntudat” fejlődését a „szociális én” erősödését.
- A közös örömmel végzett mozgás közben társas kapcsolatai kiszélesednek. A társakhoz való alkalmazkodás közben fejlődik önuralmuk, együttműködő és tolerancia képességük. Lehetőségük nyílik különböző viselkedési minták tanulására.
- A mozgásos versengések során átélik a sikert és a kudarcot egyaránt. Így tanulják ezeknek a kezelését, elviselését.

A mozgásfejlesztés fő feladatai

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése.
- A rendszeres mozgással egy egészséges életvitel kialakítása.
- A mozgástapasztalatok bővítése, sok gyakorlással, a mozgáskészség alakítása, harmonikus, összerendezett, fegyelmezett nagy és kismozgás fejlesztése, alakítása.
- A testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése. (kondicionális, koordinációs, állóképesség)
- Mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és a szociális képességek fejlesztése.

Kiemelt mozgásfejlesztés több területen valósul meg:

- a) A **szabad játékban** a gyermekek spontán természetes mozgása közben
- b) Az óvodapedagógus által szervezett **irányított mozgásos tevékenységekben**
- c) Mindennapos mozgás

A mindennapos irányított testmozgás részét képezhetik a zenére, zenei ritmusra végzett mozgásos feladatok, (népi) játékok és táncok (kiemelten a néptánc), amelyek jelentős mértékben segítik a mozgáskultúra játékos, táncos úton történő fejlesztését. A mindennapos testmozgás az óvodai tornaszobában, a csoportszobában vagy a játszóudvaron is megszervezhető.

Az óvodai élet minden napján biztosított aktív szabad játék mellett hangsúlyosan jelennek meg az irányított mozgásos tevékenységek, amelyek játékos környezetben és játékba ágyazottan fejlesztik az alapvető mozgáskészségeket és a kapcsolódó fogalmi rendszert.

Mozgásfejlesztés a szabad játékban

Az óvodába kerülő egészséges gyermekek szeretnek **mozogni**. Fontos feladatunk, hogy megőrizzük, ha szükséges, felkeltsük ezt a mozgáskedvet, és tudatosan építsünk rá. Lényeges a megfelelő motiváció, a mozgásra inspiráló biztonságos környezet kialakítása, a mozgásos tevékenységek pozitív megerősítése, a szükséges és elégséges szabályok megtanítása. A gyermekek napirendjét úgy alakítjuk, hogy egész nap biztosítsunk számukra megfelelő helyet, eszközöket a csoportszobában és az udvaron egyaránt, egyéni szükségleteiket és képességeiket figyelembe véve. Az **eszközök** és tevékenységek **kiválasztásánál a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez** igazodjunk. Törekszünk a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

A **3-4** éveseknél a **természetes nagymozgások** fejlődését kívánjuk segíteni. Ezért leginkább a csúszáshoz, bújáshoz, mászáshoz szükséges eszközöket kell biztosítanunk a csoportszobában is.

4-5 éves korban nagyobb hangsúlyt kap a **szem- kéz, szem- láb koordináció** és az **egyensúlyérzék fejlesztése**. Ezek fejlesztését szolgálják a különböző célbadobó játékok, kugli, az ugróiskola, az ugrókötelezés, valamint a barkácsoló tevékenységek is. Az egyensúly fejlesztésére jól használhatók a különböző hinták, egyensúlyérzék fejlesztő játékok.

5-6-7-8 éves korban a finommotorika fejlesztésére kell a legnagyobb hangsúlyt fektetni. A játékokban nagyon sok lehetőség nyílik ennek spontán fejlesztésére: pl. ábrázolási technikák gyakorlása, kicsi elemekből építés, babaöltöztetés, barkácsolás. Ezekhez a tevékenységekhez a **helyet** a csoportszoba rendszeres átrendezésével tudjuk biztosítani. Az udvaron minden lehetőséget és helyet kihasználunk a szabad mozgásra.

A szabad játéktevékenységben célunk az, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségének, érdeklődésének, temperamentumának legmegfelelőbb tevékenységet.

A gyermekek mozgásigénye különböző. Nagyon fontos, hogy a gyermekek meg tanuljanak egymáshoz alkalmazkodni, tartsák tiszteletben egymást.

Ezek alapján, ehhez igazodva mérik be kompetencia határaikat. A mozgás természetesen épül be a gyermek spontán tevékenységeibe, szokássá, igénnyé válik. A rendszeres mozgás során fejlődnek pszichikai, testi, értelmi és szociális képességeik, ezek eredményeként egészségesebb lesz.

Mozgásfejlesztés az óvodapedagógus által szervezett tevékenységekben

A tevékenység alapvető szervezeti keretei a következők: spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység, irányított, mindennapos mozgásfejlesztés, szervezett mozgásos tevékenység.

A mozgás anyaga az atlétikai, (járás, futás, ugrások, dobások) gimnasztikai, játék jellegű fő gyakorlatokból tevődik össze. **A játékot, a játékosságot alapvető eszközként alkalmazzuk.** A játék egy foglalkozáson belül sokszor megjelenik, a feladattól függően hol, mint eszköz, hol, mint cél. A mozgások során teremtünk alkalmat speciális gyakorlatok beiktatásával a testalkati elváltozások megelőzésére is (lábboltozat erősítés, gerinctorna).

Az egyes foglalkozások megtervezésénél mindig figyelembe kell venni a csoport általános fejlettségét, a fejlődés ütemét, és a prevenciós program fejlesztési feladatait. A különböző nehézségű feladatok adásával segítjük elő, hogy minden gyermek megtalálja a képességeinek legmegfelelőbb mozgásos feladatokat. A gyermek számára a megfelelő nehézségű gyakorlat kiválasztása mozgásos képességeit fejleszti és képet ad önismeretéről is. A feladatok végrehajtásánál olyan készségeket és képességeket akarunk kialakítani, amelyek majd elősegítik az egyre pontosabb mozgás elvégzését. Természetesen megmutatjuk a helyes mintát, ösztönözzük és biztatjuk a gyermekeket az esztétikus, pontos mozgásra. A mozgás alkalmával fontos a kéziszerek gyakori használata. A kéziszerek közül

kiemelnénk a labdát, amelyet nagyon szeretnek a gyermekek és sok játékos, nagyon hatékony mozgás végezhető vele.

A foglalkozások szervezésénél fontos szempont, hogy a gyermekek a legkevesebb várakozási idővel, folyamatosan mozogjanak. Amíg lehetőség van rá, a szabadban mozogjunk. A mozgásfejlesztő program és a testséma fejlesztés valamennyi feladatát be kell építeni a testnevelési foglalkozásokba.

Az észlelés területéről a következő feladatok beépítésére van lehetőség:

- Alaklátás, formaállandóság fejlesztése: formaalakítás mozgással, különböző alakzatok végigmozgása, körbemozgása.
- Kinesztetikus mozgásészlelés fejlesztése: behunyt szemmel bizonyos mozgások végzése, feszülés és elernyedés érzékeltetése.
- Térészlelés fejlesztése: alapvető térirányok megismerése saját testének közvetítésével.

A verbális fejlesztő programból a testrészek, helyzetek, mozgások, téri irányok pontos és gyakori megnevezésére van mód.

A **3-4 évesek** mozgás anyaga nagyrészt a **természetes mozgásokat tartalmazza**. A gyermek a legtermészetesebb módon ismerkedhet a testrészeivel és azok funkcióival. Ezért alkalmazható jól a testséma fejlesztő programból a

- testrészek ismeretét célzó gyakorlatok, pl. „járjatok a sarkatokon!”
- tárgyakhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása, pl. „hasaljatok a padra!”
- test személyi zónájának alakítása, pl. „emeljétek a babzsákot a fejetek fölé, vegyétek a másik kezetekbe!”

Ebben az életkorban külön nem tervezzük az észlelés fejlesztését, hiszen a nagymozgások végrehajtása közben spontán fejlődik.

4-5 éves korban a mozgásfejlesztésből már nagyobb szerepet kap a **tér mozgásos megismerése**.

A mozgásfejlesztésnél előtérbe kerül:

- az egyensúlyérzék fejlesztése pl. különböző mozgások végzése emelt felületen, forgások, fordulatok, testhelyzetváltozások.
- szem-kéz, szem-láb koordinációt fejlesztő gyakorlatok, pl. babzsák feldobása elkapása, egyensúlyozó járás.

A **testséma fejlesztő programból** kiemelt helyet kap az **oldalíság** tanítása. Az észlelés fejlesztése is megjelenik a 4-5 éveseknél, de még nem kiemelt feladatként.

5-6-7 éveseknél az **észlelés fejlesztése** lesz a legcéltzottabb. Ebben az életkorban az alaklítás, formaállandóság fejlesztésére tervezhetünk sok gyakorlatot.

Új feladatként jelentkezik a **finommotorika fejlesztése**. Ez nagyon lényeges fejlesztési terület, mivel a finommotoros koordináció az írás megtanulásának elengedhetetlen feltétele. Testnevelési foglalkozáson ezt természetes módon a szerek különböző fogásmódjával, kisebb testrészekkel végzett mozgásokkal lehet fejleszteni.

A foglalkozásokon lehetőség nyílik a **keresztcsatornák fejlesztésére** is. A bemutatott gyakorlatokat látják, hallják a tevékenység pontos megnevezését és elvégzik a látott, hallott feladatokat.

Programunkban az óvodai mozgás szerves része a **mindennapi frissítő torna** is. Ezt minden korcsoportban naponta egyszer, 10-15 perces időtartammal szervezzük meg. E tevékenység napirendbe illesztését mindenki maga dönti el. A mindennapos mozgás anyagát elsősorban a mozgásos játékok adják, kiegészülve egy-egy gimnasztikai gyakorlattal.

A mozgásfejlesztésben meghatározó

- A spontán érzelmi motivációkra építünk az egyéni fejlettséget figyelembe véve.
- A foglalkozásokon a gyermekek jó hangulatban, jó közérzettel vegyenek részt, ne hajtsuk túl a versengést.
- Biztosítsuk a gyermekek megfelelő terhelését az aktivitási szintek változtatásával.
- Az ily módon kiváltott fizikai aktivitás előhívja és erősíti a szellemi aktivitást is.

Az óvodapedagógus feladata

- Minden nap adjon lehetőséget a gyermekeknek, hogy minél hosszabb időtartamon keresztül a szabadlevegőn tartózkodhassanak.
- Biztosítsa a gyermekek szabad mozgás gyakorlásának a feltételeit.
- Adjon ötleteket, irányítsa a gyermekek figyelmét a szabadban és épületen belül is a legoptimálisabb terhelést biztosító napi mozgáshoz.
- Változatos eszközök és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával, tegye lehetővé, hogy a testnevelés örömet szerezzen a gyermekek számára.
- Balesetmentes eszközök gondos előkészítése.

- Évszakok adta lehetőségek figyelembevétele a mozgásanyag összeállításánál.
- Derűs légkör, jó hangulat biztosítása, amely a gyermek számára pozitív élményt nyújt, ezzel újabb cselekvésre készítetik őket.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- A gyermekek szeretnek mozogni, igénylik a rendszeres mozgást. Kitartóak a mozgásos játékokban.
- A gyermekek nagy mozgása, finom mozgása, egyensúlyérzéke, összerendezett mozgása kialakult.
- Ismerik az irányokat, tudnak térben tájékozódni.
- Betartják a szabályokat a különböző versenyjátékok, ügyességi játékok játszásakor.
- Tudnak ütemtartással járni, gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végezni.
- Szeretnek futni, képesek 50-100 m-t kocogni.
- Tudnak helyben labdát vezetni.

8.5. A külső világ tevékeny megismerése (természeti és társadalmi környezet)

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti-emberi-tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

A gyermeknek minél sokoldalúbb, túlzásoktól mentes tapasztalat szerzésére és élményszerű átélésre adjunk lehetőséget. Ily módon valósul meg a komplexitás a nevelési feladatok realizálásában.

A témák feldolgozásánál és a feladatok tervezésénél felhasználtuk Porkolábné dr. Balogh Katalin: Kudarccal az iskolában c. könyvét.

A külső világ tevékeny megismerésének célja, hogy a gyermekek minél több tapasztalatot (mozgásos és érzékszervi) szerezzenek az őket körülvevő tágabb és szűkebb természeti-emberi és tárgyi környezetből életkoruknak megfelelő szinten. Ez azért szükséges, hogy teljes biztonsággal tájékozódjanak és igazodjanak el környezetükben. A gyermek **tapasztalataira, élményeire támaszkodva** kell új ismerteket nyújtani, illetve a meglévőket mélyíteni, rendezni. Eközben építhetünk a gyermek spontán érdeklődésére, kíváncsiságára, érzelmeire, megismerési vágyára.

A külső világ tevékeny megismerésének során kialakulnak a gyermekben a kulturált élet szokásai, az elfogadott viselkedési formák, az érzelmi és erkölcsi viszonyok. A környezet minél átfogóbb megismerése azért is szükséges, mert általa közvetítjük az egyetemes, a nemzeti kultúra értékeit, hagyományait, az adott tájra, helységekre jellemző néphagyományokat, szokásokat, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit.

Hagyományok által őrizhetjük meg a tudást, tapasztalatot, melyet elődeink felhalmoztak, melyek segítik a hazaszeretetre nevelést. Az óvodapedagógus érdeklődése, lelkesedése, empátiás készsége, színes egyénisége, hozzájárul, hogy gyermekeink **megszeretik** környezetüket, **ragaszkodnak** ahhoz, s megfelelő ismeretekkel rendelkezve **elgazodnak** benne. A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi

és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét. A témák válogatása közben a lakóhely, a környezet sajátosságaihoz kell igazodni, nem elvont ismereteket közölni.

A természeti és társadalmi környezeti témái az ezekről szerzett tapasztalatok, ismeretek az életkor előrehaladásával lineárisan bővülnek és koncentrikusan mélyülnek. Ez teszi lehetővé az alapos megismerést. **A külső világ tevékeny megismerése áthatja a gyermek életét, az óvodai tevékenység egészét.** A természeti és társadalmi környezet témakörei átfogják, körülölelik a többi nevelési területet. Maguk a természeti és társadalmi témakörök is több ponton kapcsolódnak, összefüggnek egymással, így komplex módon közvetítik a gyermekek felé az ismereteket.

A fejlesztő program megvalósítása során **azokat a módszereket lehet hatékonyan alkalmazni, előnyben részesíteni, amelyek igazodnak a gyermek életkori sajátosságaihoz. Mozgásos játékokra, cselekvésre és az érzékszervi megtapasztalásra épülnek.** Az óvodai tanulási folyamat a gyermek számára legyen érdekes, jó példa.

A gyermeket alkalmassá kell tenni a megfigyelésre, elsősorban látni kell megtanítani. A folyamatos és alkalmi megfigyelésekkel lehetővé tehetjük a gyermekek számára, hogy maguk fedezzék fel környezetüket. Folyamatos megfigyelést igényelnek pl. az évszakok, az időjárás elemeinek változása, az évszakra jellemző jegyek, színek megfigyelése, az évszak esztétikája. Alkalmi megfigyelésekre sokszor kínálkozik lehetőség egy-egy érdekes jelenség, cselekvés, tevékenység stb. kapcsán.

Az óvodapedagógus feladata

- Témaköröknek megfelelően, amit lehet, a helyszínen, a természetben, élőben figyeltessen és tapasztaltasson meg a gyermekekkel.
- Felnőttekkel együttműködő, kreatívan gondolkodó, érdeklődő gyermeket neveljen.
- Megismertesse a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.
- Adjon lehetőséget minél több érzékszervvel való tapasztalásra, s az élmények több szempontú felidézésére.
- Tegye lehetővé a gondolkodási képességek alakulását.
- Segítse a szülőket, hogy felismerjék, a gyerek környezet iránti érdeklődés fontosságát.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Ismeri szülei, családtagjai nevét, címét, foglalkozását.
- Ismeri a közlekedés elemi szabályait.
- Felismeri a napszakokat
- Ismeri szűkebb lakóhelyét.
- Ismeri a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását, védelmét, hasznát.
- Felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit.
- Különbséget tudnak tenni az egyes évszakok között.
- Ismerik a test és testrészek fogalmát.
- Felismernek tárgyak, jelenségek közötti összefüggéseket.
- Ismerik az alapvető színeket.

8.5.1. Környezet- és természetvédelem

Cél: az általunk nevelt gyermekben megalapozzuk a *Környezettudatos magatartás kialakulását: a természet megismerésével a természet szeretetét, a természet tisztaságának, szépségének védelmét.*

Az a gyermek, aki megismeri, megbarátkozik a természet szépségeivel, a természeti folyamatok kölcsönhatásaival, később természetes módon védi is ezeket az értékeket. Várhatóan **felnőttként környezetvédő életmódot fog élni**, megértve azt, hogy az ember a természet elválaszthatatlan része.

Óvodáskor végére kialakulnak a gyermek alapvető személyiségjegyei, ezért fontos feladatunk ebben az életkorban a napi életet átható, tudatos természetszeretetre, gondozásra nevelés. A gyermek érzelmi alapon válogat a család, az óvoda által nyújtott hatásokból. Ezért törekedjünk arra, hogy a gyermeket olyan hatások érhék, amelyek **környezetük felfedezésére, rácsodálkozásra ösztönzik** őket. Ehhez arra van szükség, hogy nyugodt, békés körülmények között módja legyen **szemlélődni** az őt körülvevő világ rejtelmeiben, minden érzékével megtapasztalhassa azt. (Úgy, hogy se a természetben, se önmagában ne tegyen kárt!)

Hívjuk fel a figyelmét arra, hogy a **természet látszólagos nyugalma mögött folyamatos változás rejlik!**

A környezet megismerésében valósul meg komplex módon a tradicionális nevelési területek minden feladata (anyanyelvi-, irodalmi-, zenei-, matematikai-, vizuális nevelés) a természetes gyermeki megnyilvánulások eszközével. fenntartható fejlődés érdekében

Hangsúlyt helyezünk a fenntarthatósági szemléletformálásra, a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.

Az óvodapedagógus feladata

- Biztosítson tapasztalatszerzési, megismerési lehetőségeket: kirándulás, séta, kertészkedés, komposztálás megszervezésével, irányításával.
- Ismertesse meg a szelektív hulladékgyűjtés fontosságát, a mindennapi gyakorlatban alkalmazza is azt.
- A módszereket eljárásokat mindig a játékosság figyelembevételével válassza meg.
- Válogasson a természetről, természet jelenségeiről szóló művészeti, képi, irodalmi és zenei alkotásokból gyermekek részére.
- Az óvodapedagógus személyes példamutatással jár elől a környezeti nevelés terén.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Az óvodáskor végére alakuljon ki a környezetünk védelmével kapcsolatos feladattudat.
- A gyermekek vegyenek részt a fák, a növények, az állatok gondozásában, védelmében.
- Ismerjék fel, hogy nem minden hulladék szemét (komposztálás, papírgyűjtés).
- Alakuljon ki a környezet rendben tartásának igénye.
- Szerezzenek sok új ismeretet a növényekről és az állatokról. Ismerjenek néhány gyógy-, fűszernövényt.
- Tapasztalják meg a természet „csendjét”, a madarak énekét, a tücskök ciripelését, a gólya kelepelését, stb.
- Alakuljon ki a szülőföldhöz, a természeti kultúra hagyományaihoz fűződő pozitív érzelmi viszony.

Fontosnak tartjuk a környezetvédelem során az ENSZ által deklarált „zöld napok” közül azokról való megemlékezést, amelyek közel állnak a gyermekekhez:

- október 4. – Állatok világnapja
- március 22. – A víz világnapja
- április 22. – A Föld napja
- május 10. – Madarak és fák napja.

8.5.2. A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal

Cél: *a minket körülölelő világ mennyiségi, formai és téri összefüggéseinek felfedezése, megtapasztalása játékos formában, a gyermekek igényeihez, ötleteihez igazodva.*

Feladata: A gyermekek matematikai érdeklődésének felkeltése, az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése, megtapasztalása. Pozitív viszony kialakítása a problémahelyzetek megoldásához, a logikus gondolkodás megalapozásához.

A környezet megismerése közben matematikai tapasztalatok birtokába is jut a gyermek.

Matematikai fogalmakkal a mindennapi életben állandóan találkozunk, így szinte természetes módon ismerkedik meg velük. A matematikai kifejezések először passzív szókinccsé válnak, később azonban egy részük beépül beszédükbe.

Négyéves kortól kezdődik a tényleges matematikai nevelés. Elsősorban játékos cselekvés legyen, amely minden érzékszervüket bevonja a tapasztaltszerzésbe. A komplex tevékenységi formák alkalmat adnak arra, hogy a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomásokat rendszerezzük, a megfigyelések, tapasztalatok körét szélesítsük és mélyítsük, a spontán tanultakat rögzítsük.

Az óvodapedagógus dönti el, hogy a matematikai nevelés tartalmából melyiknél elégedhetünk meg a játékidőben szerzett benyomásokkal, vagy mely matematikai összefüggést emeljük ki cselekvéses tanulás keretében.

Az óvodapedagógus feladata:

- figyelje a gyermekeket, ismerje meg érdeklődésüket, képességeiket;
- minél több problémahelyzet létrehozásával aktivizálja a gyermekek logikus gondolkodását;
- hagyja a gyermeket saját logikája szerint gondolkodni;
- érje el, hogy a problémahelyzeteket a gyermekek maguk oldják meg (szükség esetén vezesse rá a megoldásra);
- olyan eszközök és tevékenységek biztosítása, ami felkelti a gyerekek érdeklődését és természetes élethelyzetekben teszi lehetővé számukra a matematikai tapasztalatok és ismeretek szerzését.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Tapasztalatokkal rendelkezik a közvetlen és tágabb környezet formai, mennyiségi, téri és időbeli viszonyairól.
- Felismeri a mennyiségi, alak- és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemlélete.

- Általában szívesen vállalkozik a felvetett vagy felismert problémák megoldására.
- Érti és helyesen használja a matematikai kifejezéseket.
- Tud mérni, összehasonlítani, sorba rendezni, párosítani, legalább tízig az elemek különféle színe, nagysága, elrendezése esetén is.
- Tud számlálni legalább tízig (tő- és sorszám).
- Képes szétválogatni tulajdonság alapján és egyszerű tulajdonságokat meg is tud nevezni.
- Követni tudja az irányokat (sík- és tér).
- Cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

8.6. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka (a környezet és esztétika összefüggése)

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézi munka **magában foglalja a gyermek szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetéről szerzett** benyomásait, **ismereteit** is. A műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermek közvetlen környezetében találkozik először a hangok, illatok, színek, formák, ritmus világával, az élővilág mozgásával, állandó változásával. Élményei, tapasztalatai, ismeretei ezekre az ingerekre épülnek, amelyeket az óvodai nevelés komplex módon épít be az esztétikai nevelésbe. A társadalmi hatásokat az óvoda kevésbé tudja befolyásolni, ezért azokra a nevelési területekre helyezzük a hangsúlyt, melyeken belül az óvoda koncentráltan tud nevelő hatást kifejteni, igényességre nevelni.

A gyermekek ábrázolótevékenysége a vizuális nevelési lehetőségek legfontosabb területe, mégiscsak egyik, meglehetősen szűk dimenziója, hiszen a rajzolás, festés, mintázás, kézi munka az óvodai nevelés egészét áthatja. Az ábrázoló tevékenység a tárgyi világ megismerését, feldolgozását, újra alkotását teszi lehetővé a gyermek számára.

A rajzolás, festés, mintázás, kézi munka célja nem maga a tevékenység során létrejövő bármiféle alkotás, hanem maga **az örömteli cselekvés, önkifejezés.**

A létrejövő gyermekproduktum csak, mint jelzés, mint a gyermek gyakorlati ismeretének, érzelmi életének, képességeinek leképezése, mellyel gazdagodik belső képi világa.

A nevelési ***cél a vizuális észlelés, emlékezés, képzelet, a vizuális gondolkodás pontosabbá, könnyebbé tétele, az intellektuális látásmód kialakulásának megalapozása.*** Ennek kibontakoztatásához elsődlegesen minél több, mélyreható – egyéni és közös – élményre van szükség, ami a vizuális bevéssődést is pontosabbá teszi. Törekszünk a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására. Csoporton belüli és a csoportok között szervezett kiállításokkal mutatjuk be egymásnak alkotásainkat. Ha a gyermek mindennapi életében, játékában az ábrázoló tevékenységek, technikák minél több lehetősége épül be, a technikák (térformák létrehozása, mintázás, rajzolás, festés, tépés, vágás, ragasztás, kézimunkázás stb.) gyakorlására, pontosítására – eleinte a gyakorló játék szintjén – minél több ideje, lehetősége nyílik, előbb utóbb elér arra a technikai szintre, amikor produktumai kifejezővé válnak, tükrözi a világról szerzett ismereteit, de elsősorban érzelmi megnyilvánulásait.

A gyermeki fejlődés mozgatórugója az önfejlesztés lesz, hiszen a gyermek is arra törekszik, hogy alkotásai egyre inkább hasonlítsanak a valóságra. Azoknak hiányosságai újabb, pontosabb megfigyelésre készítetik, és ennek eredményei tükröződnek későbbi alkotásaiban. Így válik a vizuális önkifejezés nyelvi erővé, amit a világról tud, ábrázolásában el is tudja mesélni, **amit nem tud ábrázolni, azt hozzámeséli.**

Az építő-ábrázoló-alakító tevékenység segíti a gyermek téri, formai és színeképzeleinek alakulását, gazdagodását, elősegíti a természet színeire, formáira való rácsodálkozással, a **műalkotásokkal való ismerkedés során a szépség iránti vonzódás és értékelő-képesség alakulását.** Megismerkednek a különböző anyagokkal, az ábrázolás és konstruálás egyszerű munkafogásaival, technikai alapelveivel. E tevékenység közben erősödik önkifejezése, esztétikai érzéke, pontosabb ismereteket szerez a tárgyi világról - s egyben önbizalma is erősödik, hiszen ez az a tevékenység, amelyben nem lehet rosszat létrehozni, két paca egymás mellett – hát még, ha összefolyik – szép, már „műnek” számít.

Alkotó tevékenysége épüljön a játékra, kezeljük a játék egy formájaként, - ami nem zárja ki azt, hogy főleg a nagyobbakkal szervezzünk néhány együtt alkotási alkalmat, ami lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek egymástól is inspirációt kapjanak!

8.6.1. A rajzolás, festés, mintázás, kézi munka csoportosítása

Firkálás: az első olyan vizuális tevékenység, amelynek nyoma marad. a gyermek kezdetben nem ad jelentést firkájának, később azonban fontos lesz számára az azonosításnak ez a módja. A fírka az érzelmekről, indulatokról, „kézügyességről” ad képet. Fírka nélkül nem kezdődhet el az ábrázolás korszaka.

Ábrázolás: az ábrázolás képi közlés olyan képszerű összefüggésekről, amelyek a valóság jelenségein alapulnak. A gyermeki ábrázolás speciális játéktevékenység, melynek során a gyermek „sémákat”, vagy másképpen „szimbólumokat” használ. Ábrái annak értelmezései is. Az ábrázolás a gyermek első alkotótevékenysége (képalakítás: rajzolás, festés, nyomatkészítés, papírtépés, nyírás, hajtogatás, ragasztás, varrás, applikálás).

Kézművesség: tárgyformálás, eszközkészítés. A kézművesség lényege, hogy valóságos tárgyakat alakít, vagy hoz létre. A kész munkák jellemzője, hogy közvetlenül felhasználhatók. A gyermek kézművessége játéktevékenység, az alkotó vagy konstrukciós játékok köréből (agyag, plastilin, sóliszt gyurma, kézimunka: varrás, kötözés, fonás, szövés)

Díszítés: a díszítés pusztán formai, színeiben vagy tónusaiban valamilyen szerkezeti szabályosságot (pl. szimmetria, ritmus, folthatás, stb.) mutató térkitöltő, hangulati szereppel bíró, különböző tárgyakhoz, felületekhez, többnyire nem funkcionálisan kapcsolódó sík vagy plasztikus elem vagy elemek. A díszítés szerepe a szépítés, gyönyörködtetés, kiemelés, elleplezés.

Építés: meglévő (kész) alapelemekből történő összeszerkesztést, összerakást értünk rajta. Konstrukciós játéktevékenység. A felhasznált alapelemek anyaga, formája, mérete esetenként a súly határozza meg, hogy milyen objektumot lehet belőle létrehozni (homokban, hóban, dobozból, különböző méretű elemekből).

Művészetek: a művészetek a nevelésben jelenlétükkel vesznek részt. Műalkotások nézegetése: együttes gyönyörködés (táj, épület, festmény, szobor, album, kiállítás-látogatás).

Az óvodapedagógus feladata

- A csoportszobát a gyerekek bevonásával alakítja ki, hogy a különböző tevékenységet kereső gyermekek nyugodtan, kényelmesen, zavartalanul dolgozhassanak
- Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. Maga a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására
- Biztosítson minél több eszközt, időt és helyet a vizuális tevékenységek gyakorlásához, ezzel is ötletet adva a gyermeki fantáziának
- Megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézi munka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival

- A műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, a szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés lehetőségének biztosítása
- Nyújtson lehetőséget a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására.
- A gyermeki alkotó fantázia serkentése
- Törekedjen a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.
- A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tervezésekor a fokozatosság elvét vegye figyelembe, nagymozgásoktól haladva a finommotorika fejlesztéséig, az építéstől a képalakításig.
- Hagyja, hogy a gyermek saját szintjén, saját elgondolásai szerint, saját élményeit alkossa újra. Ebben csak akkor segítsen, irányítson, ha elakad, ha a gyermeknek szüksége van instrukcióra.
- Az óvodapedagógus előtérbe helyezi a természetes anyagok, termékek felhasználását. Feladata az új megoldások keresése, a kreatív, környezettudatos gondolkodásra, fenntarthatóságra való nevelés.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Szívesen vesznek részt az ábrázolás sokféle formájában, munkáikat önálló elképzeléseik alapján képesek kivitelezni.
- Képzalkotásban egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket.
- Formaábrázolásuk változatos, megkülönböztető jegyeket használnak, megjelennek a részformák, próbálkoznak egyszerűbb mozgások jelzésével is.
- Fokozott önállósággal használják a formázás, mintázás technikáit.
- Képesek rávezetéssel észrevenni a környezet, a műalkotások és saját munkájuk színhangulatát, szépségét.
- Differenciálódik téri észlelésük, téri tájékozódásuk.
- Eligazodnak a papír síkjában.
- Örül az alkotásoknak és a közösen elkészített kompozícióknak.
- Képesé válnak az esztétikai élmények befogadására: rácsodálkoznak a szép látványra, tudnak gyönyörködni benne, érdeklődnek egymás alkotásai iránt.
- Megfogalmazzák értékítéletüket, beszélgetni tudnak az alkotásokról.
- Kialakul igénye az alkotásra, önkifejezésre, környezete esztétikai alakítására.

8.7. Verselés, mesélés

A mondókák, dúdoló, versek és mesék hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez, ezzel megalapozva a könyvekhez való pozitív érzelmi kapcsolatukat, ami elősegíti az olvasóvá válást. A mondókák, dúdoló, versek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak, eközben fejlődik emlékezetük, képzeletük, szókincsük.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.

Cél: mese, vers, mondóka segítségével irodalmi élmények nyújtása

A nyelv szépségének, kifejező erejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal, mondatszerkesztéssel a biztonságos önkifejezés megalapozása, a korosztálynak megfelelő irodalmi élmények nyújtásával az irodalmi érdeklődés felkeltése.

Feladata az anyanyelv megismertetésén, az irodalmi érdeklődés felkeltésén túl a változatos irodalmi élmények közvetítése (mondóka, vers, verses-mese, mese, bábjáték, dramatizálás).

A mesét és a verset az óvodáskorúak alapvető szükségleteként foghatjuk fel az óvodában. Az érzelmi biztonság megadásának fontos eszközei a többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdoló, versek. A 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi, népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rímek, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

Az előszavas mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének alakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, és egyben feloldást és megoldást kínál. A mese tárgyi világot is megelevenítő, átlátszó szemléletmódja és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

A mese, amely helyet kap a gyermek egésznapos életében, érzelmi síkon befolyásolja, feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és a megfelelő viselkedésformákat.

A mese az értelmi, érzelmi, esztétikai és etikai fejlődésnek és fejlesztésnek egyik legfőbb támasza a gyermek személyiségfejlődésében. Oldja a szorongást, indulatok feldolgozására, belső képteremtésre tanít. Csak abból a gyermekből lesz jó beszélő és jó olvasó, aki képes intenzív belső fantáziakép megjelenítésére.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyermeknek közvetített irodalmat a hozzá tartozó mozgásokkal, játékokkal együtt az arc és a hang játékával kísérve keltsük életre. A változatos, gazdag anyaggyűjtéssel arra törekszünk, hogy legyen a gyermekeknek kedvenc meséje, verse, és azt újra és újra hallhassák.

Különbséget teszünk a kezdeményezés vagy az elalvás előtti mese között. Mindkettő fontos a maga helyén és idején. Fontos az elalvás előtti mesemondás, mert ilyenkor a nyugalom megfelelő légkört teremt a mesének. Egy szelídebb tartalmú, esetleg folytatásokban elmondott mese a legjobb altató lehet.

A felhasznált irodalmi anyag: a mese-vers **kezdeményezések** anyaga változatos, **mely klasszikus és kortárs irodalmi művekből áll. Gerincét a magyar népmesekincs adja.**

Ide tartoznak a népszokásokhoz, évszakokhoz, állatokhoz, természeti jelenségekhez, gyermeki tevékenységekhez, ünnepekhez kapcsolódó gyermekirodalmi, gyermekköltészeti művek, népi rigmusok, mondókák, történetek. Minél kisebbek a gyerekek, annál több a mondóka-játék, ezt követi az állathang utánzó és felelgetős mesemondókák, halmozó – láncmesék, állatmesék, versek, verses mesék, majd a fokozatosan bővülő, hosszabbodó, bonyolódó tündérmesék, prózai mesék, elbeszélések.

Szívesen hallgatják a gyermekek **más népek meséit és verseit, a klasszikus meséket** is. A lényeg a sokszínűség és a gyermek életkora legyen. A gyermekeknek nagy örömet okoz a kisebb koruk meséit, mondókáit ismét hallhatják.

A mesélés és a verselés spontán létrejövő lehetőségének kihasználását ugyanolyan fontosnak tekintjük, mint az óvodapedagógus által előre megtervezett mesének vagy versnek. A lényeg, színvonalas és a gyermek érdeklődésével kísért irodalmi élménynyújtás legyen a mindennapi mesélés, verselés.

A mesélés, verselés gyakran más komplex foglalkozások részeként jelenik meg. Nincs kötött helye a mindennapi mesélésnek. Az naponta többször is, bármely napszakban történhet a gyermekek igényei és az adódó szituáció függvényében. A lényeg a kellemes légkör, a szabad és önfeledt mesélés és mesehallgatás. A mese-vers éppen úgy, mint a játék

a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését jelenti, ezért fontos és hangsúlyos helye van a nevelésen belül.

Az igazi meséhez csend szükséges, amelyet pedagógiai tapintattal személyi kapcsolatokat erősítve érzelmi eszközökkel valósítunk meg. Lehetőséget teremtünk a gyermekek önálló szöveg- és mesemondásához.

Elősegítjük, hogy megfelelő eszközökkel el is játszassák a gyermekek a nekik tetsző meséket. A gyakori ismétlést, a mese többszöri feldolgozását kedvelik az óvodások.

A verselés, meséléshez kapcsolódik a dramatizálás, a bábozás vagy a barkácsolás. A mese – képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat. Ezek éppen úgy, mint a mese-vers folyamatosan jelen vannak a mindennapi tevékenységekben. A nap folyamán bármikor alkalmuk és lehetőségük van a gyerekeknek ezeket a tevékenységeket gyakorolni. Feladatunk, hogy a helyet és az eszközök széles skáláját állandó jelleggel biztosítsuk a gyermekek számára, nemcsak a csoportszobában, hanem az udvaron vagy teraszon stb. A különböző eszközök, anyagok, barkácsolási lehetőségek biztosításával az irodalmi élmények feldolgozását segítjük elő.

Az óvodapedagógus feladata

- Az előadásmódjával nyújtson maradandó, esztétikai élményt.
- Éljen az élszó varázsával, ritkán használjon audiovizuális eszközöket.
- Mesélés, verselés, mondókázás közben a gyermekkel való szoros érzelmi kapcsolat, a meghitt légkör megteremtésére törekedjen.
- Az irodalmi élménynyújtás feltételeinek biztosítása (tevékenység, idő, hely, elhelyezés)
- A mese képi és konkrét formában, a bábozás és a dramatizálás eszközeivel történő bemutatása
- A népmesék, a népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemeinek, meséinek bemutatása

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Ismernek népi mondókákat, verseket, meséket állatokról, növényekről, évszakokról, környezetük eseményeiről.
- Várják, kérik a mesemondást, maguk is segítenek a mesemondás feltételeinek kialakításában.

- Figyelmesen, csendben végig hallgatják a mesét, viselkedésükön, tekintetükön látszanak a belső képzeleti képek készítésének jelei.
- Ismert mesei motívumok bábozása, dramatizálása, rajzolása kedvelt elfoglaltságaik közé tartozik.
- Ismert mesét képesek folytatni, befejezni, maguk is találhatnak ki új meséket.
- A könyvekben a képek alapján megtalálják legkedvesebb meséiket.
- Ismerik és becsülik a könyveket, vigyáznak rájuk.

8.8. Ének, zene, népi játék, tánc

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, hallgatása, a néptáncok és népi játékok a hagyományok megismerését, továbbélését segítik.

Az ének, a zene, a népi játék, a néptánc, a néphagyomány, az ünnep meghatározó szerepet tölt be a nemzeti nevelésben, az élményalapú értékközvetítés eszközével, korosztályi sajátosságokra építve.

Célja a zene iránti érdeklődés felkeltése, befogadására való képesség megalapozása. A magyar zenei kultúra átöröklése. Fontos a gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, érzékelési készségének, harmonikus, szép mozgásának fejlesztése.

A zenei nevelésnek a gyermeki lét egészét át kell hatnia. A *zenei anyanyelv megalapozása* szoros kapcsolatban van a nyelv kifejező gyakorlásával. a magyar zenei nevelés szilárd alapja a *közös ének*, mely hordozza és gazdagítja az anyanyelvi örökséget. Olyan szavakkal is találkozunk a gyermek, amelyeket hétköznapi beszédünkben már nem fedezhet fel, s ezek megértését a játékszituáció segíti.

A Kodály Zoltán útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés alapjaira épülő fejlesztés hatékonyan megvalósítható. Ezzel biztosíthatjuk a gyermekek ének-zenei kultúrájának megalapozását, a néphagyomány őrzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzését.

A magyar népdalok, mondókák, gyermekdalok világa ma is élő és felhasználható, értékes örökség. Szinte valamennyi ünnepünkhöz kapcsolódik olyan dalanyag, melyet

megismertethetünk a gyerekekkel. A néphagyomány őrzés mellett a Kodály alkotta módszer is folyamatosan megújulva megtartotta kapcsolatát az életre neveléssel.

Az ének, zene, énekes játék, gyermektánc ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a napi mesélés vagy séták és kirándulások. Tehát ez a feladat sem korlátozható csupán a foglalkozások időtartamára. Napközben bármikor adódhat lehetőség éneklésre, mondókázásra vagy körjátékok játszására (csoportszobában vagy kint az udvaron, séta). A komplex foglalkozások összefoglalják, elmélyítik a gyermekek ismereteit és alkalmat adnak a zenei képességek fejlesztésére. A megvalósítás módja az óvodapedagógus kompetenciájában tartozó kérdés.

A felhasznált zenei anyag: népi mondókák, dalos játékok, dalok (évszakokhoz, ünnepekhez, állatokhoz, táncokhoz – főleg pentaton jellegű). Javasolt kézikönyv: **Forrai Katalin: Ének az óvodában.**

A zenehallgatás lehetőségei az óvodában: az előadásra, zenehallgatásra szánt értékes szemelvényeket az óvodapedagógus szabadon megválaszthatja. Az egyetlen szempont a zene szépsége, művészi értéke (óvodapedagógus hangszeres játéka, éneke, kétszólamú ének, gépi zene). Javasolt kézikönyv: **Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában.**

Zenei képességek fejlesztése

Éneklési készség fejlesztése: tiszta szép éneklés elősegítése (óvodapedagógus személyes példamutatása, hangképző játékok),

Hallásfejlesztés: magas-mély; halk-hangos; különböző hangszínek, a természet, állatok, hangszerek hangja; a környezet zörejei; megfigyeltetése, összehasonlítása, felismerése, jelzése, utánzása.

A belső hallás fejlesztése: dallamfelismerés; dallambújtatás; dallamok kitalálása, improvizálás, zenei kreativitás segítése.

Ritmusérzék fejlesztése: egyenletes lüktetés változatos érzékeltetése, tempóérzékeltetés; ritmuskiemelés; ütőhangszerek használata; ritmusok kitalálása; egyszerű táncos mozdulatok, tánclépések.

Zenei formaérzék fejlesztése: dallam-ritmus motívum, ritmusvisszhang. Zenei kreativitás fejlesztése.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermekek fejlettségének megfelelő, gondos zenei anyag összeválogatása.

- A népi játék, gyermekdal, néptánc és a zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzetiségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását is.
- Az élőzene varázsának megéreztetése.
- Éneklés, énekes játékok feltételeinek biztosítása (eszközök, hely, idő, példamutatás, kedvébresztés, élménynyújtás).
- Ismert, könnyű dalok felhasználásával a zenei képességek fejlesztése. (Érzékeltesse, ismertesse fel a halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú közötti különbséget. stb.)
- Hangszerek megismertetése, használatuk megtanítása.
- Ünnepek hangulatának kialakítása, alkalomhoz illő dalokkal, mozgással.
- Az éneklés, zenélés, népi játékok, néptánc a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Ismernek mondókákat, hat hang terjedelmű dalokat.
- Tudnak szép szövegkiejtéssel, tisztán énekelni.
- Megkülönböztetik az egyenletes lüktetést a ritmustól. A különbséget kifejezik cselekvéssel, énekkel, mozgással és szavakba foglalva, egyénileg és csoportosan.
- Képesek mondókák, dalok ritmusának hangoztatására.
- Felismerik és térben érzékeltetik a magas és mély éneklés közötti különbséget.
- Ismerik a halk és hangos közötti különbséget. Tudnak halkan és hangosan énekelni, tapsolni, beszélni.
- Felismerik a dalt dúdolásról, hangszerről.
- Képesek rövidebb, majd hosszabb motívumok dallambújtására (hallható jelre).
- Felismernek néhány hangszert. Ütőhangszereket képesek használni éneklés közben.
- Improvizálnak dallamot, ritmust, mozgást, játékot.
- Körjátékok éneklése közben tudnak különböző térformákat alakítani.
- Ismernek néhány alapvető táncmozdulatot, lépést.
- A bemutatott élőzenét figyelmesen hallgatják.

8.9. Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka és munka jellegű játékos tevékenység: az önkiszolgálás, a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás.

A közösségi kapcsolatok a kötelesség- és felelősségvállalás alakításának eszközei, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

Cél: *A gyermekek mindazokat a feladatokat, amelyek ellátására képesek, kitartóan, önállóan, feladattudattal végezzék el.*

A gyermek mindennapi tevékenységének része a **munka jellegű tevékenység**, amely az **óvodai élet egészében érvényesülő folyamat**.

Ahogy ez a tevékenység az idők során egyre önállóbbá válik (önkiszolgálás, naposi tevékenység, megbízások önálló teljesítése), ez a gyermekek egyre magasabb fokú együttműködését igényli. Eközben természetes módon alakul a gyermekek szociális magatartása, társas kapcsolata.

A munka jellegű tevékenységek megszervezésénél figyelembe kell venni a csoport összetételét (életkor, fejlettségi szint, szociokulturális háttér), mert a vegyes életkorú vagy nagyon eltérő fejlettségi szintű csoportban ügyelni kell arra, hogy minden gyermeknek legyen feladata, de egyik gyermeket sem terheljük túl. A fejlesztés csak és kizárólag a gyermekek saját örömteli, örömmel vállalt tevékenységén belül valósul meg.

Mindennapi munkálkodásunk közben **egyre több információ és pontosabb tapasztalat birtokába jutnak** az őket körülvevő tárgyi világról. Munka jellegű tevékenységük során társadalmi környezetükről is speciális ismereteket szereznek. A negatív- és pozitív élethelyzetekben szerzett tapasztalatok- az óvodapedagógus tapintatos segítségével folyamatos pozitív értékelésével- közösen vezetnek el a kívánt változásokhoz pl. kitartás, önállóság, felelősség, céltudatosság. A gyermekeket munkájuk során ne csak a „megfelelni akarás” vezesse, hanem természetes, észrevétlen módon reagáljanak a külső szükségletekre, segítsenek önmagukon, vegyék észre, ha valamit meg kell csinálniuk. Feladatuk elvégzése során megtanulják az eszközök célszerű használatát, önmaguk és mások munkájának értékét, elismerését, megbecsülését.

A munka jellegű tevékenységek fajtái

Önkiszolgálás

Testápolással, étkezéssel, öltözködéssel kapcsolatos feladatok elvégzése.

Naposi munka

Közösségért végzett megbízatás. A naposság feladattudatot feltételez, figyelemösszpontosítást, kitartást igényel. Kezdetben önkéntes alapon (középső csoporttól) később egyéni vállalásként, erőltetés nélkül, mindenkire kerüljön sor nagycsoportban. A napos feladata: terítés, seprés, segítségnyújtás, egyéb megbízatás.

Alkalomszerű munkák

Az alkalomszerű munkák egy része időről-időre szabályosan ismétlődik, másik része esetleges. Alkalomszerű munka lehet a környezet rendjének biztosítása, csoportszoba átrendezése, segítség az óvodapedagógusnak, egymásnak, a kisebbeknek, valamint egyéb megbízatások.

Élősarok, növénygondozás

Életkori sajátosságok figyelembevételével segítenek és részt vesznek a munkában.

Kerti munka

Tavasztól ősziig lehet tevékenykedni kertben és közben rengeteg tapasztalatot, ismeretet szereznek a gyermekek. A nevelésben játszott szerepén túl a természet, és az ember kölcsönhatásának megtapasztalására igen nagy lehetőséget nyújt a gyermekcsoport valamennyi tagjának.

Az óvodapedagógus feladata

- Az óvodapedagógus tanítsa meg a gyermekeket a feladatok elvégzésére.
- Ismertesse meg velük az adott munka eszközeit, azok célszerű használatát, a munka legcélszerűbb fogásait, azok sorrendjét, a munka ellenőrzésének módjait.
- Támaszkodjék a munka játékkal megegyező sajátosságaira.
- Erősítse a munkára készítő indítékokat a gyermekekben, erősítse és fejlessze a munka sajátos, játéktól eltérő vonásait is.
- Olyan munkát bízjon a gyermekekre, amelyeket megerőltetés nélkül képesek elvégezni.
- Az egyes munkafajtákat fokozatosan vezesse be, és a munka mennyiségét is fokozatosan növelje.

- Biztosítsa a munka állandóságát és folyamatosságát.
- A munkaeszközök számára biztosítson olyan helyet, ahol a gyermekek bármikor elérhetik és használhatják a szükséges eszközöket.
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek bármilyen őket érdeklő munkatevékenység kipróbálásához, elvégzéséhez.
- Arra törekedjen, hogy minden munkatevékenység örömet jelentsen a gyermekeknek, és teljes önállósággal végezhessek azokat.
- Vegye figyelembe a gyermek egyéni sajátosságait.
- Az óvodapedagógus konkrétan, reálisan a gyermek fejlettségétől függően értékelje a gyermek munkáját.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- Az önkiszolgálást teljes önállósággal, biztonsággal, természetes teendőként látják el. Önállóan mosakodnak, törölköznek, fogat mosnak, szükség szerint használják a WC-t, hajukat rendben tartják, zsebkendőt használnak. Önállóan öltözködnek, ágyneműt összehajtják, cipőjüket megkötik, ruhaneműjükkel gondosan bánnak.
- Ügyelnek környezetük rendjére.
- Önállóan, igényesen végzik a naposi munkát.
- Szívesen vállalkoznak egyéni megbízatások elvégzésére.
- Örömmel segítenek társaiknak, felnőtteknek.
- Szívesen és egyre nagyobb önállósággal vesznek részt az élősarok, növények ápolásában, kerti munkákban.
- Kitartóan, feladattudattal képes elvégezni a rábízott feladatot.

9. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek integrált nevelése

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény az alábbiakban határozza meg a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek körét:

1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek:

- sajátos nevelési igényű
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő
- kiemelten tehetséges

2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint.

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek számára felzárkóztatásukra és készségfejlesztésükre irányuló foglalkozásokat szervezünk. A fejlesztő pedagógiai ellátás keretében a tanuló tantárgyi felzárkóztatását a nevelő-oktató munka szakaszának, illetve a tantárgynak megfelelő szakképzettségű pedagógus – esetünkben óvodapedagógus, készségfejlesztését pedig fejlesztő-gyógypedagógus végzi.

Óvodánk a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján ellátja NKT. 4. § 25. pontja szerint: a kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő értelmi fogyatékos vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdő, a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését.

Célunk:

A nevelési program és a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelése összhangba kerüljenek, továbbá olyan környezet kialakítása, szükséges tárgyi feltételek, segédeszközök megléte, mely akkor biztosítja a nevelési célok megvalósítását, ha a napirend során a gyermek mindig annyi segítséget kap, ami további önálló cselekvéséhez szükséges. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlődésének, fejlesztésének elősegítése, hogy javuljon életminőségük, és a későbbiek folyamán könnyebben tudjanak beilleszkedni a társadalomba. Náluk is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodóképesség az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés.

A gyermekek között természetessé váljon az egyéniségük különbözősége.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek az, akit a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján megállapított, ez adja fejlesztésének alapját.

Alapelvünk:

Az integráció az inkluzív pedagógia része, mely befogadást jelent, óvodánk kiemelten fontosnak tartja az elfogadást, a többséggel történő együttnevelést. A sikeres integráció feltétele az inkluzív szemlélet kialakítása.

Csakis olyan kiemelt figyelmet igénylő gyermeket fogadunk, aki a többiekkel együtt nevelhető.

Minden rendelkezésünkre álló segítséget megadunk a gyermekeknek képességeik, személyiségük fejlődéséhez, ismereteik bővítéséhez.

Az óvodapedagógusnak olyan csoportléggkört kell kialakítania, amelyben a gyermekek viselkedése, magatartása kizárja a hátrányos megkülönböztetést.

Az óvodapedagógus feladata az inkluzív nevelésben

Az óvodapedagógusok alapvető feladata, hogy a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel egyénileg is foglalkozzon, együttműködjön a gyógypedagógussal vagy a nevelést segítő más szakemberekkel, segítse elő a bármilyen oknál fogva lemaradt gyermek felzárkózását. A pedagógiai munkában a tudatosság, a fokozatosság, valamint a kis lépésekben való haladás érvényesítése legyen fókuszban.

Befogadó gyermekközösség kialakítása a cél.

Az óvodapedagógus feladata, hogy segítse a tehetségek felismerését, kiteljesedését.

A tehetséget a felismerés után támogassa, differenciáljon, valamint megfelelő irányba támogassa, tehetségétől függően.

Mozdítsa elő minden gyermek erkölcsi fejlődését, a közösségi együttműködési szabályainak elsajátításait, és törekedjen azok betartatására.

A fejlesztésben érintett gyermekek esetében a fejlesztést és értékelést a szakvélemény előírásainak megfelelően végezzük.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermek óvodai nevelésének célja:

Óvodánk a kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknél is az óvodai nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.

Nevelésünk hatására fejlődik az alkalmazkodóképesség, akaraterő, önállóságra törekvés, együttműködés. Az igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek és segédeszközök akkor biztosítják a nevelési célok megvalósulását, ha a napirend során a gyermek mindig annyi segítséget kap, amennyi az önálló cselekvéséhez szükséges.

Az integrált nevelésből adódó feladatok, a kiemelt figyelmet igénylő gyermek óvodai nevelésében

- Megfelelően felkészített pedagógiai munkát segítő alkalmazottak és türelmes, nyugodt, érzelmi támaszt biztosító szakemberek képzése, mely fontos része a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek eredményes nevelésének.
- Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek is szívesen járjanak óvodába.
- Elvárásaink igazodjanak a gyermek fejlődési üteméhez, a fejlesztés ne terhelje túl őket.
- A megsegítést igénylő gyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, eredményeket értékelő környezetünk segíti.
- Gyógypedagógiai szaksegítség biztosítása, a gyermek szükségletei szerint.
- Óvodapedagógusok, munkatársak gyógypedagógiai ismereteinek bővítése (szemléletváltás, továbbképzés, önképzés)
- A pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tevékenység team munkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek-gyermekekcsoporthoz igényeiktől függő eljárások alkalmazását teszi szükségessé: kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, terápiás eljárások.
- Tárgyi feltételek biztosítása a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztéséhez. Az integráltan fejlesztett gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.
- A fogyatékosság függvényében, szakmai kompetenciánk határain belül fejlesztési terv készítése, megvalósítása, értékelése. Szükség esetén fejlesztési javaslat kérése speciális szakembertől. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékosságának, pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár, konduktor, konduktor-óvodapedagógus, konduktor-tanító, terapeuta, pszichológus, orvos együttműködése szükséges.
- Óvodáskor végére jusson el a célkitűzésekben megfogalmazott szintre (együttműködés, önállóságra törekvés)
- A gyermekközösségben alakuljon ki az elfogadó viselkedés, türelem, megértés, figyelmesség, segítőkészség, empátia.

Óvodánk befogad az alapító okiratban foglaltak szerint: kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos, halmozottan fogyatékos,

valamint autizmus spektrumzavarral, vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő, a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekeket.

Enyhe értelmi fogyatékoság:

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó a spontán tanulás, a társakkal való együttműködés, a kommunikáció, melyek fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél.

Ezek kialakításánál kiemelt szerepe van a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek. A fejlesztés során a csoportos foglalkozásokon törekedni kell a megfelelő motiváció fenntartására, a csoportban az egymáshoz való közeledésre, az egymás melletti tevékenykedés fejlesztésére.

Beszéd fogyatékoság:

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelésifunkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában.

Autizmus spektrumzavar:

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva.

Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek

szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

A fejlődés egyéb pszichés zavara (súlyos tanulási, figyelem- vagy a magatartásszabályozás zavara)

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhetik el azt a szintet, amely lehetővé teszi számukra az átlépést a következő fejlettségi szakaszba.
- Lehetőségük legyen a számukra legoptimálisabb intézménybe kerülésre.
- Az óvodakezdekő tapasztalható fejlettséghez képest kimutatható legyen a fejlődés.

10. Gyógypedagógiai Hálózat

2017. augusztus 1-jétől Budapest XVI. Kerületi Önkormányzat Képviselő-testületének döntése értelmében Gyógypedagógiai Hálózat került kialakításra. A Hálózat a kerületi önkormányzati fenntartású óvodákba járó, sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését látja el.

Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására az eltérő fejlődésmenetű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

Cél: a XVI. kerületi önkormányzati óvodák pedagógiai programjában foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Annak biztosítása, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- a rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai váljanak az óvodák pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. Az együttnevelés során – az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyénileg döntünk a gyerek szükségletei szerint.

A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei:

A sajátos nevelési igény kifejezi

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejlesztetheységét.

Az egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet olyan teammunkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósítjuk meg, melynek

során az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárásokat (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazzuk.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a nemzeti köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg.

A gyermekek habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- az eltérő fejlődésmenetű kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárás fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák – pszichológiai, orvosi – terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának, pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár, konduktor, konduktor-óvodapedagógus, konduktor-tanító, terapeuta, pszichológus, orvos együttműködése szükséges.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- a mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozott fogyatékoságból, az autizmus spektrum zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával;
- törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására;
- a szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása;
- az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése;
- az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a fogyatékoság típusa, súlyossága;
- a fogyatékoság kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje;
- korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete;
- a gyermek
 - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - képességei, kialakult készségei,
 - kognitív funkciói, meglévő ismeretei
 - családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmazottan fogyatékos gyermek esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
- a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
- az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával.

Az integrált nevelés-oktatás folyamata

A sajátos nevelési igényű gyermekek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelésük. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az integrált fejlesztésben résztvevő óvoda:

- a) pedagógiai programjának kiegészítésekor, illetve a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe vesszük a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- b) külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez
- c) a befogadó óvoda igazgatója támogatja a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, terapeuta segíti. Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére, folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez. A gyógypedagógusok és konduktorok a neveléssel-oktatással le nem kötött munkaidőben félévente fogadóórát tartanak a szülők részére, továbbá a gyermek fejlődéséről folyamatos tájékoztatást nyújtanak.

Az integráltan nevelt/fejlesztett gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a foglalkozásokhoz és önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

- a) Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a habilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, az eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.

b) A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus

- szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,
- a foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

c) A gyermek fogyatékosságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
- javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,
- segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában,
- kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával
- részt vesz a befogadó közösség felkészítésében,
- részt vesz az óvodai foglalkozások és tevékenységek adaptációjában.

A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai az óvodai nevelés során

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos

tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és így módon az életkornak megfelelő tapasztalatok megszerztetése, a megtanult mozgás alkalmaztatása. Az óvodában biztosítani kell – a gyermek állapotának megfelelően – az akadálymentes közlekedést, a megfelelő mozgás- és étletteret (az ehhez szükséges eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció és terápia feladatait, valamint mozgásnevelést az óvodai foglalkozások körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

A *halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek* esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi sérülés – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

A súlyosan hallássérült – siket – és enyhébben hallássérült – nagyothalló – gyermek

A súlyosan hallássérült – siket – és enyhébben hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – elmarad, vagy erősen sérül a beszéd- és nyelvi kompetencia. Fentiek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozhat. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes alkalmazása megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A megfelelő otológiai, audiológiai gondozás, a korszerű hallókészülékkel történő ellátás és hallásjavító műtétek mellett a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodás életkorára elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek jelzi a hang érzékelését. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, akusztikusan is

körvonalazódnak az első aktív szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség nem minden esetben olyan szintű, hogy az óvodás kor kezdetére, a hallássérült kisgyermek egy része további speciális segítséggel halló társaival együtt vehet részt óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például mentális állapot, szociokulturális környezet, korai és optimális pedoaudiológiai ellátás stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

- a) a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.
- b) igyekszünk elérni, hogy a gyermek hangmegnyilvánulásával, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait. Környezete igyekezzon a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.
- c) további feladat az aktív nyelvhasználat építése, a nyelvi kommunikáció megindítása. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szókincset, szájról olvasási készséget, érthető kiejtésre nevelést.
- d) átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, aktív nyelvhasználat építése

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van. Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk. Eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik

A halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként több: például testi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája, illetve a beszéd problémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók,

valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nembeszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív habilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülőkkel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandók a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

11. Az óvodapedagógus és a gyógypedagógus tervezőmunkája, a tanügy-igazgatási dokumentumok vezetése

Cél: a nevelőmunka tudatos, tervszerű megvalósítása, melynek során az előre átgondolt és folyamatában nyomon követett tervek és azok reflexiói a gyermekek és a közösség optimális fejlődését eredményezik.

Feladat:

Az óvodapedagógus pedagógiai munkáját és a csoport jelenléti dokumentálást a törvényi előírásoknak megfelelően **az ovikréta rendszerben tervezi meg és vezeti**. A tevékenységi tervekben a tevékenységeket, foglalkozásokat a cél(ok)nak megfelelően építi fel. Pedagógiai terveit a megvalósítás eredményességének függvényében felülvizsgálja.

Határidők: a tervidőszak kezdetét megelőzően egy héttel előbb kell elkészíteni.

A tervek időintervalluma:

- Nevelési terv: félévente (szeptember-január, február-augusztus)
- Éves tevékenységi terv: szeptember-május (korcsoporttól függően)
- Nyári tevékenységi terv: június-augusztus
- Jelenléti ív: naponta

A tevékenységi tervek kezdő időpontja:

- 3-4 évesek: november 1.
- 4-5 évesek: október 1.
- 5-6-7 évesek: szeptember 15.

3-4 éves korcsoportban november 1-jétől tervezzük a tevékenységi tervet, de addig is a csoport fejlettségi szintjét figyelembe véve rövid mesékkel, énekekkel, mondókákkal, ölbéli játékokkal színesítjük az óvodai életet, és alakítjuk ki a csoport szokásrendszerét, ismertetjük meg az óvoda belső környezetét.

4-5 éves és 5-6-7 éves korcsoportban ismételjük az előző évben tanultakat, valamint a nyári élményeket dolgozzuk fel.

A tervek tartalma:

- **Nevelési terv:**
 - **Az egészséges életmód alakítása**
 - A gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása

- A gyermekek gondozása, testi szükségleteik, mozgásigényük kielégítése
- Testápolás, mosdóhasználat (WC-használat, kézmosás, fogmosás, fésülködés, ruhaigazítás, a mosdó rendjének megőrzése, zsebkendőhasználat)
- Étkezés (étkezési szokások)
- Öltözködés
- Szabad mozgás
- Pihenés
- **Érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés**
 - A befogadás folyamata
 - Hagyományok, szimbólumok (születésnap, névnap, a csoport berendezése, a játékeszközök és játéktevékenységek helye)
 - Játék (feltételek, a játék jellemző szintjei, a tervidőszak végére elérni kívánt szint megnevezése, tervezett játékfajták, fejlesztési célok, feladatok, képességfejlesztés)
 - A társas kapcsolatok alakítása (a szeretetteljes légkör megteremtése, érzelmi biztonság, felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatok, udvariassági formulák – megköszönés, elkérés, köszönés)
 - Munka jellegű tevékenységek (a tevékenységek tervezett típusai: önmagáért és a közösségért végzett munka jellegű tevékenységek megnevezése, a munkafolyamatok leírása (pl. terítés, játékelrakás, felelősi tevékenységek szokásrendszere, folyamata)
- **Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés feladatai**
 - Anyanyelvi nevelés (a fejlettségi szint bemutatása – logopédiai fejlesztésben részesülők, fejlesztésük – fejlesztési célok, feladatok, anyanyelvi játékok, módszerek, eszközök)
 - A tevékenységekben megvalósuló tanulás (szervezeti és munkaformák megnevezése, az egyes tevékenységi területek szokásrendszere, pl. mesélés gyertyagyújtással, meseszignállal)

Az intézmény éves terveinek (éves munkaterv, éves intézkedési tervek, munkaközösségi tervek, a pedagógiai munka tervezési dokumentumai, stb.) gyakorlati megvalósítása a pedagógusok, a munkaközösségek bevonásával történik.

A stratégiai és operatív dokumentumokban megfogalmazott célok, feladatok – a csoport, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek adottságait figyelembe véve – megjelennek

a pedagógus tervező munkájában és annak ütemezésében. A pedagógiai munka megfelel az éves tervezésben foglaltaknak, az esetleges eltérések indokoltak. A teljes pedagógiai folyamat követhető a tevékenységi tervben, a csoportnaplókban, valamint a gyermeki produktumokban. A személyiségfejlődéssel kapcsolatos eredményeket az intézmény folyamatosan követi, elemzi, szükség esetén korrekciót hajt végre. A pedagógusok félévente töltik ki a gyermekek egyéni fejlesztési tervét. A pedagógiai programnak és az egyéni fejlesztési terveknek megfelelően történik az egyénre szabott értékelés, amely a fejlődésnaplóban (feljegyzésekben) nyomon követhető.

A Gyógypedagógiai Hálózat pedagógusainak tervezőmunkája

A Gyógypedagógiai Hálózat munkatársai pedagógiai munkájukat az intézmény programjának megfelelően **féléves fejlesztési időszakokra** bontva tervezik meg. A fejlesztési terveket a megvalósítás eredményességének függvényében a tervidőszak végén felülvizsgálják.

Határidők: a reflexiót és a tervet a következő tervidőszak kezdetét megelőzően egy héttel előbb kell elkészíteni.

A fejlesztési tervek időintervalluma: félévente (szeptember-január, február-június)

A fejlesztési terv tartalma:

- A fejlesztés céljai
- A fejlesztés feladatai
- A fejlesztés eszközei
- A fejlesztést végző szakember/szakemberek
- A fejlesztés rendszeressége
- A fejlesztés eredményessége

A Gyógypedagógiai Hálózat munkatársai online informatikai rendszerben vezetik az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs egyéni fejlődési lapot.

A Gyógypedagógiai Hálózat munkatársai elősegítik az integráció megvalósulását.

A Gyógypedagógiai Hálózat munkatársai a gyermekek fejlődésének érdekeit szem előtt tartva rendszeres közös konzultációkon vesznek részt, ezzel is megerősítve a szakmai együttműködést. A szülőknek minimum félévente 1 alkalommal, fogadóóra keretében biztosítják a konzultációs lehetőséget.

12. Feltételrendszer

12.1. Személyi feltételek

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll. Az óvodai nevelés kulcsszereplője az óvodapedagógus. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.

Egy gyermekcsoport életét két óvodapedagógus irányítja, s munkájukat egy dajka segíti. Az óvodapedagógusi tevékenységnek és az óvoda működését segítő alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.

A Gyógypedagógiai Hálózat gyógypedagógusai és konduktorai látják el a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését a XVI. kerületi önkormányzati fenntartású óvodákban.

Az óvoda dolgozóinak létszámát az aktuális törvényi előírások és a fenntartó által engedélyezett álláshelyek száma határozza meg.

Pedagógusaink iránt elvárás, hogy nyitottak, érdeklődőek legyenek a szakmai kérdések iránt. Továbbképzésre szívesen menjenek. Egymás munkáját segítsék, tapasztalataikat adják át egymásnak. Munkájukat a gyermekszeretet és a szülők tisztelete motiválja.

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli.

Az óvodapedagógusok munkáját segíti a logopédus, pszichológus, fejlesztő pedagógus. Az óvodapedagógusok heti váltásban (délelőtt-délután) dolgoznak. Az átfedési idő biztosításával több lehetőség van az egyéni képességfejlesztésre.

A csoportban a párok kialakításának szempontjai:

- jól együtt tudjanak dolgozni,
- azonos pedagógiai nézetet valljanak,
- pályakezdő óvodapedagógus gyakorlottabb kolléganővel dolgozzon,
- a pedagógiai munkában egymást segítik, kiegészítik,
- egymás megbecsülése, tisztelete legyen minta a gyermekek számára.

Az elmúlt években a dajkák többsége megszerezte a szakképesítést, így gyermekszeretetük szakmai tudással párosul, amely a nevelőmunkában nélkülözhetetlen segítség.

Az óvodai alkalmazottak hagyományokra épülő közös programokat szerveznek, melyek erősítik a közösség összetartó erejét (pedagógusnap, kirándulás, karácsony, farsang).

A **pedagógusethika** megtartása, a hivatali titoktartás minden dolgozó munkaköri kötelessége és jogszabályban előírt feladata. Továbbra is szükséges a továbbképzés, a szakmai önképzés, fogékonyság a saját személyiség fejlesztésére, az önképzésre.

Az óvodánkban dolgozó felnőttekkel szemben elvárás:

- Személyisége legyen elfogadó, segítő, támogató.
- Öszintén szeresse és tisztelje a gyermekeket.
- Biztosítson nyugodt, szeretetteljes nevelési légkört.
- Teremtse meg az esztétikus nevelési környezetet.
- Domináljanak pedagógiai attitűdjében a demokratikus elemek.
- Folyamatos tevékenységet biztosít a gyermekek fejlesztéséhez.
- Teljes odafordulással fogadja a gyermeki kérdéseket, azokra mindig reagál.
- A gyermekek fejlesztésében a nevelés elsődlegességét biztosítja.
- Szakmai önállóságát, döntéseit a gyermekek fejlesztése érdekében legjobb tudása szerint alkalmazza.
- Munkatársaival és a szülőkkel őszinte, korrekt, jó partner kapcsolatot alakítson ki.
- A nevelési körülmények, kialakításával biztosítsa a gyermeki önállóság kibontakoztatását.
- Legjobb tudásával segíti az eltérő fejlődési ütemű gyermekek felzárkóztatását.
- Pedagógiai ismereteit folyamatosan bővíti, továbbképzzi magát.
- Segítséget nyújt a családoknak nevelési problémáik megoldásában – a gyermek egészséges fejlődése érdekében.
- Teremtse lehetőséget a migráns gyermekek kultúrájának és anyanyelvének megismerésére.
- Használja a modern információfeldolgozási eszközöket, mutasson példát az infokommunikációs eszközök óvodában indokolt alkalmazására.
- Az óvodában alkalmazható digitális eszközöket (CD-lejátszó, projektor, fényképezőgép, számítógép) az óvodapedagógus célszerűen használja. A gyermekek számára kizárólag olyan digitális tartalmakat közvetít, amelyek megfelelnek egyéni és életkori sajátosságaiknak. IKT-kompetenciájuk fejlesztésére ösztönzi intézményünk őket.
- A szakmai munkaközösség munkájában kezdeményezően és aktívan részt vállal. Együttműködik pedagógustársaival különböző pedagógiai eljárások és programok (pl. témanap, ünnepség, kirándulás) megvalósításában.

- A megbeszéléseken, a vitákban, az értekezleteken rendszeresen kifejti szakmai álláspontját, a vitákban képes másokat meggyőzni, és ő maga is meggyőzhető.
- Óvodai tevékenységei során felmerülő/kapott feladatait, problémáit önállóan, a szervezet működési rendszerének megfelelő módon kezeli, intézi.
- Nyitott a szülő, a gyermek, az igazgató, a kollégák, a szaktanácsadó visszajelzéseire, felhasználja őket szakmai fejlődése érdekében.
- Saját pedagógiai gyakorlatát folyamatosan elemzi és fejleszti.
- Tudatosan fejleszti pedagógiai kommunikációját.
- Tisztában van szakmai felkészültségével, személyiségének sajátosságaival, és képes alkalmazkodni a szerepelvárásokhoz.
- Rendszeresen tájékozódik az óvodai nevelést, képességfejlesztést támogató digitális technológiai eszközökről, és lehetőség szerint alkalmazza is azokat.
- Aktív résztvevője az online megvalósuló szakmai együttműködéseknek.
- Munkájában új módszereket, tudományos eredményeket alkalmaz.
- Részt vesz intézményi innovációban, pályázatokban, kutatásban.

Az óvodát egyszemélyi felelős vezetőként az igazgató irányítja. Koordinálja, vezeti a pedagógiai munkát, a tanügy-igazgatási, munkáltatói, gazdálkodási, menedzselési feladatokat. Biztonságot, harmóniát teremt intézkedéseivel. Elvárásai egyértelműek, az intézmény optimális működését szolgálják a gyermekek mindenekfelett álló érdekeinek maximális előtérbe helyezésével.

Az igazgató feladatai:

- Arra ösztönözi a pedagógusokat, hogy a jogszabályi lehetőségeken belül a csoportok nevelési és tevékenységi ütemterveit az ÓNAP elvárásaihoz és a pedagógiai program sajátosságaihoz igazítsák.
- A nevelési és tanulási folyamatokat egységes, tervezett pedagógiai folyamatként kezelje.
- A kollégákkal megosztja a tanulási eredményességről szóló információkat, a mérési eredményeket elemzi, és levonja a szükséges szakmai tanulságokat.
- Irányításával az intézményben kialakítják a gyermekek értékelésének közös alapelveit és követelményeit, melyekben hangsúlyosan megjelenik a fejlesztő jelleg.
- Irányítja a nevelési/az éves tanulási/tevékenységi terv és az éves tervezés egyéb dokumentumainak a kidolgozását és összehangolását annak érdekében, hogy azok

lehetővé tegyék a helyi pedagógiai program követelményeinek teljesítését valamennyi gyermek számára.

- Működteti a tanulási-tanítási, módszerek bevalásának vizsgálatát. Nyilvánossá teszi az eredményes, hatékony nevelési-oktatási módszereket és eljárásokat, kollégáit biztatja azok tanulási-tanítási folyamatba való bevezetésére.
- A jövőkép megfogalmazása során figyelembe veszi az intézmény külső és belső környezetét, a folyamatban lévő és várható változásokat.
- Az intézményi jövőkép és a pedagógiai program alapelvei, célrendszere a vezetői pályázatában megfogalmazott jövőképpel fejlesztő összhangban vannak.
- A változtatást, annak szükségességét és folyamatát, valamint a kockázatokat és azok elkerülési módját megosztja kollégáival, a felmerülő kérdésekre választ ad.
- Képes a változtatás folyamatát hatékonyan megtervezni, értékelni és végrehajtani.
- Folyamatosan nyomon követi a célok megvalósulását.
- Rendszeresen meghatározza az intézmény erősségeit és gyengeségeit (a fejlesztési területeket), ehhez felhasználja a belső és a külső intézményértékelés eredményét.
- Irányítja az intézmény hosszú és rövid távú terveinek lebontását és összehangolását, biztosítja azok megvalósítását, értékelését, továbbfejlesztését.
- A stratégiai célok eléréséhez a feladatok pontosan, érthetően határozza meg annak érdekében, hogy azok végrehajthatóvá váljanak.
- A feladatok tervezése során a nevelőtestület bevonásával a célok elérését értékeli, és a szükséges lépéseket meghatározza, célokat vagy feladatokat módosít.
- Folyamatosan informálja kollégáit és az intézmény partnereit a megjelenő változásokról, lehetőséget biztosít számukra az önálló információszerzésre (konferenciák, előadások, egyéb források).
- A vezetés engedi, és szívesen befogadja a tanulás-tanítás eredményesebbé tételére irányuló kezdeményezéseket, innovációkat, fejlesztéseket.
- Ismeri a szakmai önértékelés modelljeit és eszközeit, felhasználja az eredményeit.
- Tudatos saját vezetési stílusának érvényesítésében, ismeri erősségeit és korlátait.
- Önértékelése reális, erősségeivel jól él, hibáit elismeri, a tanulási folyamat részeként értékeli.
- Az önreflexió során felülvizsgálja, elemzi egy-egy tevékenységét, döntését, intézkedését, módszerét, azok eredményeit, következményeit, szükség esetén változtat.
- Vezetői hatékonyságát önreflexiója, a külső értékelések, saját és mások tapasztalatai alapján folyamatosan fejleszti.

- Ha a körülmények változása indokolja a vezetői pályázat tartalmának felülvizsgálatát, ezt világossá teszi a nevelőtestület és valamennyi érintett számára.
- Változások alkalmával (bővítés, leépítés, átszervezés) személyesen vesz részt az intézményi folyamatok, változások alakításában, irányításában.
- Az intézményi folyamatok megvalósítása során megjelenő döntésekbe, döntések előkészítésébe bevonja az intézmény munkatársait és partnereit.
- A döntésekhez szükséges információkat megosztja az érintettekkel.
- Kellő tapintattal, szakszerűen oldja meg a konfliktushelyzeteket.
- Olyan környezetet alakít ki, ahol az intézmény szervezeti kultúráját a nevelőmunkát támogató rend jellemzi (például mindenki által ismert és betartott szabályok betartatása).
- Folyamatosan figyelemmel kíséri az intézmény működését befolyásoló jogi szabályozók változásait.
- Az érintettek tájékoztatására többféle kommunikációs eszközt, csatornát (verbális, nyomtatott, elektronikus, közösségi média stb.) működtet.
- A megbeszélések, értekezletek vezetése hatékony, szakszerű kommunikáción alapul.
- Hatáskörének megfelelően megtörténik az intézmény – mint létesítmény – és a használt eszközök biztonságos működtetésének megszervezése (például udvar, kert, játszókert, sportlétesítmények eszközei, fejlesztő eszközök).
- Az intézményi dokumentumokat a jogszabályoknak megfelelően hozza nyilvánosságra.
- A pozitív kép kialakítása és a folyamatos kapcsolattartás érdekében kommunikációs eszközöket, csatornákat működtet.
- Szabályozással biztosítja a folyamatok nyomon követhetőségét, ellenőrizhetőségét.
- Elvárja a szabályos, korrekt dokumentációt.
- Személyesen közreműködik az intézmény partneri körének azonosításában, valamint a partnerek igényeinek és elégedettségének megismerésében.
- Személyesen részt vesz a partnerek képviselőivel és a partnereket képviselő szervezetekkel (például Szülői Szervezettel) történő kapcsolattartásban.
- Az intézmény vezetése hatáskörének megfelelően hatékonyan együttműködik a fenntartóval az emberi, pénzügyi és tárgyi erőforrások biztosítása érdekében.
- Az intézmény vezetése irányítja az intézmény stratégiai és operatív dokumentumainak koherens kialakítását.
- Az éves munkaterv a stratégiai dokumentumokkal és a munkaközösségek terveivel összhangban készíti el.

- A beszámolók szempontjai illeszkednek az intézményi önértékelési rendszerhez.
- Évente a vezetői beszámolóban megtörténik az önértékelés keretében a helyben szokásos formában rögzített mérési eredmények elemzése, a tanulságok levonása, fejlesztések meghatározása. Ezt követően az intézmény a mérési-értékelési eredmények függvényében szükség esetén korrekciót végez.
- A beszámolókból és az intézményi önértékelésben követhetők az eredmények (például egyéni fejlesztés).
- A beszámolókból követhetők az alapelvek és a feladatok megvalósításának eredményei, különös tekintettel az intézményi hagyományok ápolására, a támogató szervezeti kultúrára.
- Az intézmény vezetése – a pedagógiai programban meghatározottak szerint – számon kéri a gyermeki fejlődési ütemét, teljesítmények pontos ismeretét, feldolgozását és nyomon követését is.

12.2. Tárgyi feltételek

Az óvoda két épületben, a Péterke utca 10-12. szám alatt 4 csoporttal és a Monoki út 58. szám alatt működik 5 csoporttal. Mindkét óvoda nyugodt, csendes, zöldövezeti környezetben helyezkedik el, ami ideális nevelési tér a gyermekek számára. Az épületek adottságai eltérnek egymástól.

A Péterke utcai székhelyóvoda eredetileg is óvodának épült 1973-ben, így belső elrendezése jobban megfelel a gyermekek életkori sajátosságainak. Tágas, napfényes csoportszobák, esztétikus mosdók állnak a gyermekek rendelkezésére.

A Monoki úti telephely eredetileg általános iskola volt, mely 1963 óta működik óvodaként. A gyermekek a folyosón öltöznek. Két-két csoportnak 1-1 mosdója és egy csoportnak önálló mosdója van.

A gyermekek óvodai életének színterein arra törekszünk hogy otthonosak, barátságosak, játékokra motiválóak legyenek, amelyek alakítása során a gyermekek adott szükségletük, tevékenységük szerint tudnak részt venni.

A **csoportszobák** berendezése mind a két óvodában megfelelő, a gyermekek testméretéhez alkalmazkodó. A szobák felszereltsége mennyiségileg és minőségileg megfelelően szolgálja az alapellátást (váltó ágynemű, váltó törölköző). A csoportszobák esztétikuma, rendezettsége dicséri a bennük dolgozó felnőttek hozzáértését, elhivatottságát. Természetes anyagból készült bútorok, vidám színvilág biztosítja a belső harmóniát.

Feladatunk a **játékeszközök** megfelelő mennyiségének biztosítása és körültekintő beszerzése. A képességfejlesztő játékok beszerzése gondos megválogatással valósul meg. Az életkornak és a gyermekek egyéni képességeinek megfelelő eszközöket biztosítunk. Az óvodapedagógusok a szerepjátékokhoz gyakran barkácsolnak, készítenek kiegészítő eszközöket, ezzel is gyarapítva a játékbőllományt.

Az **étkezéshez** szükséges eszközök, tállalóedények, felszerelések megfelelő számban, minőségben, mennyiségben biztosítottak a kulturált étkezéshez.

Mind a két óvoda **udvara** tágas, sok növényvel, füves, aszfaltos résszel. Udvari játékokkal, sportszerekkel jól felszerelt, az EU-s normáknak megfelelően. Biztosítja a gyermekek mozgásigényének kielégítését, a szabad levegőn végzett tevékenységeket, a mozgásfejlesztést. Minden csoport rendelkezik virágos kerttel, melyben gyakorolják a kerti munkát és sok megfigyelést végeznek a növények fejlődéséről.

KRESZ-parkot alakítottunk ki, ahol intenzívebb mozgásra, kerékpározásra, rollerezésre, versenyzésre, a közlekedési szabályok megismerésére és gyakorlására van lehetőség.

13. Az óvoda kapcsolatrendszere

A gyermekek nevelése a családok joga és kötelessége; a mi fejlesztő munkánk csak kiegészítő szerepet játszik ebben folyamatban. Hogy milyen módszerekkel történjen ez a személyiségfejlesztés az intézményeinkben, jól kialakított kapcsolatrendszer, a kitűzött céljaink ebben nagy szerepet játszanak. A kapcsolattartás formái és az együttműködés során a pedagógus használja az infokommunikációs eszközöket és a különböző online csatornákat is.

Alapvető feltétel a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvoda által és a családokkal közösen szervezett események, ünnepek családias hangulat kialakításával – a felnőttel és a gyermekek közös tevékenységével is – kifejezik az örömteli érzelmi állapotot. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, az együttműködés során érvényesíti a családközpontú intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

A gyermekek érdekében önállóan, tudatosan és kezdeményezően együttműködik a kollégákkal, a szülőkkel, a szakmai partnerekkel, szervezetekkel. Élő szakmai kapcsolatrendszert alakít ki az intézményen kívül is. A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében a külföldi magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszünk, és – lehetőségeink szerint – szakmai kapcsolatot tartunk fenn.

13.1. A szülő, a gyermek és a pedagógus együttműködésének formái

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermekek fejlődését, ennek feltétele a családdal való korrekt, szoros partneri együttműködés. A szülő ismeri a legjobban a gyermeke szükségleteit, igényeit az óvodapedagógus pedig szaktudása és tapasztalatai alapján hatékony segítséget nyújt a gyermek fejlődéséhez.

Az óvoda nyitott a családok felé, igyekszik a szoros együttműködésre, a partnerkapcsolat kialakításában kezdeményező. A gyermekek harmonikus fejlődése érdekében törekszik a kölcsönös bizalom, tisztelet, alkalmazkodás és segítségnyújtás megvalósítására.

Az óvoda minden dolgozója előítéletektől mentesen közeledik minden családhoz, elfogadó, megértő a gyermek szüleinek kijáró megbecsülést kifejező magatartásával.

Nevelőmunkánk alapját a személyes kötődésen nyugvó gyermek-óvodapedagógus kapcsolat adja. Ennek feltétele: a megbecsülés, kölcsönös bizalom a szülő és az óvodapedagógus között.

A kapcsolattartás formái:

Családlátogatás

Célja: az óvodapedagógusok ismerjék a gyermeket és családi körülményeit.

Óvodaváró Családi Napok

Célja: a leendő óvodások megismerhessék az óvodát, az óvoda dolgozóit.

Befogadás, beszoktatás

Célja: a szülők ismerjék meg az óvodai életet, szokásokat, a gyermek leválásának megkönnyítése a szülőről.

Napi kapcsolattartás

Célja: elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi lényeges eseményekről.

Nyílt napok

Célja: a szülő betekintést nyer az óvoda pedagógiai programjával kapcsolatos tudnivalókba. Az igazgató évente egy alkalommal tart előadást a szülők számára.

Szülői értekezlet

Célja: a szülő megismerhesse az óvoda feladatait, tartalmi életét, a gyermekcsoportokkal kapcsolatos aktuális célokat, feladatokat. Idejét és témáját a munkaterv határozza meg.

Fogadóóra

Célja: a reális és a diszkrét tájékoztatás a gyermekről (fejlettségéről, nevelési problémákról, családi gondokról) félévente egyszer, előzetes időpont egyeztetés alapján, illetve soron kívül a szülő, az óvodapedagógus vagy az igazgató kezdeményezésére.

Közös programok

Célja: a szülőkkel játékos munkadélután szervezése a közösségi élet erősítésére, élményszerzésére.

Szülői szervezet

Célja: fontos szerepe van az óvoda és a család kapcsolatának alakításában, a folyamatos együttműködés, véleménynyilvánítás, kezdeményező és szervező tevékenységével.

13.2. Az óvoda és a bölcsőde kapcsolata

A Monoki úti bölcsődével tartunk szoros kapcsolatot.

Az együttműködés alapelve: a gyermekek nevelésében a folyamatosság biztosítása.

Az együttműködés tartalma: évente megszervezzük, hogy a leendő óvodások gondozónőjükkkel együtt átjöhessenek ismerkedni a felnőttekkel, a gyermekekkel, az óvodai környezettel. A leendő kiscsoportos óvodapedagógusok is meglátogatják a bölcsődében a gyermekeket. Hasznos információt szereznek eddigi fejlődésükről, a gondozónő később is meglátogatja őket, igény szerint előzetes szülői értekezletet tartunk a jövőbeni óvodás gyermekek szüleinek.

13.3. Óvodánk és a XVI. kerületi önkormányzati fenntartású óvodák kapcsolata

Az együttműködés alapelve: a Gyógypedagógiai Hálózat optimális működtetése, az integrált sajátos nevelési igényű gyermekek gyógypedagógiai fejlesztése a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján.

A kapcsolattartás tartalma:

A XVI. kerületi önkormányzati fenntartású óvodák vezetői minden nevelési évben augusztus 1-jén tájékoztatják óvodánkat a sajátos nevelési igényű gyermekek létszámáról és a fejlesztési igényekről. A Budapest XVI. kerületi Margaréta Óvoda igazgatója munkáltatóként koordinálja és osztja be a Gyógypedagógiai Hálózat munkatársait az ellátandó gyermekek és feladat-ellátási helyek tekintetében.

13.4. Az óvoda és az általános iskola kapcsolata

Az együttműködés alapelve: az óvodából iskolába menet, az iskolakezdés megkönnyítése. Évek óta jól működő munkakapcsolatot sikerült kialakítani a közeli iskolákban dolgozó alsó tagozatos pedagógusokkal, annak érdekében, hogy az óvoda és iskola közötti átmenet minél zökkenő mentesebb legyen.

Fontosnak tartjuk az iskola visszajelzését, munkánk folyamatos jobbá tétele érdekében. Munkánkat az évenkénti együttműködési terv szabályozza.

A kapcsolattartás tartalma:

- a nagycsoportos óvodapedagógusok látogatása az első osztályokban, tapasztalatcsere, problémák megbeszélése, gyermekeink beilleszkedésének megfigyelése, elemzése, következtetések levonása,
- tanítónők meghívása: foglalkozásra, szülő értekezletre,
- a nagycsoportos gyermekek iskolai látogatása: tanítási óra megfigyelése, könyvtárfoglalkozás.

13.5. Egyéb kapcsolatok**13.5.1. A Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XVI. Kerületi Tagintézménye**

Az együttműködés tartalma:

- Személyiség és magatartászavarok kiszűrése és korrekciója
- Iskolaérettség elbírálásához pszichológiai vizsgálatok lebonyolítása
- Folyamatos kapcsolattartás

13.5.2. Óvodapszichológus

- A szakmai közösség támogatása
- A szülők támogatása
- A gyermekek óvodai csoportban történő megfigyelése, segítése
- Segíti a Szakértői Bizottság szakvéleményeinek értelmezését.
- Konzultál a fejlesztő foglalkozást végző intézmény munkatársaival.
- Javaslatot tesz a gyermek fejlesztése során alkalmazott módszerekben, eljárásokban, melyet az óvodapedagógusok a pszichológus segítségével beépítenek nevelőmunkájukba.

13.5.3. Napraforgó Család- és Gyermekjóléti Központ

Gyermekvédelmi ügyekben – ha szükséges – felvesszük a kapcsolatot, együttműködünk velük. (ihógazgató, gyermekvédelmi felelős). A szociális segítő munkatárssal szoros kapcsolatot alakítunk ki, mely a gyermek- és családvédelmet szolgálja.

13.5.4. Göllész Viktor Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

- A sajátos nevelési igényű gyermekek szegregált befogadásának biztosítása

13.5.5. Egészségügyi intézmények – gyermekorvos, védőnő, fogorvos

- Ellátja a törvényben meghatározott ifjúsági – egészségügyi feladatokat.
- A gyermekek egészséges fejlődésének figyelemmel kísérése.

XVI. Kerületi Kertvárosi Egészségügyi Szolgálat

Segítséget nyújt a munkáltató részére a foglalkoztatás – egészségügyi osztályba történő besorolásában.

Biztosítja a jogszabályban meghatározott alapszolgáltatásokat:

- munkaköri alkalmassági vizsgálat
- foglalkoztatási megbetegedések kivizsgálását
- a munkavégzés egészségkárosító hatásainak biztosítását
- a munkavállalók munkakörülményeivel kapcsolatos felvilágosítását.

Közművelődési intézmények

- Programjaikat figyelemmel kísérjük (színház, mozi, művelődési ház, múzeumok)
- Gyermekeink életkori sajátosságainak és érdeklődésüknek megfelelő rendezvényeken részt veszünk.
- Látogatás csoportosan óvodapedagógusi vezetéssel.

13.6. Kapcsolattartás a fenntartóval

Humán Irodával:

- Tanügy-igazgatási és személyzeti ügyekben
- Munkaügyi kérdésekben
- Gazdasági ügyekben

- Szakmai információk, továbbképzések szervezése.

Pénzügyi és Költségvetési Irodával

- Gazdasági ügyekben
- Bérgazdálkodási ügyekben
- Pénzforgalmi ügyekben.

14.A gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai tevékenység, a szociális hátrányok enyhítése, esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések

Az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, a gyermeki jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésére kell irányulnia az egyenlő hozzáférés biztosításával. A gyermeket – mint fejlődő személyiséget – gondoskodás és különleges védelem illeti meg, a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő szerepet játszanak.

Cél: a gyermekek testi, lelki egészségének a megőrzése, az esélyegyenlőség biztosítása. A szülőknek, a rászoruló családoknak minden lehető eszközzel segítséget nyújtani abban, hogy gyermekükről megfelelően gondoskodhassanak, foglalkozhassanak.

Az igazgató feladata

- megbízza a gyermekvédelmi felelőst,
- biztosítja a feltételeket a gyermekvédelmi munkához,
- önkormányzat által kiadott helyi rendeletek megvalósítása,
- veszélyeztetett gyermekek esetében értesíti a gyermekjóléti szolgálatot,
- gyermekvédelmi ügyekben döntési joggal rendelkezik.

A gyermekvédelmi felelős feladata

- kapcsolatot tart: területi védőnői hálózattal, gyermekorvossal, szülőkkel, gyermekjóléti szolgálattal, gyermeksegítő szolgálattal, a szociális segítő munkatárssal,
- hátrányos helyzetek felderítésének segítése,
- nyilvántartó lapot vezet a veszélyeztetett gyermekekről,
- tájékoztatja, megfelelő segítő helyre irányítja a rászoruló családokat,
- szükség esetén óvodapedagógussal családlátogatást végez, részt vesz a célirányos továbbképzéseken, figyelemmel kíséri a törvényi változásokat.
- Segíti a pedagógusokat, szülőket a tájékoztatásban.

A gyermekvédelmi felelős elérhetősége mind a két óvoda hirdetőtábláján olvasható.

Az óvodapedagógus feladata:

- a gyermek és családi háttérének megismerése,

- a csoportba járó gyermekek veszélyeztetettségi szűrése:
 - egészségügyi okok,
 - testi-lelki bántalmazás
 - nevelési hiányosságok,
 - nem megfelelő szociokulturális háttér: családi helyzet, italozó szülők, anyagi okok, rossz lakásviszonyok, tiltott szerek használata.
- a problémák észrevétele,
- segítségnyújtás a probléma megoldására,
- jelzés a gyermekvédelmi felelősnek,
- szükség esetén családlátogatást végez a gyermekvédelmi felelőssel,

A segítségnyújtás lehetséges formái:

- Ingyenes étkezés
- Családsegítő Szolgálathoz irányítás
- Tájékoztatás az igénybe vehető szolgáltatásokról, tanácsadás
- A szolgáltatások elérése mindenki számára biztosított a megfelelően képzett szakemberekkel (logopédus, pszichológus, fejlesztő pedagógus, tehetséggondozó pedagógus)

Sikerkritérium

- a szülők bizalommal forduljanak problémáikkal az igazgatóhoz, gyermekvédelmi megbízotthoz, óvodapedagógushoz,
- minden rászoruló jusson el a problémájának megfelelő segítséghez,
- szükség esetén a rászoruló kapja meg a megfelelő támogatást.

Polgármesteri Hivatal

Humán Ügyosztály
Szociális Iroda

Napraforgó Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálat

Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XVI. Kerületi Tagintézménye

A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések:

Óvodánk gyermekközpontú, és családorientált nevelésre törekszik. Programunk az egyéni képességek fejlesztésére épül, egyénre szabott, minden gyermeknek a számára szükséges nevelési feltételek megteremtésével.

A hátrányos helyzetek feltárása érdekében családlátogatást szervezünk, kapcsolatot tartunk más külső segítő szakemberekkel.

Figyelemmel kísérjük a rendszeres óvodalátogatást, szükség esetén jelezzük a hiányzást.

Az óvodai nyitva tartás idejében teljeskörű felügyeletet, és ellátást biztosítunk.

Az óvodapedagógusok a gyermekek fejlődését folyamatosan figyelemmel kísérik.

A gyermekvédelmi problémával küzdő gyermekek családját együttműködésre ösztönözzük.

15. Szolgáltatások

15.1. Alapszolgáltatások

Óvodánkban az **alapszolgáltatásokban** való részvétel ingyenes.

Szolgáltatás megnevezése	logopédia
Igénybe vevők köre	középső és nagycsoport
Időtartam	heti két alkalom
Oktató	logopédus
Szolgáltatás megnevezése	egészségügyi szolgáltatás
Igénybe vevők köre	kis, középső és nagycsoport
Szolgáltatást végző:	egészségügyi dolgozók (orvos, védőnő)
Szolgáltatás megnevezése	pszichológiai szolgáltatás
Igénybe vevők köre	kis, középső és nagycsoport
Időtartam	két (székhely), illetve három (telephely) hetente egy alkalom
Szolgáltatást végző	pszichológus
Szolgáltatás megnevezése	SNI gyermekek ellátása
Igénybe vevők köre	szakértői véleménnyel rendelkezők
Időtartam	előírtak szerint
Szolgáltatást végzi	Gyógypedagógiai Hálózat
Szolgáltatás megnevezése	hittan
Igénybe vevők köre	nagycsoport
Időtartam:	heti 1x30 perc
Oktató:	hitoktató
Szolgáltatás megnevezése:	színházi előadás
Igénybe vevők köre:	kis-, középső és nagycsoport

Időtartam:	évente 2 alkalom
Oktató:	meghívott művészek
Szolgáltatás megnevezése:	kirándulások
Igénybe vevők köre:	kis-, középső és nagycsoport
Időtartam:	évente 1-2 alkalom
Oktató:	óvodapedagógusok
Szolgáltatás megnevezése:	úszásoktatás
Igénybe vevők köre:	nagycsoport
Időtartam:	heti 1 foglalkozás
Oktató:	úszásoktató
Szolgáltatás megnevezése:	korcsolya oktatás
Igénybe vevők köre:	nagycsoport
Időtartam:	heti 1 foglalkozás
Oktató:	korcsolyaoktató

15.2. A szülők által igényelt, nem kötelező szolgáltatások

Szülői finanszírozással

Óvodánkban a jó partneri kapcsolat biztosítása érdekében, a szülők kérése és igénye alapján speciális foglalkozások szervezésére adunk lehetőséget, amelyek erősítik nevelési céljainkat, és illeszkednek óvodánk arculatához. A tevékenységek óvodapedagógus felügyelete mellett történnek.

Az ilyen típusú tevékenység nem lehet kötelező sem a szülő, sem a gyermek számára. Egy éves maximált összegéről a Szülői Szervezet dönt.

Szolgáltatás megnevezése:	néptáncoktatás
Igénybe vevők köre:	középső- és nagycsoport
Időtartam:	heti 1 foglalkozás
Oktató:	néptáncoktató

Szolgáltatás megnevezése:

sakk

Igénybe vevők köre:

középső és nagycsoport

Időtartam:

heti foglalkozás

Oktató:

sakkoktató

Szolgáltatás megnevezése:

táncoktatás

Igénybe vevők köre:

középső- és nagycsoport

Időtartam:

heti 1 foglalkozás

Oktató:

táncoktató

16. Felhasznált szakirodalom

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet
- 77/2025. (IV. 15.) Korm. rendelet
- Nagy Jenőné (2002): Csak tiszta forrásból. Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel. ÓNME Óvodapedagógusok Országos egyesülete, Szolnok
- Porkolábné dr. Balogh Katalin (szerk., 2009): Komplex prevenciós óvodai program. Trefort Kiadó, Budapest
- Dr. Tótszöllősyné Varga Tünde (1994): Mozgásfejlesztés az óvodában. FER-CO Kft., Budapest
- Forrai Katalin (2013): Ének az óvodában. Editio Musica Kiadó, Budapest

17.Érvényességi rendelkezések

Az óvodai nevelési program érvényességi ideje: 2025. szeptember 01 – jétől a szükséges módosításig.

Az óvodai nevelési program módosításának lehetséges indokai:

- törvényi jogszabályváltozás
- intézménybővítés, leépítés
- szervezeti átalakítás
- egyéb érdekegyeztető fórum módosító javaslata
- minőségfejlesztési munka eredményei.

A Programmódosítás előterjesztésének szabályai:

- írásbeli előterjesztés az óvoda vezetőségének
- írásbeli előterjesztés a nevelőtestületnek
- szóbeli nevelőtestületi előterjesztés, véleménykérés, döntés az elfogadásáról.

Feltétel

A program módosításával kapcsolatos nevelőtestületi értekezletet abban az esetben hívunk össze, ha a nevelőtestületi érdekegyeztető fórum, valamint a szülők közösségét képviselő fórum előterjesztésében a módosítást a tagok legalább 50%-a plusz 1 fő kéri.

Nyilvánosságra hozatala

Hozzáférhető a szülők, érdeklődő partnerek és az alkalmazottak számára az igazgatói irodában elhelyezett példány. Ezen kívül a gyermekcsoportokban lévő példány is az alkalmazotti kör rendelkezésére áll.

18. Legitimációs záradék

Az óvoda pedagógiai programjában foglaltakkal kapcsolatosan véleményezési jogával élve a dokumentumról véleményt alkotott:

1. Szülői Szervezet (véleménye mellékelve)

Az óvoda nevelőtestülete a pedagógiai programot a 2025. év augusztus hó 25. napján tartott határozatképes ülésén 30 igen szavazattal elfogadta, az igazgató jóváhagyta. Az elfogadás és jóváhagyás tényét a nevelőtestület képviselői és az igazgató az alábbiakban hitelesítő aláírásukkal tanúsítják.

Budapest,

.....
hitelesítő

.....
hitelesítő

Horváth-Veress Zsófia
igazgató

Budapest XVI. kerületi Margaréta Óvoda
OM-azonosító: 034617

Székhely

1162 Budapest, Péterke u. 10-12.

☎/☎: +36 1 409 16 39

✉: margareta.ovoda@gamesz16.hu

Telephely

1162 Budapest, Monoki u. 58.

☎/☎: +36 1 409 28 26

✉: margareta.monokiovoda@gamesz16.hu

Jegyzőkönyvkivonat

Amely készül 2025. augusztus 25-én a Budapest XVI. kerületi Margaréta Óvoda nevelőtestületi értekezletén.

Jelen vannak:

- Horváth-Veress Zsófia
- 16 fő óvodapedagógus
- 13 fő gyógypedagógus
- 1 fő pszichológus

Tárgy: Budapest XVI. kerületi Margaréta Óvoda Pedagógiai Programjának elfogadása.

Horváth-Veress Zsófia kéri, hogy miután megismerték az óvoda pedagógiai programját szavazzanak annak elfogadásáról.

Nevelőtestületi határozat

27/2025/H. (08.25.) NT. Határozat

Felelős: Horváth-Veress Zsófia igazgató

A szavazás módja: nyílt szavazás kézfenntartással, szavazásra jogosultak 30 fő

Szavazás: 30 igen, egyhangú

A nevelőtestület az intézmény pedagógia programját elfogadja.

.....
Horváth-Veress Zsófia

.....
Jócai H. Sára

Szülői Szervezeti nyilatkozat

Alulírott KERI DÁVID EDI a Budapest XVI. Kerületi Margaréta Óvoda Szülői Szervezetének tagjaként nyilatkozom, hogy a Szülői Szervezet az intézmény Pedagógiai Programjában foglaltakkal egyetért.

Budapest, 2025. 09. 05.

a Szülői Szervezet képviselője

Mellékletek

Fejlesztőprogram

1. Mozgásfejlesztés

Nagymozgások fejlesztése

Célzott testmozgásokkal, amelyeknél a mozgások tempója, ritmusa, iránya változik

Járás

- a) kis és nagy lépésekkel,
- b) különböző irányokba fordulással
- c) változó szélességű sávok, vonalak között,
- d) különböző tárgyak megkerülésével, átlépésével, tartásával.

Futás

- a) különböző tempóban, majd közbeni tempóváltással,
- b) különböző irányokban, majd közbeni irányváltoztatással,
- c) változó szélességű sávok között,
- d) különböző tárgyak megkerülésével, átugrásával, átlépésével.

Ugrás

- a) ” távolugrás” (páros lábbal szökdelés) ugrás előre, hátra,
- b) „magasugrás”,
- c) ugróiskola, kicsiknél a legegyszerűbb formában,
- d) különböző alakzatú térbe beugrás- kiugrás,
- e) szökdelés egy lábon, oldalirányba szökdelés,
- f) mélyugrás.

Csúszás-kúszás, mászás különböző tempóban

- a) különböző irányokba, majd irányváltoztatással,
- b) különböző szélességű és formátumú helyeken és tárgyakon,
- c) különböző tárgyak megkerülésével, átmászásával.

Egyensúlygyakorlatok

- ♦ Állás lábujjon, sarkon, fél lábon
- ♦ Egyensúlyozó járás: padon, földre helyezett szivacson stb.
- ♦ Kúszás egyenes padon.
- ♦ Body Roll hengergyakorlatok, különböző sportok, (roller, bicikli.) stb.
- ♦ Forgások, fordulatok, testhelyzet változtatások.

Szem- kéz koordináció fejlesztése

- a) Babzsák célba dobása változó nagyságú körbe, változó távolságról, különböző tárgyak fölött.
- b) Babzsák csúsztatás két vonal közé.
- c) Babzsák dobás vízszintes és függőleges célra.
- d) Karika-dobásváltozó irányokba, vízszintes, függőleges célra változó távolságról.
- e) Kugli-játék.
- f) Labdajátékok: dobás és elkapás nagyobb, majd kisebb labdákkal változó távolságról, labda célba ütése bottal.

Szem- láb koordináció fejlesztése

- a) Ugrókötéllal: kötél fölött átvágás, változó magassággal.
- b) Karikába különböző lábakkal belépés, kilépés, beugrás, kiugrás.
- c) Lábbal különböző formák rajzolása, alkalmi felületen, homokba, padlóra...
- d) Ugróiskola, egyszerűbb és nehezebb formában.
- e) Függeszkedés: átfogással tovahaladás.

Finommotorika fejlesztése

- a) Gyurmázás.
- b) Építőjátékokkal építés.
- c) Papírhajtogatás- papírfűzés, mintaalakítás.
- d) Puzzle játékok összerakása, fokozatosan növekedő elemszámokból.
- e) Mintakirakás lyukastáblán, egyszerűbb formától a bonyolultabbig.
- f) Vágás, domború vagy előrajzolt mintákkal, kevésbé bonyolult formáktól a nehezebbekig.
- g) „Papír- ceruza” feladatok
- h) rajzolás, festés nagy felületre (ujjal, zsírkrétával, színes ceruzával),
- i) sablonok kiszínezése kiugró hátlaapon,
- j) sablonok nélküli színezés a különböző formák előrajzolt mintáinak átírása.
- k) Kéziszergyakorlatok.

2. Testsémafejlesztés

A testrészek ismerete

- 1. Önmaga felismerése és azonosítása tükörgyakorlatokkal, játékos mondókákkal, jellegzetes külső tulajdonságainak megnyilvánulásával (haj-, szemszín, kicsi, nagy)

2. Tevékenységek a testrészek megismerését célozva:

- testrészek megérintése és megnevezése a felnőtt által,
- a gyermek megismétli saját testén az érintést és megnevezést,
- utasításra a gyermek megérinti és megnevezi a testrészt,
- a felnőtt megnevezi, és a gyermek megérinti a másik gyermek testrészét,
- az előzőek megismétlése csukott szemmel.

Célszerű a főbb testrészekkel kezdeni, begyakorolni és csak ezután a testrészek részeinek hasonló módon való begyakorlása.

3. Meghatározott testrészekre koncentráció:

- a) különböző testhelyzetekben megtalálni a megnevezett testrészt, megérinteni és megnevezni, mozgásokat végezni,
- b) valamilyen tárgyat megérintve, ráülve, ráállva, átbújva rajta megtapasztalni a különböző testhelyzeteket a testrészek és a tárgyak viszonylatában.

A test személyi zónájának alakítása

1. Az „oldalasság” tanítása

- a) színes szalaggal megjelölni a jobb- bal oldalt, kézen, lábon,
- b) különböző mozgásfeladatot teljesíteni jobb, bal kézzel,
- c) lábra hasonló gyakorlatok: labdarúgás, ugrálás, emelés.

2. A test elülső és hátulsó részeinek megismertetése játékos, mozgásos feladatokkal:

- a) az eszközt helyezték maguk elé, hátuk mögé,
- b) fekvőjenek a hátukra, forduljanak hasra.

3. A test függőleges zónáinak megtanítása:

- a) játékeszközök emelése a fej fölé, lehelyezése a lábra, vagy a lábak elé.

4. Az előző gyakorlatok (1 2 3) elvégztetése becsukott szemmel.

5. Az adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása (szék, pad, asztal alkalmazható).

- a) állj elé, mögé, rá, mellé, közé, mássz át stb.
- b) ülj elé, mögé, rá, mellé, közé, mássz át stb.
- c) térdelj elé, mögé, rá, mellé, közé, mássz át stb.
- d) fekvődj elé, mögé, rá, mellé, közé stb.

Testfogalom

A testrészek tudatos ismerete, a test és a testrészek funkcióinak tudatos ismerete. A fejlesztés a testrészek ismerete szerint történik, nagyobb hangsúlyt adva a funkcióknak, a nyelvi megfogalmazásoknak.

1. Játékos gyakorlatok: megnevezett testrészekhez megmondani a funkcióját.
2. A funkciók megemlítése után felismerni a testrészt: lokalizálni, megmutatni önmagán és másokon, megszámolni.
3. Képen, rajzon felismerni az egyes testrészeket, a hiányzókat megszámolni.
4. Részekből összeállítani az emberfigurát, testrészeivel együtt.

Az egyes testrészek fejlesztésére alkalmas mozgások

1. Fej

- a) fejfordítás és fejkörzés,
- b) csukott szemmel megérinteni a szemeket, füleket, orrot, haját, szemöldököt,
- c) csukott szemmel a fej fordítása egy adott hang irányába, majd már előre ismert helyzetű tárgy felé.

2. Törzs

- a) törzsfordítás lazán leengedett karral, illetve oldalsó, majd mellső - középtartásban tartott karokkal,
- b) a karokat magastartásba emelve törzshajlítás balra és jobbra, előre és föl.

3. Karok

- a) karkörzés előre és hátra,
- b) karok helyzetének utánzása
- c) oldalsó középtartásban nyújtott karral tölcserkörzés először kis, majd nagy kör mentén,
- d) különböző karlengetések ritmusra,
- e) oldalsó vagy mellső középtartásból a kéz csípőre helyezése,
- f) oldalsó középtartásból karkeresztezés, majd ismét karnyújtás,
- g) karhúzás és tolás, páros munka

4. Ujjak

- a) a kéz ökölbe szorítása,

- b) az ujjak ide-oda mozgatása,
- c) ujjak egyenkénti mozgatása ritmusra,
- d) a mozgások változatai mindkét kézzel, majd váltva.

5. Lábak

- a) a padlón fekve lábemelés, először páros láb, majd váltott láb emelése gyorsan és lassan,
- b) a padlón fekve lábkörzés a kis körtől a nagyig és vissza,
- c) állva láblengetés előre, hátra, oldalt és le,
- d) térdhajlítás és nyújtás, miközben a kezet a combon tartjuk,
- e) padon ülve a lábak hajlítása és nyújtása, páros láb emelése és leengedése,
- f) törzshajlítás bokafogással,
- g) szökdelés, ugrálás,
- h) szökdelés váltott lábbal, láblengetés.

6. Lábak és lábujjak

- a) sarokemelés és leengedés,
- b) a lábfej visszafeszítése (pipálás),
- c) járás sarkon és lábujjhegyen,
- d) külső talp élen járás, kartartás a törzs mellett,
- e) ugrálás páros lábbal, egyik, másik lábon,
- f) törzshajlítás előre
- g) hanyatt fekve vagy állva a lábbal vagy a nagy lábujjjal rámutatni adott célpontra
- h) babzsák felmarkolása lábujjjal.

Néhány gyakorlatot ezek közül lehet zenére is végezni.

3. Észlelésfejlesztés (percepciófejlesztés)

Az észlelés pontosabb működését 3-4 éveseknél elsősorban a mozgás és testséma fejlesztésén keresztül érhetjük el. 5-6 éveseknél már célzott, direkter fejlesztés is szükséges.

A látott, hallott, tapintott dolgok mindkét szakaszában természetes velejárója a nyelvi fejlesztés.

A látott, hallott, tapintott dolgok nyelvi kifejezésének megtanítása, a szókészlet bővítése.

A tanulási helyzetek többségében a vizuális észlelés összekapcsolódik valamilyen nyelvi és motoros tevékenységgel.

Vizuális (látás) fejlesztés

Az olvasás elsősorban a jól funkcionáló balról jobbra irányuló szemmel követés és a finom szemmozgás ellenőrzésének függvényeként alakul.

Célszerű, hogy a gyermekek gyakorolják a szemmozgás kontrollját.

1. A szemmozgás tudatos kontrolljának kialakítása és erősítése. Mozgó tárgyak követése: balról jobbra, jobbról balra, fel, le, kör, diagonális, stb. A fej mozdulatlan marad, csak szemmel követi a mozgás irányát a gyermek. Az iránykövetést kísérje az irányok verbális megjelölése.

2. A szem fixációs működésének erősítése:

- a) ismert játékok vagy használati tárgyak közül egy kiemelése és annak fixálása 10 mp-ig.
- b) egy ismert tárgynak, tárgy képének egy részletét megkeresni és az fixálni 10 mp-ig.

A perifériás látás gyakorlására is igen alkalmas, ha a gyermeknek ilyen megfigyelési feladatot adunk.

3. Vizuális zárttság- egészlegesség észlelésének alakítása: Mi hiányzik?

- a) ismert tárgyak, eszközök egy részletének hiányát felismertetni,
- b) hiányos képek felismertetése, mi hiányzik róla, mit ábrázolhat?
- c) rejtett figurák megtalálása.

4. Vizuális időrendiség felismertetése: képeken elmesélt történetek kirakása: mi történt először, mi következik?

5. Vizuális ritmus: a legkülönbözőbb vizuális minták folytatása.

- a. tárgyakkól kirakott- gyöngyök, kockák, rudak, kártyák- minták folytatása...
- b. rajzos- képi- minták elrendezése (fekvő alak..., ülő alak, álló...,járó...)
- c. sorminták rajzolása.

6. Vizuális helyzet- pozíció felismertetése (négymezős tábla, szimmetria)

- mágnestáblán a nevelő elhelyez egy alakzatot adott mezőbe,
- a gyermekek sajátjukon ugyanoda helyezik azt,
- az alakzatokat adott mezőben, más pozícióba elforgatni.

7. Vizuális memória fejlesztése:

- a) egyszerű testmozgást, bemutatás után emlékezetből leutánozni,
- b) vizuális mintát rövid bemutatás után felismerni, felsorolni, kirakni, (fokozatosan növelhető az elemszám és a bemutatás idejének csökkentése).

Az alaklátás és formaállandóság fejlesztése

1. A lehető legtöbbféle alak- forma- méret motoros kialakítása:
 - a) Formaalkotás mozgással, (járás, futás, mászás, ugrás segítségével: felső végtagokkal, való kialakítással, létrehozása testtel, testrésszel.)
 - b) Padlóra rajzolt különböző alakzatok körbemozgása, végigmozgása.
 - c) Padlóra rajzolt alakzatok (különböző formák, vagy azonos alakzatok más- más méretben) felhasználása különböző mozgásos feladatok elvégzésére.
2. Különböző tárgyak, alakok, formák, méretek felismertetése a gyermekek környezetében: bemutatása azonos megkeresése, párosítási, csoportosítási feladatok (lottó, dominó).
3. Adott vizuális minta kirakása: forma, méret, szín szempontjából különböző minták kirakása. (lyukas tábla alkalmazásában a fokozatosság elengedhetetlen.)
4. Minták rajzolása, festése.
5. Részekből különböző alakzatok összerakás

A tapintásos észlelés fejlesztése

Vizualitás és tapintás

1. Az alapvető gyurmázási technikák megtanítása: gömbölyítés, sodrás, lapítás, mintázás, mélyítés gyakorlásával plasztilin, agyag, nedves homok, só- liszt gyurma, felhasználásával
2. Különböző formák, méretek alakítása minta után.
3. Különböző formák, méretek megváltoztatása. „varázsoljuk el!”
4. Ritmikus sorminta készítése, a minta folytatása.
5. Vizualitás kizárásával
 - a. Pusztán tapintással felismerni a tárgyakat. (Érzékelő zacskó, elvarázsolts zsákocskó.)
 - b. A tapintással felismert dolgokat: párosítani, sorba rendezni fokozatuk szerint, csoportosítani egy - egy minőségi jellemzőjük alapján.

Mozgásos észlelés fejlesztése

1. Behunyt szemmel a gyermek bizonyos mozgásokat végez az óvodapedagógus segítségével: Kézzel, lábbal, nyitott szemmel mozgásokat megismétel.
2. Hátára rajzolt formát kell mozgással megismételni, képi formáját felismerni.

A térészlelés- térbeli viszonyok felismerésének fejlesztése

1. Az alapvető téri irányok megismerése saját testrészeinek közvetítésével:
 - a) Rácsos papíron, szöges táblán, lyukas táblán a két oldal megkülönböztetése a mellé helyezett kéz segítségével, a középvonal megjelölésével.
 - b) A jobb- bal oldalirányok begyakorlása kiszínezéssel, színes korongok kirakásával.
 - c) A négy fő iránymező megismertetése az említett módon.
2. Térbeli irányok, viszonyok megismertetése a körülötte lévő tárgyakkal:
 - a) Ismert játékeszközök kirakásával a négy irány gyakoroltatása.
 - b) A tárgyak egymáshoz való viszonyának megismertetése, mágnes táblán való kirakás, elhelyezés segítségével (mellette, előtte, mögötte, alatta, felette).
 - c) Függőleges és vízszintes sorok kirakása különböző színekből, formákból.
 - d) A fentiek segítségével a szögek (sarkok) érzékeltetése.
3. A téri viszonyokat jelentő verbális kifejezések megtanítása.

A hallási észlelés fejlesztése

Hangzási analízis- szintézis fejlesztése

1. Figyeltessük meg, milyen hangot hallunk mikor egy ember sóhajt, vagy tüsszent, különböző hangok működnek bennük. Figyeljünk a természet hangjaira.
2. Az óvodapedagógus által bemutatott ritmus letapsolása, vagy lekopogása. Kezdetben szabályos ritmusokat használunk, később szabálytalan ritmusokat.
3. Ritmusvisszaadás csukott szemmel.
 - a. Mondjunk olyan szavakat, amelyek azonos hangzókkal kezdődnek, (baba, bögre, bogár stb.).
 - b. Hány szót tudsz felsorolni, melyek úgy kezdődnek: ma..., te..., stb.
 - c. A megadott betűhangokból, vagy fonémákból olyan, általuk ismert szót kell alkotniuk, amelyek tartalmazzák ezeket.

A keresztcsatornák fejlesztése

1. Vizuális- tapintásos működések fejlesztése:
 - a. Tapintással felismert tárgyat kell keresnie a vizuális mintákban.
 - b. Vizuálisan felismert tárgyat mintául véve, ki kell keresnie tapintással az „érzékelő zacskóból”.

- c. Egyre finomabb különbségek felismerésének gyakorlása.
- 2. Vizuális- auditív működés fejlesztése:
 - a. Mutassunk a gyermekeknek ismert tárgyakat, állatok képét különböző hangforrások képét, és a megszólaltatott hanganyagban ismerje fel az adott hangforrás képét.
 - b. „Figyeljünk a hangokra!” a hallott hanganyaghoz keresse a hangforrást,” kinek, minnek a hangja?”
 - c. Auditív memória fejlesztése: dallamtöredék megismételtetése, különböző hangok megismételtetése, majd a hangforrás kerestetése.
- 3. Vizuális- mozgásos működés fejlesztése:
 - a. Bekötött szemű gyermek kezével formát rajzoljon a levegőbe és a hátára rajzolt formát ismerje fel a vizuális mintában.
 - b. Mozgásos élményanyag, forma felismerése vizuális mintában, megnevezve a formát.
 - c. Vizuális- mozgásos megközelítés a későbbiekben a betűk vagy szavak közötti finom különbségek megfigyeltetésére, észre vetetésére is használható.
- 4. Hallási-tapintásos működés fejlesztése: A gyermeknek elmondással jellemezni kell azt a tárgyat, amit tapintás útján felismert és azonosított, vagy meg kell találnia tapintás útján azt a játékot, vagy alakot, amit egy másik személy jellemez.
- 5. A szem- kéz koordináció fejlesztése
- 6. Számos gyermeknél ezek a készségek megfelelően fejlettek ahhoz, hogy képesek legyenek alakok lemásolására, egyszerű képek rajzolására és festésére, s talán még ahhoz is elég fejlettek ezek a készségek, hogy elkezdjen írni tanulni. Fontos tehát felmérnünk, hogy melyik gyermeknek van szüksége ilyen jellegű fejlesztésre.

4. Verbális fejlesztés

A tárgyak megnevezése

A lakásban, az óvodában és közvetlen környezetben található tárgyak megnevezése:

- a) Ruházat
- b) Testrészek
- c) Cselekvések

2.Térbeli viszonyok

- a) Irányok
- b) Helyzet

c) Idő

3. Osztályozás

a) Alapformák

b) Alapszínek

c) Méret, hasonlóság, különbözőség, ellenét